
**Стара српска књижевност
у 24 књиге**

**Уређивачки
одбор**

**Ирена Грицкат
Радмила Маринковић
Милорад Павић
Милорад Ђурић
Милисав Савић
Биљана Јовановић-Стипчевић**

**Књига
шеснаеста**

**Превод
Димитрије Богдановић
и Томислав Јовановић
Приредио
др Томислав Јовановић**

Патријарх Пајсије
Сабрани списи

**Просвета
Српска књижевна задруга
Београд 1993.**

Садржај

Предговор

Патријарх Пајсије (Томислав Јовановић) . . .	9
--	---

Патријарх Пајсије, Сабрани списи

Служба светом Симону	33
Служба светом цару Урошу	59
Синаксарско житије светог Симона	77
Синаксарско житије светог цара Уроша	83
Житије светог цара Уроша	85
Кратко повесно слово о светом кнезу Стефану Штиљановићу	105
Синђелија вршачком епископу Антонију	107
Синђелија хиландарском митрополиту Мардарију	109
Синђелија вретанијском и ровишком митрополиту Михаилу	111
Пастирска посланица	113
Посланица папи Урбану Осмом	115
Записи, натписи, белешке	119

Пропратни текстови

О овом издању	141
Рукописи	143

Коментари

Коментари	149
Речник мање познатих речи	157
Регистар	161

Илустрације	167
-----------------------	-----

скенирао

Теодор Анагност

Предговор

Долазак патријарха Пајсија на престо Српске православне цркве пада у време појачаних турских настојања да се сузбију знатни устанички покрети српског народа. Своју одлучност да казне подршку Српске цркве банатским и херцеговачким устаницима Турци су показали уморством патријарха Јована у Цариграду 1613. године.¹ Крајње подозрење турских власти према српском народу и његовој цркви патријарх Пајсије је увелико отклонио својим стрпљивим и мудрим управљањем патријарашким престолом читаве тридесет три године. Упорним настојањем да одржава везе, често и лично, са свим крајевима широког простора Пећке патријаршије допринео је, свакако, учвршћењу светосавских начела у Српској православној цркви. Током свих година свог патријарховања он се сретао са сталним сиромаштвом, како у народу тако и у самој Цркви. За помоћ се обраћао и Западу² и Русији.³ Нарочито су била учестала путовања српских монаха из многих манастира у Русију, у настојању да добију какву помоћ. Тако је забележено да су управо у Пајсијево време у Русију путовали монаси из манастира Светог Борба код Сарајева, из Хиландара, Студенице, Милешеве, Папраће, Ремете, Шемљуга, Крушедола, Хопова, Беочина, Бешенова и Троноше.⁴ У два наврата сам патријарх Пајсије слао је изасланике за помоћ. Као патријархов заступник, скопски митрополит Симеон измолио је 1641. године

¹ Ј. Томић, *Пећки патријарх Јован и покрет хришћана на Балканском полуострву 1592—1614*, Земун 1903.

² Ј. Радонић, *Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX века*, САН, Посебна издања, књига CLV, Одељење друштвених наука, нова серија, књига 3, Београд 1950, нарочито у VII и VIII глави.

³ С. Димитријевић, *Одношаји пећских патријарха с Русијом у XVII веку*, Глас СКА, Други разред, 37, Београд 1900, стр. 225—233.

⁴ С. Димитријевић, *Грађа за српску историју из руских архива и библиотека*, Споменик СКА, LIII, Други разред, 45, Сарајево 1922, на више места.

повељу од руског цара Михаила Фјодоровича за пећки манастир Вазнесења Господњег.⁵ Већ после две године у патријархово име за Русију су из Пећи кренула три угледна монаха.⁶ Они су стигли само до границе Русије, јер, по правилима из царске повеље, помоћ се могла очекивати сваке седме или осме године.

Упркос невољама и сиромаштву, у Пајсијево време обновљени су многи храмови и изграђене нове цркве. Црквено градитељство је, додуше, са скромним остварењима, без монументалности и уметничких домета какви су остали из ранијих епоха.⁷ Ипак, истичу се три подручја у којима се градило више него у осталим крајевима. То су северна Далмација, Црна Гора и шири појас долине Ибра и Рашке, од Краљева ка Тутину.

Међу сликарима Пајсијевог доба нарочито се истичу Страхиња из Будимља⁸ и Георгије Митрофановић.⁹ Бројни црквени сасуди и предмети за богослужбену употребу од сребра, уметнички израђени, настају у истом периоду. Израђују их познати златари Аврамија Хлапович, Иван Милић, Радојица Мужанин, Стефан Ивановић и Нешко Пролимлековић.¹⁰

⁵ С. Димитријевић, *Прилози расправи „Одношаји пећких патријарха с Русијом у XVII веку“ у Гласу LVIII и LX*, Споменик СКА, XXXVIII, Други разред, 34, Београд 1900, стр. 60.

⁶ Исто, стр. 60—61.

⁷ М. Шупут, *Српска архитектура у доба турске власти 1459—1690*, САНУ, Посебна издања, DLIX, Одељење историјских наука, књ. 10, Филозофски факултет у Београду, Институт за историју уметности, Студије, 5, Београд 1984.

⁸ С. Петковић, *Црква Јекса код Црнојевића Ријеке*, Старине Црне Горе, III—IV, Цетиње 1968, стр. 91; *Морача*, Српска књижевна задруга / Просвета, Београд 1986, стр. 52; В. Бурић, *Фреско сликарство манастира Градишта у Паштровићима*, Историјски записи, XVII, 2, Титоград 1960, стр. 270—272.

⁹ З. Кајмаковић, *Георгије Митрофановић*, Сарајево 1977; S. Petković, *Zograf Georgije Mitrofanović u Pečkoj patrijaršiji 1619—1620. godine*, Glasnik Muzeja Kosova i Metohije, V, Приштина 1965, стр. 236—251.

¹⁰ Б. Радојковић, *Старо српско златарство XVI и XVII века*, Матица српска, Нови Сад 1966; М. Шакота, *Ризница манастира Бање код Прибоја*, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд 1981, стр. 66—71, 103—112; М. Ша-

Пајсијево време посебно обележавају преписи бројних и разноврсних рукописа. Ширењу рукописне књиге свакако доприноси гашење српског штампарства. На основу сачуваних записа о делатности српских писара уочавају се извесни јачи преписивачки центри. Света Гора у том погледу предњачи. Већи број књига настаје у Хиландару, у Карејском пиргу, Светој Ани, Ђелији Сотир (скиту Светог Павла) и Ђелији Дионисија Ретора (скиту манастира Лавре). Као светогорски писари који су забележили своја имена срећу се јерођакон Михаило, јеромонах Данило, духовник Дамаскин, Захарија, монах Сава, монах Аверкије, Михаило, Јефtimiје, Антоније, Јов Шишатовић.

Од других преписивачких средишта нешто јаче се истичу овчарско-кабларски манастири, извесни фрушкогорски, Милешева, Житомислић, Света Тројица код Плеваља и, по свој прилици, сама Патријаршија у Пећи. У овчарско-кабларским манастирима велику преписивачку делатност развио је Киријак. За фрушкогорске манастире везани су писари Јефtimiје, који је дошао са Свете Горе, Никодим, јеромонах Јефрем и мајстор Леонтије. У Милешеву раде Захарија и јеромонах Макарије. Гаврило Тројичанин оставља значајан траг у манастиру Свете Тројице код Плеваља.

Извесне вести о преписима књига долазе и из других српских манастира: Мораче, Пиве, Папраће, Возуће, Вранштице, Петковице испод Цера, Тамне, Ступе, Хрмња, Ораховице у Славонији, Пештере изнад Студенице, Враћевшнице, Раче на Дрини и Вишњице. Знатан део преписа из тог времена остао је без записа о месту настанка.

Рекло би се да је сам патријарх Пајсије умногоме допринео јачем оживљавању црквеног и културног живота. Он иде у ред оних личности које су код Срба обнављале и поново покретале већ осуће и запуштене духовне токове. Иако без своје државе, српски народ је у то време био организован око своје Цркве. Тиме

кота, Дечанска ризница, Просвета — Београд, Републички завод за заштиту споменика културе — Београд, Јединство — Приштина, Београд 1984.

је патријарх имао још већу и значајнију улогу: да представља читав народ. Патријарх Пајсије је у томе показао велику умешност.

Прве вести о Пајсију потичу из 1612. године, када је био новобрдски митрополит, о чему је оставио лично сведочење у једном *Минеју* манастира Грачанице (Записи, бр. 1).¹¹ До сада је преовлађивало уверење да је родом из Јањева крај Новог Брда, те је у литератури носио скоро редовно атрибут Јањевац. И доиста, има савремених забележака које говоре да је он из Јањева. Тако у једном запису на рукопису из манастира Мораче из 1615. године стоји да је он „Пајсеј Јањевац“.¹² Општи лист Пећке патријаршије на сличан начин доноси податак да је Пајсије „рођењем из Јањева“.¹³ У извештају апостолског визитатора Конгрегације за пропаганду вере у Риму из 1623—1624. године стоји, такође, о српском патријарху — „e nativo di Jagnevo“.¹⁴

Поред ових савремених података, постоји један који говори да је Пајсије из једног сасвим другог краја. Дечански архимандрит Серафим Ристић предочава 1864. године, поред других споменика, и *Имена српских патријараха и епископа који су управљали Српском црквом у Пећкој патријаршији од св. Саве па до новијег доба*, где за патријарха Пајсија стоји да је „родом от Задра“.¹⁵ Уза сва настојања да што

¹¹ Оваквом ознаком указујемо на број записа или натписа патријарха Пајсија који се налазе у овом издању.

¹² *Стари српски записи и натписи*. Скупио их и средио Љуб. Стојановић, књига I, СКА, Београд 1902, бр. 1030. У даљем указивању на записе из неке од шест књига *Старих српских записа и натписа* даћемо скраћеницу ССЗН уз број књиге и записа.

¹³ М. С. Милојевић, *Обшти лист патријаршије пећке*, Гласник СУД, XXXV, Београд 1872, стр. 74.

¹⁴ К. Draganović, *Izvešće apostolskog vizitatora Petra Masarechija o prilikama katol naroda u Bugarskoj, Srbiji, Srijemu i Bosni g. 1623. i 1624*, *Starine Jazu*, XXXIX, Загреб 1938, стр. 28; М. Јачов, *Списи Конгрегације за пропаганду вере у Риму о Србима 1622—1644*, САНУ, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, II одељење, XXI, Београд 1986, стр. 12.

¹⁵ *Дечански споменици*. Скупио и издао архимандрит дечански Серафим Ристић, Београд 1864, стр. 83.

поузданије сазнамо о Пајсијевом пореклу, нисмо у могућности да нешто више кажемо. Наши покушаји да доведемо у везу патријарха Пајсија са Пајсијем Грабовачким, који је управо из задарских предела, остају као могућност за нова трагања.¹⁶

Родитељи патријарха Пајсија поменути су 25. августа 1635. године у *Дечанској проскомидији*, тј. поменику, данас у дечанској збирци рукописа број 109. Тада је патријарх посетио манастир Дечане. Бивши скопски митрополит Михаило тим поводом оставио је запис и у *Поменик* уписао патријархове родитеље Димитрија и Дафину.¹⁷

И датум Пајсијевог избора за патријарха изазива недоумице код проучавалаца. Сачувана бележења о том догађају уносе пометњу стога што, по неким од њих, излази да је Пајсије био постављен на патријарашки престо пре него што је патријарх Јован погубљен. Уколико се гледају само Пајсијева сведочења о овим догађајима, она успостављају логичан међусобни редослед. Испод портрета патријарха Јована у пећкој цркви Светих апостола, рађеног по свој прилици 1620. године,¹⁸ стоји натпис који је саставио патријарх Пајсије (Записи, бр. 15). У њему се каже, на метафоричан начин, очигледно зато што су патријарха Јована погубили Турци, да „његов гроб би ... 1613. године ... месеца октобра 14“. Своје постављење на патријарашки престо Пајсије помиње у запису на Златоустовим беседама 1619. године. Тамо вели да се то догодило 7123. године, што значи да би могло бити у периоду од 1. септембра 1614. до 31. августа 1615. године (Записи, бр. 11). Податак који најподробније говори о Пајсијевом избору за патријарха налази се у једном натпису у цркви Грачаници. У њему се каже

¹⁶ О томе подробније у нашој још нештампаној дисертацији о књижевном делу патријарха Пајсија.

¹⁷ ССЗН, IV, бр. 6759. За више података о родитељима патријарха Пајсија видети: Б. Сп. Радојичић, *Родитељи патријарха Пајсија*, Прилози за КЈИФ, XXIII, 3—4, Београд 1957, стр. 254—255.

¹⁸ S. Petković, *Zograf Georgije Mitrofanović*, стр. 240.

да је то било 4. октобра 1614. године,¹⁹ што драгоцено употпуњава Пајсијево сведочење.

Пајсије је био патријарх пуне тридесет три године, што је најдужи период у коме је, од светог Саве, неко био на престолу Српске цркве. Умро је 1647. године, и то изгледа између 2. и 3. октобра, како су забележили неки савременици.²⁰ Постоји предање које каже да га је убио биво у месту Будисавцима, и да је још жив пренесен у Пећки манастир, где се престабио 2. новембра 1647. године.²¹

Током свог патријарховања Пајсије је доста путовао просторима Пећке патријаршије. Најзначајније изворе који говоре о његовим кретањима представљају записи које је он оставио по разним рукописима. Књига коју је, изгледа, најчешће носио са собом била је *Пећки поменик*, сада у рукописној збирци Архива Српске академије наука и уметности, број 61. Из записа, који је доскора био између залепљених листова,²² сазнаје се да је *Поменик* Пајсије својеручно преписао 1618. године (Записи, бр. 4). Уз белешке у којима се сасвим одређено каже на која је путовања одлазио патријарх, остали су и неки његови записи који помињу само место у које се путовало; велика је вероватноћа да је путник био управо Пајсије. Тако у *Поменику* стоји да је неко путовао у Самоков 1618/1619. године (Записи, бр. 5). На свом примерку Златоустових беседа Пајсије је оставио запис у коме саопштава да је фебруара 1619. године био у ћелији Војсиловици (Записи, бр. 11). У истом запису тајнописом напомиње да је књигу купио док је још био у Пустини Анића. На једној *Лествици* манастира Убошца у Анђеловој Топлици Пајсије бележи да је тамо путовао октобра 1620. године (Записи, бр. 17). У *Минеју* истог манастира остао је такође његов запис из кога се види да је ту навраћао 1620. године

¹⁹ ССЗН, VI, бр. 10110.

²⁰ ССЗН, IV, бр. 6852—6855.

²¹ М. С. Милојевић, *Обшти лист патријаршије пећке*, стр 74.

²² Т. Јовановић, *Пећки поменик и патријарх Пајсије*, Археографски прилози, 12, Београд 1990, стр. 243—248.

почетком новембра (Записи, бр. 23) и поново две године касније, у октобру. Мора се запазити да је и 1623. године Пајсије био у Убошцу управо 11. октобра, у исто време, дакле, кад и претходна два пута, што је указивало на неки дубљи разлог његове посете (Записи, бр. 25).

Петог јануара 1624. године патријарх се обрео у ћелији шашковачкој (Записи, бр. 28). Током септембра 1624. одлази на далеко путовање према Будиму и Грабовцу (Записи, бр. 29, 30). Није сигурно да ли је током 1624/1625. путовао у Софију (Записи, бр. 32), а 1625/1626. ка Тетову и Гостивару (Записи, бр. 34). На путу у Влашку 1625/1626. године (Записи, бр. 36) оставио је белешку да је прошао кроз Бечкерек (Записи, бр. 35). Већ наредне године одлази у Срем (Записи, бр. 38), посећује манастире Ремету (Записи, бр. 39) и Бешеново (Записи, бр. 40). Изгледа да је потом наставио ка Пешти (Записи, бр. 41) и Будиму, где се нашао октобра 1627. године (Записи, бр. 42). Током овог боравка у Срему је, по свој прилици, из Прибине Главе узео *Псалтир* (данас познат као Минхенски) како би дао да се у Пећи препише (Записи, бр. 49). У *Синаксарском житију светог Симона* стоји да је Пајсије 1628/1629. путовао у манастир Сопотане на отварање Симоновог гроба. Исте године он се подухватио дугог пута до Темишвара (Записи, бр. 46). Постоји могућност да је 1629/1630. одлазио до Самокова (Записи, бр. 48). У Војсиловици је октобра 1630 (Записи, бр. 51), и по други пут те или наредне године (Записи, бр. 52, 53). У Карловце је путовао 1631/1632. и у *Поменику* забележио да је том приликом „сместио крушедолске инокиње“ (Записи, бр. 55). Извесно је да је то било исто оно путовање током којег се обрео у манастиру Шишатовцу 3. октобра 1631. године (ССЗН, III, бр. 4988).

На оштећеној белешци у *Поменику* није остало сачувано да ли је 1636/1637. године у Самоков одлазио Пајсије или ко други (Записи, бр. 64). Приликом пута у Раваницу 1641. године (Записи, бр. 66) патријарх је изгледа боравио и на Руднику (Записи, бр. 65). Из казивања барског надбискупа Борћа Бјанкија, у писму од 29. октобра 1641, које је упутио из Призрена

у Рим, дознаје се да је патријарх те године путовао у Цариград.²³ Кад је завршио списе које је посветио светом цару Урошу, Пајсије их је однео, уочи Светог Саве 1642. године, у Неродимље (Записи, бр. 67). Фебруара исте године он је у манастиру Светог Андрије на реци Трески (Записи, бр. 68). Крајем августа 1643. одлази у село Велики Лукавац, где храму Светог великомученика Георгија поклања *Требник* (Записи, бр. 71).

Два натписа на зидовима у манастиру Грачаници, који се не слажу сасвим у датумима, упућују да је патријарх Пајсије октобра 1645. године путовао у Јерусалим, а вратио се јуна идуће године.²⁴ Овако честа и понекад далека путовања говоре о патријарховим изузетним настојањима да обиђе што више крајева које је обухватала Пећка патријаршија. На меће се питање да ли је он путовао и на Свету Гору, с обзиром на њен значај и на то да га је пут у Цариград или Јерусалим могао успутно одвести тамо. Његова напомена у *Пастирској посланици* — да је био очевидац дотрајалости светогорског манастира Есфигмена — одговара на ово питање потврдно. Тај његов пут на Свету Гору могао би бити, према овом сведочењу, пре 25. марта 1633. године.

Најчешћи подаци у Пајсијевим записима тичу се његове нарочите бриге о појединим књигама. Својим утледом он се залагао да се књиге које су однете са места где су настале, поново тамо врате. Посебан значај придавао је заштити дотрајалих књига. Такве је сакупљао на разним странама и често их сам преповезивао, па чак попуњавао испале листове, сматрајући то својом задужбином.

Према сачуваним записима може се закључити да је имао и своју личну библиотеку. Види се да је он набављао веома пробране књиге. По уметничкој вредности њихових илуминација то би били најлепши при-

²³ Ј. Радонић, *Римска курија и јужнословенске земље*, стр. 144.

²⁴ В. Р. Петковић, *Старине. Записи, натписи, листине*, Народни музеј у Београду, Писани споменици, 1, Београд 1923, стр. 11, бр. 23, 24.

мерци рукописних књига насталих у његово време, или нешто пре тога. Према нашим сазнањима, у његовој библиотеци могле су бити следеће књиге: такозвани *Зборник Јована Злокруховића*, у који је он унео извесне преписе образаца писама и записа,²⁵ *Бранковићев летопис*, чије састављање, бар делимично, треба приписати Пајсију,²⁶ *Пећки поменик*, *Апостол* (Записи, бр. 9), *Псалтир с последовањем* (Записи, бр. 10), *Златоуст*, који је купио у Пустини Анића (Записи, бр. 11), *Панегирик грешног Дмитра*,²⁷ препис *Псалтира* из Прибине Главе (Записи, бр. 49), *Четворојеванђеље* — било у његовој библиотеци од 1623/1624. до 1629/1630. године (Записи, бр. 50), својеручни преписи *Службе светом јеванђелисти Луки* (Записи, бр. 66) и *Службе светом Андрији Првозваном* (Записи, бр. 68), *Четворојеванђеље*, које је поклонио дијаку Станоју 1643. године (Записи, бр. 70), *Требник*, који је дао 1643. храму Светог великомученика Георгија у селу Велики Лукавац (Записи, бр. 71). Од штампаних књига за које се зна да су припадале његовој библиотеци, сачувана је само једна. То је *Псалтир с последовањем* Божицара Вуковића штампан 1519/1520. године (Записи, бр. 77). Помишља се да је он могао знати за књигу Мавра Орбинија *Царство Словена*, и да ју је имао у својој библиотеци. Чини се вероватним да је он за себе чувао аутографе свих својих списа, што је библиотеку чинило још значајнијом. Бурна времена неповратно су однела многе

²⁵ Данас се налази у Копитареву збирци словенских рукописа Универзитетске библиотеке у Љубљани: В. Мошин, *Ћирилски рукописи у Повијесном музеју Хрватске. Копитарева збирка словенских рукописа и Џојсов ћирилски одломак у Љубљани*, Народна библиотека СР Србије, Опис јужнословенских ћирилских рукописа, том I, Српска књижевна задруга, Београд 1971, стр. 171—176.

²⁶ Р. Новаковић, *Бранковићев летопис*, САНУ, Посебна издања, књ. СССХХХХ, Одељење друштвених наука, књ. 35, Београд 1960, стр. 140.

²⁷ М. Харисијадис, *Панегирик грешног Дмитра*, Зборник Народног музеја у Београду, V, Београд 1967, стр. 329—349; Љ. Штаваљанин-Борбевећ, М. Гроздановић-Пајић, Л. Цернић, *Опис рукописа Народне библиотеке Србије*, Опис јужнословенских ћирилских рукописа, том II, Београд 1986, бр. 60.

српске рукописе, међу њима и оне који су припадали нашем патријарху. Његова библиотека је морала ићи у ред богатијих личних библиотека старије српске прошлости.

Као писац, патријарх Пајсије је доста усамљен у своме времену. Он нема савременика нити значајнијих ближих претходника с којима би, као стваралац, могао успоставити непосреднију литерарну везу. Упркос томе, његови списи не излазе из оквира поетике старе српске књижевности, иако је у извеснима нарушено уобичајено композиционо устројство. Своје узоре и надахнуће тражио је међу српским писцима почев од светог Саве, па преко Теодосија Хиландарца, архиепископа Данила Другог, Григорија Цамблака и Константина Филозофа. Из појединих њихових списа користио је одређене фактографске појединости и уграђивао их у своја прозна дела. При том је остваривао нове склопове, углавном стилски сиромашније од оних који су се налазили у првобитном контексту.

У извесном броју Пајсијевих радова успоставља се наглашенија духовна веза са српском прошлошћу пре доласка Турака. О томе нарочито говори његово шире занимање за две личности из лозе Немањића. То су Стефан Првовенчани, у монаштву Симон, и цар Урош. За њих налази довољно разлога да их, литерарно, уведе у круг српских светитеља. Није, наиме потврђено да су ова двојица пре Пајсија слављени као светитељи. Зна се да је Стефан Првовенчани поменут као свети већ средином XIII века. У натпису у Бојанској цркви крај Софије, за севастократора Каложана каже се да је „унук светог Стефана, краља српског“.²⁸ Слично стоји уз портрет краља Милутина у цркви Грачаници: „светог првовенчаног краља Стефана унук“.²⁹ Први пут уз монашки Симонов портрет

²⁸ Л. Павловић, *Култови лица код Срба и Македонаца*, Народни музеј Смедерево, Посебно издање, књ. 1, Смедерево 1965, стр. 56; А. Грабар, *Боянската црква*, Наука и изкуство, второ издание, София 1978, стр. 22, табла LXXVI.

²⁹ Б. Тодић, *Грачаница*. Сликаство, Просвета — Београд, Јединство — Приштина, Београд 1988, табла XXVII, стр. 136.

у ариљској цркви пише „свети Симон, Стефан краљ“.³⁰ Од српских писаца Доментијан и Теодосије Хиландарац, свако у свом *Житију светог Саве* спомињу само „свете мошти“ Стефана Првовенчаног. Нити светог Симона, нити светог цара Уроша нема у српским месецословима пре Пајсија.³¹ Слављење светог Симона највише је прихваћено око Студенице и Жиче,³² а светог цара Уроша око Неродимља и манастира Јаска у Срему.³³

Досадашња истраживања Пајсијевог књижевног рада обухватала су само извесне делове његовог стваралаштва. Издања његових списа расута су по разним периодичним публикацијама. Он се никада није појављивао засебно у преводу на савремени српски језик.³⁴

Увид у његове данас познате списе даје нам слику писца чије је дело жанровски прилично разноврсно. Према времену настајања, његови списи имају следећи редослед:

[1619] *Синђелија вршачком епископу Антонију*,
1628/1629, или после тога, *Служба светом Симону*,
1628/1629, или после тога, *Синаксарско житије светог Симона*,

1631. *Кратко повесно слово о светом кнезу Стефану Штиљановићу*,

³⁰ Прочитано према слајду Ивана Борбевећа, професора Филозофског факултета у Београду.

³¹ Д. Е. Стефановић, *Прилог проучавању месецослова XIII и XIV века*, Јужнословенски филолог, XLV, Београд 1989, стр. 137—160. Њихово одсуство продужава се и на време после Пајсијевог, према нашем увиду у рукописне месецослове.

³² Л. Павловић, *Култови лица*, стр. 55.

³³ Т. Вукановић, *Култ цара Уроша*, Скопје 1938.

³⁴ *Житије светог цара Уроша* преведено је уз списе Григорија Цамблака и Константина Филозофа, *Старе српске биографије XV и XVII века*, Цамблук, Константин, Пајсије. Превео Лазар Мирковић, са предговором Павла Поповића, Српска књижевна задруга, коло XXXIX, књ. 265, *Старе српске биографије*, III свеска, Београд 1936, стр. 125—151. Службе су преведене у оквиру других српских служби: *Србљак*. Службе, канони, акатисти, књ. III, Српска књижевна задруга, Београд 1970, стр. 301—391.

1633. *Пастирска посланица*,
 1635. *Синђелија хиландарском митрополиту Мар-
 дарију*,
 [1641] *Служба светом цару Урошу*,
 [1641] *Синаксарско житије светог цара Уроша*,
 [1641] *Житије светог цара Уроша*,
 1642. *Посланица папи Урбану Осмом*,
 1647. *Синђелија вретанијском и ровишком митро-
 политу Михаилу*,
 1612—1647. Записи, натписи и белешке.

Списе патријарха Пајсија пратила је прилично зла судбина, тако да су до данашњих времена допрли у доста оштећеном стању. Потпуно су нестали аутографи или преписи списка посвећених светом Симону, *Кратко повесно слово о светом кнезу Стефану Штиљановићу* и све три синђелије. Они су очувани само у преписима на новорускословенском језику,³⁵ што их ипак удаљава од њихове изворности. Ни *Житије светог цара Уроша* није сачувано у целини. Неки истргнути листови допуњавани су касније новорускословенским језиком. Поједини записи остали су без неких својих делова. Пошто су исписани по бројним рукописима, углавном по завршетку основних текстова, на маргинама, поставним листовима или на корицама, они су били највише на удару тамо где се о књигама није довољно бринуло.

Патријарха Пајсија у односу на друге писце у повољнији положај ставља чињеница да су сачувани извесни аутографи његових дела. Данас тако имамо аутографе сва три његова списка посвећена светом цару Урошу, *Пастирске посланице*, *Посланице папи Урбану Осмом* и највећег броја записа. Отуда се у литератури поуздано могло говорити о Пајсијевом брзописном дуктусу који се налази у његовим потписаним записима. Његов полууставни дуктус може најсигурније потврдити запис на крају *Пећког поменика* (Записи, бр. 4). У њему он говори да је По-

³⁵ Назив новорускословенски преузимамо од Петра Борџића: *Историја српске ћирилице*, Завод за издавање уџбеника Социјалистичке републике Србије, Београд 1971, стр. 194.

меник преписао 1618. године Своје име даје у некој врсти тајнописне загонетке: „четири десетице двоструко“ (= 80), „и један који је испред свих“ (= 1), „и два пута два у двоструком“ (= 8), „и двапут педесет двоструко“ (= 200), „и двапут два и један који је испред свих“ (= 5), „и три двоструко, к њима два прилажем“ (= 8). Када се овако добијени бројеви замене својим словним вредностима у старој ћирилици, добија се управо Пајсијево име: ПАИСЕИ.³⁶ Пошто је највећи нео *Пећког поменика* исписао сам Пајсије, осим каснијих делова, које су бележили патријарси Гаврило и Максим, може се видети како је изгледао његов полууставни дуктус. Он се тако може сасвим лако препознати и у његовим другим списима које смо споменули, и који су такође исписани полууставом. Такође, његова рука може се препознати у преписима формулара записа и посланица у *Зборнику Јована Злокруховића* и на три допуњена листа (1, 87 и 245) у *Зборнику писара Јова* из 1647. године, који се чува у збирци бечке Народне библиотеке, Cod. slav. 131.³⁷ Овим се сасвим потврђују претпоставке Павла Поповића да је патријарх Пајсије „вероватно и допунио оно што је“ у *Зборнику писара Јова* „оштећено“.³⁸ С овим потпунијим увидом у Пајсијева графичка обележја требало би даље трагати за још неким његовим преписима за које је сам рекао да их је својеручно начинио. Тако он помиње да је преписао *Службу светом јеванђелисти Луки* 1641. године (Записи, бр. 66) и *Службу светом Андрији Првозваном* 1642 (Записи, бр. 68). Онај део аутографа *Грабовачког летописа* који је састављао Пајсије Грабовачки није сачуван, те се не може потврдити да ли су тај писац и патријарх Пајсије једна личност. Познавањем полууставног дуктуса патријарха Пајсија сада се ко-

³⁶ Т. Јовановић, *Пећки поменик и патријарх Пајсије*, стр. 245—246.

³⁷ Ј. Проловић, *Српски рукописи XIII и XIV века у Бечу и манастир Хиландар*, Хиландарски зборник, 6, САНУ, Хиландарски одбор, Београд 1986, стр. 203.

³⁸ П. Поповић, „Стари српски животописи XV и XVII века“, предговор књизи *Старе српске биографије XV и XVII века*, стр. LX.

начно разрешава и једна досадашња недоумица да ли је он могао бити творац посебне прераде Душановог Законика, која се налази у такозваној раваничкој верзији из XVII века.³⁹ На основу снимака раваничке верзије, која се чува у Чешком музеју у Прагу, са сигнатуром IX H7, установили смо да то није препис патријарха Пајсија.⁴⁰

Поезију патријарха Пајсија чине две службе. Посвећене су светом Симону и светом цару Урошу. *Служба светом Симону* у свом саставу има два канона, а *Служба светом цару Урошу* један. За *Службу светом Симону* писац је преузео *Канон Богородици*, какав се већ среће у *Служби светом Сави* Теодосија Хиландарца, *Служби светом Борђу* Кратовцу попа Пеје, *Служби светом Стефану* слепом, *Служби Стефану Дечанском* Григорија Цамблака, *Служби кнезу Лазару* и *Служби мајки Ангелини*.⁴¹

Поступност настајања *Службе светом цару Урошу* Пајсије је изложио у *Житију светог цара Уроша*: „По истеку неког времена мени смерном и многогрешном, као што и горе рекох, јави се једном (Урош) у сну и принесох му тропарак и кондак.“ Не зна се колико времена је протекло од састављања ових двеју строфа до целовитог завршетка *Службе*, али Пајсије говори да тај обиман посао није сам окончао. Заједно са придворнима, то јест са својим сарадницима, саставио је читаву *Службу*: „Опет по Божијем допуштењу, колико ми Господ разум подари, реших се и са придворнима започех стихове, прво мале вечерње и на стиховно, потом и велике вечерње, са читањима

³⁹ Стојан Новаковић је први претпоставио овакву могућност: *Законик Стефана Душана*, Београд 1898, стр. CXLXI—CXLXII. Чини се да је таква могућност Александру Соловјеву и Јовану Радонићу изгледала још вероватнија: А. Соловјев, *Српске законске компилације XVII века*, Глас СКА, CLVII, Београд 1933, стр. 92—93; Ј. Радонић, *Римска курија и јужнословенске земље*, стр. 172.

⁴⁰ Коришћен је микрофилм из фото-збирке Археографског одељења Народне библиотеке Србије у Београду, сигнатура A 1522.

⁴¹ Б. Сп. Радојичић, *Григорије из Горњака*, Историјски часопис, III, Београд 1952, стр. 97—98.

из пророка и друго по реду, канон смешан, први Богородици, потом пророку (Авакumu), затим и светом (Урошу).“ Сличан је, иначе, пут састављања служби и код других српских писаца, на шта је већ указивано у литератури.⁴² *Службу светом цару Урошу* патријарх Пајсије је замислио, како се види и из овог његовог осврта, тако да се узајамно преплићу три канона — Богородици, пророку Авакumu и цару Урошу. Овако „смешана“, како то писац каже, сва три канона налазе се заједно једино у Пајсијевом аутографу, од кога се до сада није полазило при сагледавању читавог овог питања. Једино се посредно закључивало како је Пајсије могао заједнички славити цара Уроша и пророка Авакума.⁴³ У обема службама Пајсије гради акростих у који ставља и своје име. Свети Симон се прославља као преподобни. Истиче се мотив његовог поновног оживљавања на три часа да би га брат Сава замонашио. Светог цара Уроша Пајсије сврстава у ред мученика. Стога је и читава *Служба* заснована на симболично-метафоричном виђењу Уроша, који се овенчао мученичким венцем.

Синаксарска житија посвећена светом Симону и светом цару Урошу обимом су доста различита. Пошто *Синаксарско житије светог Симона* није сачувано у аутографу нити у неком препису на српско-словенском језику, не може се рећи да ли је оно било управо таквог обима. Према уобичајеном рас-

⁴² Б. Трифуновић, *Српски средњовековни списи о кнезу Лазару и косовском боју*, Багдала, Крушевац 1968, стр. 190—193.

⁴³ Боко Слијепчевић, не знајући за аутограф *Службе*, наслуђује о канону ког пророка је реч: „Не знамо који је то био канон пророку, ако није пророку Авакumu, чија се успомена слави тог дана“ (Б. Слијепчевић, *Пајсије, архиепископ нећки и патријарх српски као јерарх и књижевни радник*, Богословље, VIII, 3, Београд 1933, стр. 278). Борбе Радојичић такође претпоставља да је „изгледа... првобитна *Служба* Урошева била посвећена и пророку Авакumu“; *Антологија старе српске књижевности*, Нолит, Београд 1960, стр. 360. Слично закључује и Борбе Трифуновић, сматрајући да се Урош „у почетку славно уз пророка Авакума“; *Белешке о делима у Србљаку. О Србљаку*. Студије, Српска књижевна задруга, Београд 1970, стр. 352.

пону већине синаксарских житија, ово је далеко опширније и жанровски се приближава типу слова. Иначе, у њему су видљиве извесне интерполације, при завршетку, где се спомињу неки догађаји из времена после Пајсијеве смрти, што упућује на вероватне пре-раде првобитног облика овог списка. О томе говори и помињање Пајсија у трећем лицу једнине, а изворно је било свакако у првом лицу једнине или множине.

Цео овај спис ослања се својом поставком на *Житије светог Саве* Теодосија Хиландарца, и то управо на оне делове који се односе на Стефана Првовенчаног. Пајсије је у многоме сажимао Теодосијеве деонице и сводио их на најужа, сижејна значења. Богате Теодосијеве наративне токове он је прилагођавао једноставном излагању, какво је примерено синаксарским житијима.

Део о спаљивању моштију светог Саве на Врачару, који се налази при крају *Синаксарског житија светог Симона*, Пајсије је могао донети према тако-званом Бранковићевом летопису.

Оба синаксарска житија имају као увод стихове и спадају у „стишна“ житија.⁴⁴ Испред *Синаксарског житија светог цара Уроша* ова песничка целина нешто је дужа, има седам стихова. Они доста подсећају на Силуанове стихове посвећене светом Сави.⁴⁵

Житије светог цара Уроша спада у краће списе ове врсте у старој српској књижевности. Оно је од свих Пајсијевих списка до сада најчешће проучавано. Нарочиту пажњу њему су посветили историчари. Посебно занимање изазивало је поглавље *Житија* о Вукашиновом убиству цара Уроша. Тим поводом отворена је драгоцена полемика између Панте Срећковића, који је сматрао да је краљ Вукашин убио цара Уро-

⁴⁴ Б. Трифуновић, *Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, друго, допуњено издање, Нолит, Београд 1990, стр. 318.

⁴⁵ Б. Сп. Радојичић, *Патријарх Пајсије с придворним слави цару Уроша*, Летопис Матице српске, 389, Нови Сад 1962, стр. 464.

ша,⁴⁶ и Љубомира Ковачевића, који је показао да краљ Вукашин то није могао учинити, јер Вукашин је умро пре Уроша.⁴⁷ Према бројним историчарима који су изучавали фактографску поузданост овог списка, он нема неку високу историјску вредност. Пре више од једног века преовладало је мишљење да је за писање *Житија светог цара Уроша* Пајсије користио народне легенде. Истовремено, углавном филолози и историчари књижевности настојали су сагледати изворе писане књижевности у овом спису. Према досадашњим резултатима таквих испитивања и онога до чега смо ми дошли бавећи се књижевним делом патријарха Пајсија, при састављању *Житија светог цара Уроша* коришћен је прилично широк круг списка српских писаца. Истовремено, запажа се изузетно Пајсијево познавање српског књижевног наслеђа.

У *Житију светог цара Уроша* постоји једна необичност које нема у другим српским житијима. Најобимније целине у овом спису заузимају српски летопис и родослов. Они заправо обухватају шири период и већи број личности од оних које припадају само српској прошлости. Писац ове несразмерно обимне делове уноси у своје дело како би показао „одакле произиђоше Срби“. Родословне целине нису уобичајене за српска житија. Константин Филозоф је унео три краће родословне главе (14, 15, 16) у *Житије Стефана Лазаревића*, но оне укупним учешћем у спису не ремете његове основне сразмере. Код Пајсија је оваква целина потпуно нарушила композициону поставку. Не може се тачно установити који родослов је коришћен за ово *Житије*. Он је толико различит од

⁴⁶ П. Срећковић, *Краљ Вукашин убио цара Уроша*, Београд 1881; *Краљ Вукашин скинуо с престола и убио цара Уроша*, Београд 1886.

⁴⁷ Љ. Ковачевић, *Неколико хронолошких исправака у српској историји*, X. Кад је погинуо краљ Вукашин, XI. Краљ Вукашин није убио цара Уроша, *Годишњица Николе Чупића*, III, Београд 1879, стр. 402—416; *И опет: Краљ Вукашин није убио цара Уроша*, *Годишњица Николе Чупића*, VI, Београд 1884, стр. 191—262; *И по трећи пут: Краљ Вукашин није убио цара Уроша*, Београд 1886.

других родослова да га Љубомир Стојановић с разлогом назива Пајсијевим.⁴⁸

Пајсијева трагања за грабом у састављању *Житија светог цара Уроша* сежу најпре до светог Саве. Из Савиног *Житија Стефана Немање* Пајсије преноси ставове о Немањиним освајањима и грабењу цркава. Из *Житија светог Симеона Стефана Првовенчаног* преузима нешто прерађену епизоду о Немањином крштењу. Молитва цара Душана пред полазак у бој има своје извориште у *Житију Стефана Душана Даниловог Ученика*. Сцену Даниловог Ученика у истом *Житију*, о бежању побеђених непријатељских војника пред царем Душаном, Пајсије сужава. Осврт на кнеза Лазара писац је изгледа желео донети у неком пунијем облику те је трагао за његовим *Житијем* у самој Раваници. Пошто очекиваних података о кнезу Лазару тамо није било, он их је нашао у скромнијем обиму у неком летопису: „А ово да сазнаш о кнезу Лазару. Одакле беше и како, у *Житију* његовом, које је у Раваници, не надох, осим у неком летопису.“ Када говори о страдању Стефана Дечанског, Пајсије не преузима ништа из Цамблаковог *Житија*, али упућује на њега. Према плачу за Стефаном Дечанским у Цамблаковом *Житију*, Пајсије саставља сличан плач за Урошем, у коме реторски разубено осуђује Вукашина. Из *Житија Стефана Лазаревића* Константина Филозофа преузет је мотив дељења јабуке пред погубљење, као симбола Христовог тела и крви. *Житије светог Јована Рилског* Димитрија Кантакузина послужило је Пајсију да према својој стилизацији искористи епизоде остављања престола цара Душана младом цару Урошу, Вукашиновог непоштовања примљеног завета и Маричке битке. Део о спаљивању моштију светог Саве на Врачару Пајсије је могао преузети или из оног дела Бранковићевог летописа за који верујемо да га је сам саставио, или из свог *Синаксарског житија светог Симона*.

⁴⁸ Љ. Стојановић, *Стари српски родослови и летописи*, СКА, Зборник за историју, језик и књижевност српског народа, Прво одељење, Споменици на српском језику, књ. XVI, Сремски Карловци 1927, стр. 2—39.

Утицај народног предања на Пајсијево састављање *Житија светог цара Уроша* по нашем мишљењу много је ужи него што поједини истраживачи помишљају. За многе од ставова које смо споменули да имају своју очигледну потврду у писаним делима, мислило се да потичу из народног предања. Ми не споримо могућност утицаја извесних легенди о српској прошлости на стварање овог *Житија*, али тешко је успоставити такву аналогију због непостојања поузданих извора те врсте. Пронађени десетерци у *Житију светог цара Уроша* више су случајност и формалност него што су суштинске природе.⁴⁹

Житије светог цара Уроша не држи чвршћа композициона веза тако да оно, својом расутом мозаичношћу чак не успоставља ни основне обресе Урошевог литерарног лика. Више је присутан краљ Вукашин као контраст ономе што би требало да оличава Уроша, који је, опет, у читавом спису остао неухватљиво далек.

Уз *Кратко повесно слово о светом кнезу Стефану Штиљановићу* у скоро свим преписима појављује се запис који му претходи и у коме се у трећем лицу говори да је спис приликом своје посете манастиру Шишатовцу, 3. октобра 1631. године, саставио патријарх Пајсије.⁵⁰ Према овом податку били су не поверљиви Иларион Руварац⁵¹ и, нарочито, Мита Костић.⁵² Другим једним поводом указали смо на неке омашке у вези са оповргавањем појединих података везаних за ово *Слово*, тако да већина Костићевих сум-

⁴⁹ В. Бован, *Еписки десетерци у Пајсијевом делу Живот цара Уроша*, Научни састанак слависта у Вукове дане, Међународни славистички центар, Реферати и саопштења, 8/II, Београд 1980, стр. 41—53.

⁵⁰ ССЗН, III, бр. 4988.

⁵¹ И. Руварац, *О пећким патријарсима*, стр. 65.

⁵² М. Костић, *Стеван Штиљановић* (Историјско-хагиографска студија), Глас СКА, СХ, Сремски Карловци 1923, стр. 78—79.

⁵³ Т. Јовановић, *Кратко повесно слово о светом Стефану Штиљановићу*, Манастир Шишатавац, Зборник радова САНУ, Балканолошки институт, Посебна издања, 38, Матица српска, Друштво историчара уметности Србије, Београд 1989, стр. 76.

њи нема праву основу.⁵³ Његово мишљење да Пајсијева посета манастиру Шишатовцу 1631. године није нигде забележена, не мора значити да таквог трага није било с обзиром на велика страдања рукописних збирки. Чини нам се да о тадашњем Пајсијевом путу у Срем може нешто ближе рећи једна његова белешка у *Пећком поменику* (Записи, бр. 55). Тамо стоји да је 7140. године путовао у Карловце и сместио крушедолске инокиње. Пошто се ова година протеже од 1. IX 1631. до 31. VIII 1632. године, а његов пут у Шишатовац био је 3. октобра 1631, то може бити вероватно да је ово тај исти пут у фрушкогорске манастире. Уза све стилске моменте који би указивали да овај спис може припадати патријарху Пајсију,⁵⁴ сада са овим додатним податком са још више уверења сматрамо да га је управо он саставио.

Пајсијеве епистоларне списе чини пет посланица. Од њих три чине синђелије: вршачком епископу Антонију, хиландарском митрополиту Мардарију и времанијском и ровишком митрополиту Михаилу. Запажено је да је *Синђелију вршачком епископу Антонију* фалсификовао прималац, Антоније, у оном делу који се односи на годину њеног издавања, па је уместо вероватне 1619. унео 1611. годину.⁵⁵ Све три синђелије носе исти епистоларни образац који је предвиђен за архијерејско потврђивање. Свакако је било још оваквих синђелија у Пајсијевом дугом патријарховању, но очигледно су изгубљене.

Пастирска посланица упућена је 1633. године високом српском свештенству и свим хришћанима на подручју Пећке патријаршије, како би есфигменски монаси показујући је могли сакупљати помоћ за обнову свог манастира на Светој Гори. Код Срба је, очигледно, постојало јако осећање за бригу о овом манастиру још од издавања Есфигменске повеље де-

⁵⁴ Исто.

⁵⁵ М. М. Јевтић, *Синђелија епископа Антонија (1619. године)*, Преглед црквене Епархије нишке, XV, 1, Ниш 1934, стр. 29.

спота Бурђа Бранковића 1429. године.⁵⁶ Изворно, овај спис нема име. Композицијом и врстом намене ова посланица сасвим одговара једној другој из Зборника, број 46, у збирци Архива Српске академије наука и уметности, која носи назив *Питак иже по васуду*⁵⁷ (Посланица свим странама).

За разлику од Пајсијевих синђелија, које садржински већим делом припадају заједничком обрасцу, *Посланица папи Урбану Осмом* настала је из пишчеве непосредне потребе да објасни зашто не може да прихвати унију Српске православне цркве са западном хришћанском црквом. Свакако да Пајсије није сам састављао ову *Посланицу*, већ са својим ученим сарадницима, али он јој је дао основни печат теолошке ширине, реторске уједначености и разложности у излагању.

Ни иза једног старог српског писца није остало толико бројних записа, натписа и бележака као иза патријарха Пајсија. Већина његових записа тиче се рукописних књига, које су му давале повода да о њима остави неко своје запажање. Записи су жанровски доста уједначени. У њима се осећа сва његова љубав према књизи, праведност, строгост и истанчан естетски однос. Његове белешке о путовањима драгоцени су документарни извори.

У широком распону свог литерарног стварања патријарх Пајсије је тежио узорима својих великих претходника. Нудила му се богата традиција српске књижевности, коју је он настојао достићи својим стваралаштвом. Његово укупно дело је неуједначених уметничких домета. Својим службама он се скоро потпуно приближио најлепшим остварењима старе српске црквене поезије. У прозним списима оства-

⁵⁶ П. Ивић, В. Ј. Бурђић, С. Бирковић, *Есфигменска повеља деспота Бурђа*, Југословенска ревија — Београд, Завод за заштиту споменика културе — Смедерево, Београд 1989.

⁵⁷ Љ. Стојановић, *Каталог рукописа и старих штампаних књига*, Збирка Српске краљевске академије, СКА, Београд 1901, стр. 182. У Зборнику је *Питак* на странама 34а—36а.

рена је једноставност израза. Његовим делом се у суштини окончава период богатог стварања српске књижевности на српскословенском језику.

Томислав Јовановић

Патријарх Пајсије Сабрани списи

МЕСЕЦА СЕПТЕМБРА 24. ДАНА, СПОМЕН ПРЕПО-
ДОбНОГ ОЦА НАШЕГ СИМОНА, БИВШЕГ ПРВОВЕН-
ЧАНОГ КРАЉА СРБИМА

*На малој вечерњи, на „Господи вазвах“, стихире
четвртог гласа, подобан „Зван са висине“*

Радуј се, благоверни и првовенчани краљу,
што најпре од Бога дано ти царство украсив
и најпре Србима ти венчан био јеси
од првосветитеља Саве, брата по крви,
и добро скиптре царства одржав
напоследку се иночким чином одеваш,
подобећи се родитељу делима и именом,
моли се Господу да буду помиловане душе
наше.

Када чу првосветитељ
за брата овог престављење,
три часа минуше
и весници дошавши првосветитељу јавише,
и он веома уздахнув засузи и рече:
„Није ова болест за смрт
него на славу Божију.“
Тога моли, томе се помоли
да се спасу душе наше.

Кад је дошао првосветитељ Сава,
помоли се Господу
и дух се опет у тело поврати
и одриче га од света и онога у свету,
од чина и од почасти,
те овај предаје скиптар
државе своје сину Радославу,
а сам усприми иночки лик
што га од младости заволе,
Христа Бога моли
да дарује душама нашим мир
и велику милост.

„Слава“, глас трећи

Када те божаствена жудња распаљиваше,
брата свог љубав заборавио ниси,
из далеке земље дошао јеси у своје отачаство,
брата умрла нашао јеси
и пошто ридање и вапај велики беху
да с тим престану наредио јеси,
и руке своје преподобне увис подигавши
са сузама се помолио јеси Господу Богу своме
и Божјим мигом брата оживео јеси,
и жељу остваривши првовенчани краљ Стефан
сада се мења и Симон се монах нарече,
слава дивноме твоме доласку.

„И сада“, богородичан

*На стиховном, стихире гласа другог, подобан
„Доме Јефратов“*

Дом духовни стекао јеси
у дому родитеља својих
и не заборави нас
који се молимо теби.

*Стих: „Часна је пред Господом смрт преподобних
његових“*

Стефане првовенчани,
Србима велика похвало,
род свој не заборави.

Стих: „Усхвали се преподобни у слави“

Монаштво желео јеси
па га и добио јеси,
Симоне преподобни, оче наш.

„Слава“, глас осми, подобан исти

Данас краљ Срба из тела исходи
и у иночке се одева одежде,
чина царскога лишив се.

*„И сада“, богородичан
Тропар, глас трећи*

Бога од младости заволевши
и скиптром државе управљао јеси,
на земљи се јуначки подвизао јеси
и земним небеско наследио јеси
даровањем великог дародавца,
монаштво зажелев и ово примив
мало после тога опет уснуо јеси
и цео као да спаваш очуван био јеси,
стога ти се молимо
моли Христа Бога да се спасемо
штоватељи светога спомена твога.

*„Слава и сада“, богородичан „Тебе посреднице“
На великој вечерњи, певамо стихове „Блажен муж“,
1. антифон, на „Господи вазвах“, поставимо стихова
8 и певамо стихове, глас други, подобан „Када од
дрвета“. Дванут*

Потоцима суза напојивши разум
скупљајући пошћењем добродетељне плодове
и као виноград плодовити
изнео јеси грозђе красно,
чијом се божаственом славом наситивши
ми чувства душевна наслађујемо ваистину,
Симоне преподобни,
моли Христа Бога
да се спасу душе наше.

Живљења красоту
видљиве красоте прешавши, преподобни,
и к непрелазним красотама

прешао јеси, преблажени,
ума оштрином и душевном чистотом
као анђео бесплотан
у телу видљивом поживео јеси,
сад владатељу свих Христу предстојиш,
са слободом се молећи за душе наше.

Благодат духовна у тебе уселивши се,
као у чистој кротости
добродетељи обличјем украси те,
сазнањем и различним даровима просветли те,
чином краљевства и монаштва
заиста гласовит јавио си се,
чинећи духовно узоре духовне,
достоблажени Симоне преподобни,
моли се за душе наше.

Друге стихире самогласне, глас други

Зборови иночки, скупите се данас
на бесмртно представљење
првога краља Срба, Стефана,
данас он мења име
и Симон се монах именује,
данас скиптар државе своје
сину Радославу предаје,
који жалосно ридање испушта
о престављењу благовернога краља Стефана
а сада Симона монаха нареченог,
слава дивноме твоме престављењу.

Када се душа од тела раздвајаше
и пошто три часа пробоше,
тело се већ без душе видети могло,
по доласку светитеља Саве
опет се душа у тело поврати
и молбе Господу шаљући
у себи се мољаше да тражено добије,
и на делу се реч испуњаваше,
чудо велико у роду нашем данас се догоди,
слава дивноме твоме доласку.

Молитву и проштење примивши од
просветитеља
опет се одрешујеш од овог сујетног света,
а велика туга обузе род твој,
но опет у весеље прелази
јер дође светитељ Сава,
и појања надгробна служе се
и гробу се предају мошти Симона монаха,
слава дивноме твом васкрсењу.

„Слава“, глас пети

Преподобни оче Симоне,
ако телом и мали изгледаш,
но Божјом силом оденувши се
велик пред Богом предстојиш
и невидљиво к нама долазиш
чудеса дајући,
ако и дуго у праху земном остао јеси,
но напоследку себе свом роду јављаш,
предстојећи Господу моли се
да му се пода проштење грехова
и велика милост.

*„И сада“, богородичан
Вход, прокимен дана и чтенија. Премудрости
Соломонове чтеније, глава пета,¹
На литији стихире самогласне, глас први*

Сабравши се достојно Христово изабрано стадо
и гробницу окруживши преблаженог Симона,
који чином краљевства негде би украшен
а сад у монаштву крај живота прима,
и већ три часа има како дух изађе,
но када дође првосветитељ Сава
душа се у тело враћа жељено добивши,
слава дивноме твом оживљењу.

Оснажимо ум сазнањем
и чудесима задивимо се,

која се збише о уснућу твојме,
јер пошто ти оде из овог живота
и пошто три часа минуше,
молитвом и мољењем првосветитеља
дух се поврати у своје тело,
и ти прими монаштво
што га од младости желео јеси,
но како престолу предстојиш
Христа Бога нашега,
моли се да се спасу душе наше.

Ридај и дрхти, велики Граде студенички
и околне земље све,
јер се велики и први цар Срба
од овог света растаје
и к вечним обитељима одлази
а нас сироте оставља,
данас се чином иночким одева
и своје родитељу подобећи се делом и именом,
Симон преподобни, Тројици сад како предстоји
моли се да се спасу душе наше.

Глас четврти

Данас се Симон монах нарече
а скиптре државе сину свом предаје,
весели се, Студенице, велика цркви,
што такве чудотворне мошти имаш,
ликуј, велика реко студеничка,
и саслужитељи обитељи ове,
велика нам радост данас наста
и душевно весеље,
преподобни оче Симоне,
свој род не заборави
што твори свету успомену твоју,
и моли се Господу
да буду помиловане душе наше.

„Слава“, глас пети

Радуј се, пресветло украшење,
одиста богозрачно, Цркве студеничке,
процветањем благоухања
као и цвет Владики Христу посветивши се,
чисто анђелско живљење с љубављу стекав
и град светло украсив,
нека се весели Српска земља и велика црква
о спомену, данас, светог Симона монаха
који реке богонадахнутог учења источи
Христу се молећи
да нам дарује велику и богату милост.

„И сада“, богородичан
На стиховне стихире, глас пети, подобан „Радуј се
онима који посте“

Радуј се, анђелских зборов сабеседниче
и вишњих сила равностајатељу,
преподобни Симоне,
јер живот овај добродетелно
на земљи проживео јеси,
јавивши се пречисто и неупрљано зрцало
Духа светог пун, пребогати,
и стога озараван гледаш будућност
и све предсказујеш
божаственим светлојављањем,
Христу моли се
да дарује душама нашим мир
и велику милост.

Стих „Часна је пред Господом смрт“

Радуј се, иначка похвало
и Срба велики поборниче,
јер страстима чупајући корење
и бесова устремљења,
успротиви се мучки;
изобличио јеси њихову немоћ

и душегубну прелест,
а спасоноснога крста дејство
и силу јавио јеси,
којом се опасавши победио јеси
све што се одричу божаственог
у плоти јављања Христовог,
кога моли, преподобни Симоне,
да душама нашим дарује велику милост.

Стих „Блажен муж који се боји Господа“

Радуй се, оче Симоне преподобни,
јер у чину царском од Бога даном теби
добро за живота проживео јеси,
радуй се, јер првосветитељ дошавши о уснућу
твоме

у јарам иночки одену те,
скиптар државе сину свом предајеш
и у дворове се небеске настанујеш
и исцељења подајеш са вером прилазницима
гробници твојој, преподобни.

„Слава“, глас осми

У колесницу добродетељи што јури на небо
ускочио јеси крајње уздржљивим живљењем,
и чистотом посматрајући вишњег Јерусалима
красоту
и за болне подвиге достојно почасти примив
с небеским се радујеш поглаварствима,
преблажени,
и вечних блага поставши наследник
царства небеског житељ јавио се јеси,
но моли се, богоносни оче Симоне, Спасу свих
да буду помиловане душе наше.

„И сада“, богородичан
На благосиљању хлебова тропар, двапут, писан на
малој вечерњи и „Богородице Дево“, једанпут, и
чтеније на јутрењу по једно и катизме, седалан, глас
први, подобан „Камену утврђеном“
Двапут

Христов избрани војине,
новојављени краљу, првовенчани Стефане,
данас се сакупљамо верни да празнујемо
свети твој спомен, преблажени Симоне,
јер просија у благочашћу
и од нас на небеса данас одлазиш,
слава прославитељу твоме,
слава увенчатељу твоме,
слава делатељу кроз тебе дела преславних.

„Слава и сада“, богородичан
По двапут катизме, седалан, глас четврти, подобан
„Задиви се Јосиф“
Двапут

Симоне богонадахнути,
омрзнуо јеси царски чин
и вечним се благом наслађујеш,
што око не виде
и на срце човеку не узиће,
што уготова теби Бог —
то заволео јеси,
и тиме се посрамише неверни,
Боже који овога укрепи,
просветли душе наше.

„Слава и сада“, богородичан
По полијелеју седалан, глас трећи, (подобан) „Красоте“
Двапут

У одежду божаствену обукао се јеси,
оружјем вере укрeпив се
и ухвативши се укоштац са супротницима

одагнао их јеси од граница твојих
и њих да се теби повинују учинио јеси,
крсним оружјем оградив се
разараш иноверних неверје
и твом отачаству приводиш,
светлости чедима чинећи их,
Христа Бога моли
да дарује душама нашим мир
и велику милост.

*„Слава и сада“, богородичан
Степена првог и антифон четвртог гласа, прокимен,
глас четврти, „Часна је пред Господом смрт
преподобних његових“, стих „Како ћу узвратити
Господу за све што ми даде“, „Све што дише“,
Јеванђеље по Марку, глава 37: „Рече Господ: „Ко хоће
за мном ићи“, после 50. псалма стихира, глас шести*

Засија нам данас
спомен преподобног Симона,
који монаштво заволевши
у весељу хвали се говорећи:
„Таквих сам родитеља син,
такав ће и пород мој бити
који благочашћем васпитах
и Тројице обитељ сатворих
што нас јасним гласом сазива
на похваљење Христа Бога нашега“,
јер сведочаше светлост лица му
душе безлобност,
те и ми прилазећи гробници преподобнога
исцељење молимо,
но како имаш слободу у Господа,
моли се за душе наше.

*Канон Богородици² на шест и светог два канона на
осам*

Канон преподобноме, глас четврти

*Песма прва
Ирмос „Отварам уста моја“*

Преукрашен³ лепотама добродетељи
с богозванима настањујући се
и у обичајима светлоносним узашао јеси,
оче преподобни Симоне.

Ако и дуго у праху земном остао јеси
но пресветлим зракама просветлив се
изврстан бивши, вечно блаженство
наследио јеси, преподобни.

Ипостасном мудрошћу и силом
неверничке пукове разгониш,
часним молитвама првосветитеља
и својом преподобношћу.

Богородичан

Задржи конце земље
као што је Бог држан твојим рукама,
чиста, исликавањем тела,
која су божаственим зраком неисликана.

Песма трећа

Ирмос „Твоје певаче, Богородице“

Славни твој спомен данас, оче Симоне,
као труба веома узгласи
у Студеничкој цркви твојој,
верне сазивајући
да хвалу приносе теби.

Својим молитвама Господу
избави од потопљења љутога
и од најезде поганих
и од озлобљења ослободи људе своје
који од срца поју тебе.

Од оца миром помазавши се
 благодаћу сведавца Духа,
 монаштво заволео јеси
 и од Христа Господа
 прослављен био јеси.

Богородичан

Са анђелима свечудну песму
 приносимо радосну.
 Радуй се, мати Божија,
 сијајући као светлост незалазна
 онима који седе у тами.

Седалан, глас осми
 Подобан „Премудрости реч“
 Двапут

Милошћу и вером украсив живљење своје,
 Симоне преподобни,
 чеда своја, оче, умножио јеси
 и гробница моштију твојих истаче исцељења
 и прогониш духове лукаве
 и подајеш исцељење са вером прилазницима
 у храм свете и живоначелне Тројице,
 ако и много година у праху земном био јеси
 напоследку си од Бога откривен
 да цео лежиш,
 власи на часној глави твојој
 и данас виде се,
 чудо нам показујући и запрепашћење
 изазивајући,

Симоне, оче богоносни,
 моли Христа Бога
 да сагрешења проштење дарује
 штоватељима с љубављу
 светог спомена твога.

„Слава и сада“, богородичан

Песма четврта
 Ирмос „Онај који седи у слави“

Научивши се божаствено спомињањем
 тајанству,
 преподобни оче Симоне,
 и Христу да следиш заволео јеси, свечасни,
 који те победним венцем увенча.

Јереси од својих граница одагнао јеси,
 оне што се не клањају светој и живоначелној
 Тројици,
 молбама на људе своје смилуј се,
 јер си Господу угоднио.

Добродетељи твоје ко да исприча
 што их стекао јеси у животу своме,
 страсти угњетавање и плоти мудровања
 усмртио јеси савршеним умом, достоблажени.

Богородичан

Просвети, пречиста Дево, рабе твоје,
 која си пресвету Реч телом родила,
 као блага која пева свако створење.

Песма пета
 Ирмос „Ужасоше се сви од божаствене славе твоје“

С надземаљским чиновима сада станујеш
 и божаственом престолу предстојиш,
 молбама својим чувај нас,
 блажени Симоне преподобни.

Твојим похвалама, преподобни,
 којим правоверно просветлио јеси цркве,
 гласима меденим почећу да се блажим,
 зато те песмамаштујемо,
 оче преподобни Симоне.

Основавши цркву прекрасну,
украсио је јеси камењем и дрветом
у част и похвалу Богу сведржитељу,
која превазиђе друге цркве
красотом и величином.

Богородичан

Пророци те проповедаше давно
двер небеску, Марија,
која си телом родила Христа Бога,
која се моли за наше спасење.

Песма шеста

*Ирмос „Божаствено ово и свечасно сврши се
празновање“*

Небески владатељ Христос на тврди верних
као звезду те утврди српском народу,
твојим сродницима следно јеси
учењем и сазнањем.

Измлада избрани сасуд
пресветог Духа, преподобни,
наследно јеси вечно блаженство
у вечним обитељима настањујући се.

Примивши, мудри, талант
као послушни раб и верни,
на трпезу стављен,
и радећи, разумно умножио га јеси
и принео чистом савешћу,
оче преподобни.

Богородичан

Лик носећи давно рођења твога,
Дево, Мати, пећи ватрена,

не опали отроке.
Тако и утроба твоја
не опали огањ божанства.

Кондак, глас осми Подобан „Сабраном“

Милостив и кротак био јеси, оче Симоне,
отачаства добро обдарио јеси
и по смрти гробница моштију твојих
показује нам православно виђење,
зато са вером прилазницима подајеш исцељења
и нас не заборави што ти се молимо,
но измоли мир душама нашим и велику милост
да узвикујемо ти:
Радуј се, оче Симоне, преподобни.

Икос

Као светилник пресветли
Србима јавио се јеси,
родитељу подобећи се
именом и делом и сваком добродетељи,
сирочади отац био јеси,
туђину милост указујући
а иноврне од престола свога одгонећи,
због тога вапимо ти:
Радуј се, јер се у иначку ризу одеваш,
радуј се, јер си благочастивих родитеља син,
радуј се, јер и родитељи твоји у монаштву
процветаше,
радуј се, јер брата великог светитеља стекао
јеси,
радуј се, јер архиепископ и брат по плоти на
уснуће твоје дође,
радуј се, јер са доласком његовим оживео јеси,
радуј се, јер први краљ Србима назвао се јеси,
радуј се, Стефане, првовенчани краљу,
радуј се, оче Симоне, преподобни.

*Песма седма**Ирмос „Не послужише творевине побожности“*

У младости добро борио се јеси,
 љубављу пространство раја достигао јеси,
 свелично, блажени, Господом укрепљујући се,
 коме богословним гласом узвикујеш:
 Благословен Бог отаца наших.

Свету се наругавши, преподобни,
 ти плотске страсти омрзнуо јеси
 силом пресветог Духа
 и сијаш као сунце
 у Цркви студеничкој.

Природу променив пропадљиву
 у вечне обитељи ушао јеси,
 божаствене на земљи
 правоверне цркве просветлив, вапијући:
 Благословен Бог отаца наших.

Богородичан

Свему људском заступница
 једина јави се божаственог избављења,
 избавитеља свих родила си, свенепорочна,
 њему певамо:
 Достојан хвале отаца наших,
 Боже, благословен јеси.

*Песма осма**Ирмос „Отроци благочастиви у пећи“*

Чудо велико гробница твоја чини:
 исцељења истаче,
 страсти очишћава
 и болести исцељује свима који вапију:
 Господа појте дела
 и преуносите на све векове.

Према Богу љубав твоју ко да исприча,
 јер као финикс процветао јеси крај воде,
 уздржањем умножио јеси чеда твоја
 и као маслина помазујеш лица верних који
 вапију:

Господа појте дела
 и преуносите на све векове.

Славно твоје уснуће
 и дивну према Богу љубав твоју
 о спомену твом, верни, славимо
 и клањамо се моштима твојим, узвикујући:
 Господа појте дела
 и преуносите на све векове.

Богородичан

Сачувај раба твога, Дево,
 од сваког насртаја туђег,
 јер те имамо, Владичице,
 као покров и заступника,
 прибежиште и утврђење
 и тебе ради чекам избавити се
 мреже врага,
 једина заступнице рода људског.

*Песма девета**Ирмос „Свак рођен на земљи“*

Ти многе привео јеси православној вери
 и устрчао јеси на висине надземне
 светло поставши насеље Христово,
 огњеним језиком вапијући:
 Душо моја, Господа величај.

Освети се моштима твојим Црква студеничка
 и сва околна земља, преблажени оче Симоне,
 и род правоверних светкује
 и молбено вапију ти:
 Помињи нас, оче богомудри.

Не презри, блажени, певаче
што у обитељи твојојштују
свету успомену твоју,
јер ако се и престабио јеси од нас,
оставио си нам свете своје мошти,
којима нас покривај
и чувај од сваке скрби.

Богородичан

Једина имала јеси на земљи
рођење дивно сједињено
јединог безначелног Оца,
стога те једину
као матер Божију величамо.

Други канон преподобноме, глас пети

Песма прва

Ирмос „Коња и коњаника“

Желећи земну славу да оставиш
као паучину худу,
чисто без порока поживев,
узневши крст на раме
дошао јеси у небеску обитељ.

У храму твом, преподобни, светом
данас се сабравши часно,
славимо труде твоје
и подвиге твоје хвалимо,
погледај с небеса
и покривај увек појце ти.

Пастир Србима и водитељ био јеси,
богомудрога оца учењу
следио јеси
што нам учењем и чудесима благодати засија.

Богородичан

Нађе те чисту,
светију од свих створења,
свих градитеља
и Бог оваплоти се,
из тебе благоизволи
старајући се за обнављање лика.

Песма трећа

Ирмос „Утврђујући ни на чему земљу“

Као финикс давидски процветао јеси
добродетељима,
духом се и телом сав јавио јеси савршен,
божаственом благодаћу јело бесмрћа дајући.

Свету се наругавши,
ти плотске страсти и сласти омрзнуо јеси
и сијаш као сунце у цркви свете Тројице,
стога те достојноштујемо.

Сав Господу се предавши
од младости своје пошао си за родитељем
својим
и братовљим поучењем благоухао јеси
добродетељима и сазнањем.

Богородичан

Ти несместиву Реч
у утробу своју, чиста, сместила јеси
девичанским украсивши се светлостима,
преблажена,
стога те, Богородицу, уистину славимо.

*Песма четврта**Ирмос „Божаствено твоје разумевиши слабљење“*

Отми од вукова духовних
 људе своје поробљене, милостиви оче,
 снагу дајући стаду своме, преподобни,
 јер ковчегу твом желе да приђу
 и да се поклоне.

Пропадљиву красоту омрзну
 и нижној влашћу вишње царство купио јеси,
 па тиме богате дарове даје
 Христос љубитељима својим.

Подвиге и труде твоје ко да исприча
 којима се трудио јеси у животу своме,
 због њих ти вапимо, блажени Симоне:
 Владики и Богу моли се за нас.

Богородичан

Јаков те праотац, Дево Мати,
 прозре давно,
 као у сну лествицу,
 коју једино Господ пређе.

*Песма пета**Ирмос „Одени се светлошћу као одећом“*

Процветао јеси, праведниче,
 као финикс духовни у роду твоме,
 венцем краљевства
 и речима благочашћа украшен
 којим се наслађујеш благом вечним.

Чудо се показало пресвета твоја гробница,
 што излечења реке увек слатко подаје
 свима који са вером прилазе непоколебљиво,
 блажени Симоне.

О божаственом твоме спомену
 род хришћански и сабори правоверних
 празнују
 и са бесплотним анђелима веселе се
 и Христова црква светкује.

Богородичан

О мати Божија,
 душу моју озлобљену исцели,
 која си родила преблажену Реч
 и спаси све који те славе.

*Песма шеста**Ирмос „Беснећи буром страсти“*

Погледај дивним својим очима унаоколо,
 преподобни Симоне,
 и види сабране људе у обитељи твојој
 и њих покривај.

Од Бога дана ти благодат, богонадахнути,
 прочу се по целој васељени,
 јављања творећи боголепо
 и чудеса Божијим дејством показујући,
 богомудри оче Симоне.

Сијање божаствено уселивши се
 у твоје срце, богоблажени оче Симоне,
 угодно изнад ума даровање начини,
 молитваника своје благости.

Богородичан

Благословена Маријо,
 узвеличана као Мати Божија,
 од напасти и беда ослободи нас,
 вером теби прибегавамо.

Песма седма
Ирмос „Узносећи очеве, Господ“

Благочасно живљење савршив
и добро на земљи поживев,
и жуђено монаштво примив
из руке првосветитеља Саве,
за нас се моли,
оче преподобни Симоне.

Достојно даштујемо
и спомен твој славимо,
угодниче Христов,
јер се ковчегу твојом часном клањамо,
блажени оче Симоне, спомињи нас.

Живљењем својим светлим
очев наследио јеси престо
у њему поревновао јеси сваком добродетели
и с анђелима Богу непрестано служиш,
узвикујући:
Благословен Бог отаца наших.

Богородичан

Умртви, Дево, живући у мени грех,
молим ти се ускоро удостоји ме
непролазног живота прибројавању,
јер си живот родила
умртвљујући смрт.

Песма осма
Ирмос „Теби сведатељу“

Крстом ограђиван Христовим,
без повреде оставши
молбе Господу узашиљеш,
јер зна Вишњи да чува своје служитеље.

Као кедар јавио се јеси висок
добродетелима узвисујући се,
у дворима, богоносни, Божјим
настанио се јеси,
као доброцветни рај јавивши се
и као источник истачеш
благодатна исцељења.

Умртвио јеси страсне пориве
божаственим страдањима и неуморним
молитвама
стога не вечерња светлост
уснућем твојим засија нам.

Богородичан

Речи Гаврила, Дево свенепорочна,
сада примивши узвикујемо:
Радуй се, Двери тајне,
Сунце имајући.

Песма девета
Ирмос „Исаија, слави“

Раширивши своје молбене руке као орао крила
на своје раме разумно узео јеси птиће,
људе своје што с вером припадају
часноме твојем ковчегу,
и од сваких нас напасти избави,
оче Симоне.

Оставио си овде врѐмено за уздарје вечно
и с анђелима ликујеш,
јер анђелски у свету живљење поживе,
зато те с њима, оче, сви блажимо.

Богоблажени Симоне,
озго погледај на стадо своје
што га сабрао јеси у својој обитељи,

испуњавајући мољења њихова
што с вером припадају
моштима твојим, преподобни.

Богородичан

Под влашћу силе твоје
Владици притичемо усрдно
сви на земљи рођени просећи милости
и милосрђа твога милостивог
које изливши све нас просвети.

Светилан

Подобан „Светлости непроменљива“

Твоју жељу испуни Христос Бог
Првосветитеља Саве доласком,
и од сјаја светског да се одрекнеш
тебе научио јесте,
и нас погледај творитеље спомена твога,
Симоне мудри, монаха похвало.

На „Хвалите“, стихире на четврти, глас осми
Подобан „О преславно“

О, преславног чуда:
тело оживљено би и духовни лик
о молбеном твоме празнику,
Симоне оче преподобни,
као јутро свету сијаш,
таму дубоку прелести
одагнао јеси од отачаства свога
и душе верних просветљаваш,
о, несхватљивог милосрђа твога,
Владико,
којим, Христе, спаси душе наше
као једини благосрдни.

О, преславног чуда
што се на теби врши данас,
блажени оче Симоне,
измоли од безбројних саблазни очишћење
и с десне стране стајању нас удостоји
својим молитвама, блажени,
Господу се молећи за нас недостојне
да примимо олакшање и проштење грехова
молитвама твојим.

О, преславног чуда:
благодат Духа у тебе се усели
јер чистом кротошћу,
узддржањем и трудима
страсти умртно јеси
и Цркву студеничку украсио јеси,
и зато даровну награду примив
исцељујеш недуге и прогониш страсти,
богоносни Симоне, достоблажени.

О, преславног чуда:
вечна блага, оче Симоне, примио јеси
и ревностно јереси одагнао јеси,
свесрдно цркве украсио јеси,
испунивши добродетељи делима
и блаженством божаственим,
у цркви твојим светим моштима,
славни оче наш Симоне,
моли се за душе наше.

„Слава“, глас шести

Приђите, иночки зборови и српски саборе,
духовно да се узвеселимо
сазивајући тајновито празникољубиве душе,
цареви и кнежеви, стеците се
другољубиво се клањајући,
и да ликује српска велика црква
што има у почетку Симеона и Саву утврђење,
напослетку Симона монаха објављена,

који царство земаљско оставив за Христом
 од престола великог никако не одступајући^{пође}
 и богатство блаженог живота наследи,
 јер Христос твој спомен, мудри, прослави,
 а сви сагласно верни радујући се
 и са сузама молбу помешавши њему завапимо:
 Христов угодниче Симоне,
 нас које сабрао јеси овде
 и онамо сједини у уделу спасавањих.

*„И сада“, богородичан „Богородице, ти јеси лоза
 истинита“.*

*Славословље велико, по трисветом тропар светог,
 „Слава и сада“, богородичан „Тебе заступницу“,
 јектенија и отпуст, и даје се свето уље монасима из
 светог кандила.*

*И час први: на првом часу тропар и кондак
 преподобног и завршни отпуст.*

*На литургији: „Блажена“, од канона првог песма
 трећа, на четврти и други, шеста на четврти,
 прокимен, глас седми, „Часна је пред Господом
 смрт преподобних његових“, стих „Како да узвратим
 Господу за све што ми даде“, Апостол Галатима,
 зачело 43 „Све је мени предао Отац мој“, причесни
 „За вечни помен биће праведник“, на трпези велика
 утеха за монахе.*

Служба светом цару Урошу

МЕСЕЦА ДЕЦЕМБРА ДРУГОГ, СПОМЕН МЕБУ СВЕТИМА БЛАЖЕНОГ УРОША, МЛАДОГА МУЧЕНИКА

*Стихире на малој вечерњи, глас први
 Подобан „Небеским поретком“*

Законито си увенчан, мучениче,
 подневши лишење земаљске светлости,
 Урошу свечасни и преблажени,
 не престани да се молиш Господу за нас,
 на род свој гледај
 што твори свети ти спомен.

Од збора избран, мучениче,
 радост нам подајеш данас
 виђењем часних моштију твојих,
 веселећи се светкујемо:
 Страстотрпче, моли се за нас
 творитеље светог спомена твога.

Мира мирисе и благоухања проливаш,
 примивши дар мошти твоје, достоблажени,
 Урошу свечасни и премили,
 васељена узлете ка љубави Христовој,
 прехвални,

и сада моли се за нас,
 творитеље спомена твога.

Основање божаствено,
 изаткан од вишње премудрости
 тврди твој ум непоколебљиви
 од убиства убиствена не убоја се,
 само веру у Бога имајући,
 Богу предстојиш у слави.

„Слава“, глас пети

Данас весна благоуха
јављањем моштију твојих
и нова твар ликује
радујући се,
гледајући данас чудо преславно,
зборови појући дивљаху се
веселе неизрециво показујући,
Урошу свечасни и премили:
Сили твојој слава, човекољупче.

„И сада“, (богородичан)¹

На стиховно, глас други, подобан „Доме Јефратов“

Хвалама венчајмо мученика Уроша,
којега увенча Божија благодат:
божаственим молитвама низложи непријатеље
наше.

Стих „Праведник као финикс“

У пуковима мученика боравиш,
као добар војин нашав се на земљи,
узлетео си ка вишњему престолу.

Стих „Наслађен у дому Господњем“

Дома земаљског лишио се јеси,
дом небески наследио јеси,
мучениче блажени, Урошу славни.

„Слава“

Мучениче Урошу многострадални,
молитвама својих прародитеља
ум наш озари да пева славу твоју.

„И сада“, (богородичан)

*На великој вечерњи, на „Господи вазвах“,
стихолог, „Блажен муж“, поставим стих
четврти мученику и пророку.² Стихире мученику,
глас четврти, подобан „Зван са висине“*

Светли данас спомен наста, српско украшење,
објављењем часних моштију твојих
на просветљење и похвалу роду твојему,
Урошу свеблажени,
дарима добродетельним обогатио се јеси,
моли се Господу за нас,
творитеље спомена твога.

Поток истачеш исцељења
онима који прилазе с вером,
и подајеш даровања молитељима у тебе
посредништвом прародитеља твојих,
не престани да се молиш Господу
за творитеље светог спомена твог.

Ако си завишћу и био убијен
од својих блиских,
ти се блиско у рају настанујеш
са прародитељима својим,
ако неправедну смрт и поднео јеси,
ликујеш са светима,
а убице твоје ускоро погибоше.

Будући још незрео
у Господњу житницу уселио си се
и скрб велику оставио си роду својему,
и не знајући да те смрт чека
у лов излазиш
и тамо убиствену рану поднео јеси,
многострадални Урошу.

„Слава“, глас трећи

У светлости светих добродетели
просијао јеси светлећи као сунце,
осијавајући све праведним сијањем,

данас се радују сви родови
отачаства језика српског
моштију твојих јављањем,
све испунио јеси благоухањем
и просветлио јеси своје отачаство
сваком лепотом,
мигом божаственог Духа
све примио јеси,
многострадални Урошу,
моли се за нас
штоватеље светога спомена твога.

„И сада“, (богородичан)

*Прокимен дана, из Пророштва Исаијиног чтеније³
Премудрости Соломонове чтеније
На литији стихире, глас први*

Весело се данас црква Божија одева
јављањем моштију твојих,
Српска земља се радује
о божаственом спомену твојем,
убице твоје стида пуне посрамише се,
док ти на хлебу рајском јеси,
Урошу свеблажени.

Прародитељи твоји молбу творе Господу
да у последња времена обнове род свој
на похвалу и просветљење његово
и на обличење убица твојих,
а теби на славу и похвалу,
Урошу преблажени,
моли се да се спасу душе наше.

Стазом тесном ишао јеси,
раја ширину достигао јеси,
род свој просветлио јеси
чудним делима обасја све подсуначје,
обогатио се јеси, дар исцељења примив,
Урошу достоблажени.

Ако и превремену смрт поднесе,
завишћу ратоборца убијају те невина,
о неправедног ли убиства,
они су у тами и мраку,
док ти с прародитељима
у царском боравиш, достоблажени.

Ето, данас, светило велико
јави се српскоме роду,
црква што потпуно опусте
опет се мигом Божијим обнавља
на похвалу твоју, Урошу преблажени,
моли се за нас,
творитеље светога спомена твога.

„Слава“, глас пети

Весели се и ликуј,
уснуће Божје Матере са Урошем
црква Божија објављењем часних моштију твојих,
и збор анђелски весели се,
са којима непрестано Христу моли се за нас
да се избавимо од беде, творитељи пречасног
и светлоносног имена твога,
многострадални Урошу и преблажени.

*„И сада“, исто, на стиховно, стихире, глас други
Подобан „Када од дрвета“*

С надземаљским чиновима сада боравиш
с небеса примив богосазнање,
молбене гласе теби одашиљемо:
Покрени род свој,
за нас моли се увек
да сачувани будемо,
Урошу достоблажени.

Стих „Праведник као финикс“

Богосазнања светлошћу сијајући
и светску красоту презрео јеси,
Аврааму у крилу почиваш,
не презри нас молитеље ти, многострадални,
и незаборавни Урошу свечасни.

Стих „Насађен у дому Господњем“

Истинитим венцем увенчан,
царску дијадему надевајући,
венац лепоте примио јеси диван,
не презри, благи, певаче ти који тештују,
предстојећи с анђелима у слави.

„Слава“, глас шести

Духовним очима гледајући, чудесни,
анђелима саревносник постаде,
просветљаваш све што са вером прилазе
гробници твојој часној
и ревнујеш прародитељима својим,
изврстан међу врсницима јавио си се,
добродетељима и знањем све задивио јеси,
многострадални Урошу премили,
моли се да се спасу душе наше.

*„И сада“, (богородичан)
Тропар, глас трећи*

Младићки си цветао у отачаству својем,
лепотом преукрашен,
и неправедну и безвремену смрт
поднео јеси, Урошу свечасни,
царскога корена плоде слатки,
ако и незрео,
у Господњу житницу уселио си се

и жалост велику оставио си роду својему,
моли се за нас, творитеље
светога спомена твојег.

*Онда „Богородице Дево“, потом чтеније,
онда шести псалм, потом „Бог Господ и јави се“,
двапут, тропар и богородичан. Онда катизма редовна,
потом седални, први — глас пети, двапут*

Духовним очима предвидевши будућност,
са саветом матере поживео јеси
и цркве подигао јеси
на похвалу прародитеља својих
и у славу пречисте Богоматере,
чијим молитвама, Христе, помилуј нас.

*Богородичан. Потом други стихолог, онда седалан,
глас трећи, подобан „Красоте“
Двапут*

Красан би на виђењу у животу своме,
још краснији показа се после смрти своје,
објављењем часних моштију твојих
и све гледаоце задивио јеси,
многострадални Урошу свеблажени.

*Онда богородичан.
Онда чтеније из Житија светог, потом полијелеј,
онда седалан, глас осми, подобан „Заповеђена тајна“*

Када те ове светлости лишењу предадоше,
кад однесено би тело твоје
у храм Уснућа Пречисте,
сакрише га тајно
у гробницу унутра,
где се божаствене службе врше,
и нико за то није знао
сем манастирског настојатеља,
докле год Бог не учини те се објави,

а убице твоје стидом испуњени
 ускоро скончаше,
 док ти на рајском хлебу јеси,
 многострадални Урошу и свеблажени,
 моли Христа Бога, грехова проштење
 да пода штоватељима с љубављу
 светого спомена твога.

„Слава и сада“, богородичан
Потом степен четвртог гласа, антифон први,
глас седми, (подобан) „Часна је пред Господом смрт“,
стих „Како ћу узвратити Господу“, (подобан) „Све што
дише“, Јеванђеље по Луки, глава 107: „Рече
Господ својим ученицима: „Пазите на људе,
положите“, и по 50. псалму, стихира, глас
шести

Урош дивни за божаственом тишином жудећи,
 завишћу лишен светлости ове би
 и безвремену смрт прима,
 венцем добродетельним увенча се,
 с надземаљским зборовима радује се,
 у Господа коме предстојиш
 с преподобним Симеоном и Јавом
 преосвештеним
 као вечити посредник
 и молитваник за душе наше.

Онда канон Богородици на шести и пророку⁴ на
четврти и светом блаженом мученику Урошу на
четврти

Канон мученику овако изједна гласи: „Пајсеј
недостојни, појем те, блажени Урошу“⁵

Песма прва
Глас осми⁶

Већ испрва са греховним не здружив се
 жељама,
 од злата скупоценији показа се,
 јер из корена благородна никао јеси, блажени.
 Ако је гонитељ твој и био Вукашин,
 но ти једнак постаде с родитељима својим,
 и делима и речима подобећи се
 као звезда просијао јеси, блажени.

Закона сенку минув, Урошу,
 путу небеском узабе радујући се
 и Тројици предстојиш,
 због тога блажимо успомену твоју.

Богородичан

Овчицу те усред трња нашавши,
 непоколебано пристаниште
 и ка Богу руководитељница крепка,
 Мати Дево, Владичице.

Катавасија „Христос рађа се“
Песма трећа

Семена благородног цвет прекрасан показа се
 напоследку јављањем часних моштију својих,
 на похвалу роду својему, свеблажени Урошу.

Још од рођења добри изданак показа се
 сваким видом добрим добродетељи
 ревнујући прародитељима својим,
 цркве подижући и друге утврђујући.

Испочетка о Богу певане песме
 свуда се прочу име твоје
 јављањем часних моштију твојих,
 многострадални Урошу свемудри,
 гледај нас.

Богородичан

Радуй се, чиста Дево,
не заборави нас
који ти се молимо
у тузи и жалости
своју милост излиј на нас,
молимо ти се, Владичице.

*Катавасија „Првовечног од оца“,
онда седалан, глас осми
Подобан „Премудрости“*

Премудри, достојан био јеси
именом и делом
својим родитељима подобећи се,
у роду своме обновљење твориш,
јер Бог који те прослави за живота
и после смрти прослави те
на похвалу роду твојему,
многострадални и преблажени
Урошу свечасни,
моли Христа Бога
грехова проштење да пода
штоватељима с љубављу
светога спомена твога.

*„Слава и сада“, богородичан
Песма четврта*

Неизрецива су твоја чудотворства
што их напоследку показа,
Урошу свемудри,
не заборави рода својега,
помилуј нас, молиоце твоје.

Од почетка беспочетноме Слову веровао јеси,
родитеља јединац био јеси
и царском дијадемом украшавају те
у славу и на похвалу рода твојега.

Добродетељи твоје
и красоте ко да искаже може,
задивео јеси све прилазнике
гробници моштију твојих,
разумом превазилазећи многе.

Богородичан

Хвале молбене и теби узносим,
пречиста Владичице,
не заборави нас,
већ моли се за нас
оном кога си родила
да спасе тебе ради душе наше.

*Катизма „Жезло“
Песма пета*

О, неправедне ли смрти и безвремене
што је поднесе, Урошу свечасни,
горе у радости пребиваш
са зборовима избраних.

Стазом отачаском ишао јеси свеврлом,
чудесима задивео јеси род свој,
гробница твоја исцељења подаје,
Урошу блажени.

Твој спомен данас весељем испуњава,
те дивећи се говораху:
Слава милосрђу твојему,
Христе царе, што даде нам ово украшење.

Богородичан

Свима си помоћница иста,
хришћанима заступнице
и покровитељнице и спасење
душама нашим.

Песма шеста

Изданак благородни просијао јеси,
мудрошћу и разумом све превазишао јеси
и безвремену смрт поднео јеси,
венцем мученичким венча се.

И твојим јављањем
српска област радује се,
род свој просветлио јеси
напослетку јављањем својим,
не заборави и нас молиоце ти.

На спасну стазу изведи нас
да ходимо увек и штујемо те
и спомен твој да служимо
и благоутодно да поживимо
у часном храму твоме.

Богородичан

Пречиста Дево Мати Исусхристова,
помилуј и спаси оне
који с вером к теби прибегавамо,
јер се у тебе с Богом надамо.

*Катавасија „Утроба Јоне младенца“
Кондак, глас шести, подобан „Рукописано“*

Изданка благородног
цвет прекрасни јавио си се,
Урошу свечасни,
и завишћу убијен био си
од својих блиских,
Божијим духом просветљен
светородна племена светац био јеси
и мученичким венцем увенча се,
у ложници небеској боравиш,
моли се за нас, свети,
творитеље с љубављу спомена твога.

Икос

Ко је достојан уста да отвори
и да похвали Богом хваљена
или језик да покрене;
мада толико време
у блату земном проведе,
од Христа Спаса венац примио јесте
и даровима исцељења обогатио се јесте,
исцељења дар примивши,
и частан страдалац показа се,
приноси мољење благодатељу
и примив славу с небеса
и венац лепоте.

Песма седма

И своју обитељ зашто заборавио јеси,
прени се зато силом прародитеља својих,
измоли од Господа помоћ
ради заступљења твоје обитељи,
да појемо:
Отаца наших Боже, благословен јеси.

Поштујем мошти твоје и клањам се,
исцељење подајеш с вером прилазницима,
подај нам мирно да живимо у обитељи твојој,
отаца наших Боже, благословен јеси.

Као дечак био си небеском обиталишту
посредник,
сваким лепотама украшен,
убиственем раном променио јеси живот свој,
они су стидом испуњени а ти вапијеш:
Отаца наших Боже, благословен јеси.

Богородичан

Светлим зракама
сву земљу осијаше сунце

из свете утробе твоје,
озари, Владичице, њима
и нас просвети својом милошћу.

*Катавасија „Отроци у доброј вери“
Песма осма*

Тебе што младићки поживе у отачаству твоме
блажи те род и весељем зове те,
твом објављењу дивећи се говораху:
Отаца Боже, благословен јеси.

Триплети примио јеси венац
од вишњег дародавца,
изврстан био си својој обитељи
и цркву просветлив моштима својим,
вапијући: Благословите,
сва дела Господња Господа.

Природу променив пропадљиву,
у вечне обитељи уђе, блажени,
и у живљење пресвето,
са прародитељима својима вапиш:
Отаца наших Боже, благословен јеси.

Богородичан

Крај добар подати, Дево, измоли,
да се избавим очекиваних вечних мука,
како да те појем,
благословена и прослављена
јеси у све векове.

*Катавасија „Чудо превелико“
Песма девета*

Божаствено обиталиште будући,
ти пресветло просветли се,
Урошу блажени,

на род свој гледај
и од недуга и беда избављај,
да те непрестано величамо.

Лаж искоренио јеси злу
за православље ревнујући,
прародитељима својим подобећи се,
чудесима задивео јеси гледаоце
преславних твојих чудеса, блажени.

Тебе што жељаше да се уподобиш
блаженом Симеону
и Сави светитељу
и осталом роду што добро поживе,
не лиши те велики дародавац,
Урошу свечасни.

Богородичан

Прими наше ово мало приношење,
о свенепорочна госпођо Владичице,
које са недостојних усана приносимо,
прими и не одбиј,
свенепорочна Владичице.

*Катавасија „Тајна чудна“
Потом светилан
Подобан „Небо звездама“*

Садашњу славу презрео јеси,
вишњу славу наследио јеси
и земаљским небеско наследио јеси,
Владики предстојиш,
за нас Господу моли се.

Богородичан

Једина чиста и неоскврњена,
оскврњеног ме
сваког падања љутог избави
и љутих мука
и таме спољашње.

*На „Хвалите“, стихире
Поставимо стих четврти, глас четврти
Подобан „Као храбра међу мученицима“*

Умудри те вишња сила,
те земаљско све презрев
ум узнео јеси Господу,
Урошу свечасни,
на отачаство своје гледај
и обитељ своју не заборави,
просветљење нам подај,
творитељима светогa спомена твога.

Од рода светла био јеси, блажени,
као ружа процветао јеси у цркви
и као финикс лепорасли
благоухањем је испунио јеси,
лаж јереси разрушив невидљивом силом,
и нас не заборави молителе ти,
Урошу достоблажени.

Ходио јеси стазом отачком,
блажени живот постигао јеси
прародитељима подобећи се
сваким добрим делом,
цркве подижући за живота свога
и друге, прародитеља својих, утврђујући,
и после смрти своју цркву
моштима облагоухао јеси,
чудесима све задивио јеси,
достоблажени Урошу свечасни.

Ума твог не поколеба се тврдост,
од адаманта тврћи јавио си се
ако и младић био јеси
и ниси доспео до пуног узраста
но Духа светог пун би и благодати,
диве се многи гледајући твоје мошти красне
и цркву своју просветлио јеси различним
мирисима,
свечасни и преблажени.

Слава, глас четврти

Светли данас настаде спомен твој,
Урошу блажени,
још светлији наилази
јер у Витлејем да се роди иде Христос,
свој васељени он радост подаје,
а твоја убиствена и безвремена смрт
Српској земљи ридање неутешно и жалост
велику,

и сада, блажени и дивни,
не престај молити се,
јер с мученичким зборовима боравиш
и у престола свете Тројице
предстојећи с прародитељима својим
свој род помињи што твори с љубављу
свету успомену твоју.

„И сада“, исто (богородичан)

Имајући те, Богородице,
надање и заступницу,
ђавољих наговора не бојимо се,
када покриваш и спасаваш
од невоља душе наше.

Затим славословље и отпуст, на литургији
 „Блажени“, из канона песма трећа
 и шеста мученику
 Прокимен, глас (!), „Праведник као финикс
 процвета“,
 Стих „Засађен у дому Господњем“, Апостол Тимотеју,
 295,
 „Чедо Тимотејево“, Јеванђеље по Луки, зачело 63,
 „Рече Господ својим ученицима: „Ништа није
 скривено што се неће открити“, причастан,
 „Радујте се, праведни у Господу“, „Чашу спасења
 примај“, „Алилуја“, три пута

МЕСЕЦА СЕПТЕМБРА, 24. ДАНА, УСПОМЕНА
 ПРЕПОДОБНОГ ОЦА НАШЕГ СИМОНА МОНАХА,
 КОЈИ БЕШЕ ПРВОВЕНЧАНИ КРАЉ СТЕФАН
 СРПСКИ

Стих: Лако твоје иго
 време прихвати прилежно.
 Њему вољно последова Симон славећи.

Овај свети и преподобни отац наш Симон монах постаде од родитеља благочастивих, то јест Симеона, нареченог Немање, а мајке Ане. А од њих се родише три сина, Стефан краљ првовенчани, Вукан велики жупан и Растко, најмлађи син међу браћом и миљеник родитеља, који остави оца свога и мајку и утече у Свету Гору Атонску и тамо прими иноштво оставивши родитељима жалост велику. А овај свети Симон монах, боговенчани краљ Стефан, прими краљевство српско 1182 (?) (6690)¹ године, други Немањић и жупан. И дође првосветитељ и архиепископ Сава и овенча брата свога венцем краљевства. А овај Стефан првовенчани краљ подиже велику цркву где се стичу Морава и Ибар, названу Жича, храм Вазнесења Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, која се назва Прва архиепископија српска. И друге многе цркве подиже овај свети Првовенчани краљ, као што рекосмо. И лепо поживе. Сиротим беше отац, а према иноплеменцима ратник непобедив, прогонећи их из својих предела, најпре оне који не желеше да верују у истиниту веру хришћанску. А колико год иметка имаху, све им узимаше и из предела својих одгоњаше, јер се саглашаваше са светитељем који говораше: „Да не расте кукољ усред пшенице“ (Јов 31, 40). И тако чињаше за живота свога. А који вероваху у хришћанску веру, њима заповеди да дају данак. Тако им беше много година, увећаваху се хришћани. Затим посла молбено писмо светом Сави да се помоли Богу како би

се опет излило миро из гроба родитеља његовог, као што је и раније. А свети Сава крепку љубав имаше према брату своме, подигавши руке своје ка Богу, мољаше се непрестано. И посла једног од ученика својих брату своме Стефану. Пославши посланицу, заповеди да се ником (другом) не да. Уговори дан у који литургију одслужи. И дође (посланик) над гроб светог Симеона да тада преда послато писмо, као што напред имаш сазнати.

Дошавши посланик из Свете Горе ка Стефану краљу и њему писмо од светог уручи, које овај прочита у себи. Језероводно очи његове испуњаваху се сузама. Отидоше оба у лавру Студеницу. И дошавши краљ Стефан у цркву с иноцима и са свом пратњом, учинише свеноћно бдење у цркви. Дивљаше се старац пустињак свеноћном бодром бдењу, сузама пак и умиљењу краља световњака, а себе осуђиваше сматрајући се кукавним и погинулим: „Ни ја толико“, рече, „у пустињи трпљење и пост не постигох и свеноћно бдење колико овај војујући стече. Ипак, Стефану краљу венац с похвалама плести није допуштено“, говораше.

Онда се божаствене службе свршише и посланица над гробом прочита. И гле, као море Духа Светог благодаћу наводнивши се, миро се с временом изливаше, као што се у *Житију* његовом приповеда,² тако да не беше могуће захватити у часне сасуде, већ и спољашњост цркве напоји. И посла брату своме стакленицу новоизливеденог мира и злата довољно. „Као своје прими од нас ово од Бога нам даровано и моли се за нас Господу“, рече и отпусти посланика старца не смејући га задржавати. И старац дошавши Светој Гори и све како је о чудима потанко извести светитеља што не знађаше. И светим миром преподобног оца помазавши се, са сузама благодари Бога, који није презрео његова мољења.

А овај првовенчани краљ роди четири сина: Радослава, Предислава, Владислава и Стефана. Предислав, други син његов, поведе се свим врлинама, постом и уздржавањем, за стрицем својим, светитељем Савом, првим архиепископом српским и пре-

стола његовог светитељског наследник постаде по светом Арсенију. Трећи архиепископ поста, Сава други назван, и добро престо обдржа; он и до данас цео и нераспаднут пребива у Пећкој цркви близу гробнице другог архиепископа Арсенија чудотворца, чудеса чинећи многа.

А иза овога вратимо се о првосветитељу Сави поведати. Подузевши путовање од Свете Горе Атонске у Константинов град и тамо жељено добивши, ако и не хтеде. Опет се поврати у Свету Гору одакле пође у Српску земљу. Долазак свој писмом најави брату свом. А благочастиви краљ Стефан болешћу великом савладан беше, и не могавши изићи му у сусрет, посла синове своје дочекати стрица свога и у Богу владику, који светог оца са радошћу прихватише и проведоше. Дошавши светитељ над болесничку постељу брата свога Стефана краља, овога други придигоше. Једва му поздрав упути, јер по томе беше безнадежан за живот. А доласком и полагањем руку светог архиепископа, који осветивши воду крстом часним, по телу брата омивши и том освећеном водом окропивши, одмах болести све одагнане беху у име Бога нашег, и који постаде заједничар трпезе са светитељем.

А по овоме Стефан краљ учини савет са братом својим архиепископом и са свом властелом својом и поделише епископе где и у ком месту и где здружити велику цркву, Српску архиепископију. Пришавши са братом архиепископом у травунијске крајеве, близу велике реке Мораве на реку Ибар и сазидаше цркву велику из основа, названу Жича, Дом Спасов. И цркву осветивши, епископа постави, а по овоме самодршца и брата свога Стефана великог жупана овенча венцем краљевства и рекавши да се зове Стефан Првовенчани краљ и самодржац. Опет после неколико година Стефан краљ у болест паде предосећајући свој одлазак Богу. А имаше жељу од младости да крај живота прими у монаштву. Но не остављаше га светитељ док син његов Радослав не доспе до пунолетства, и посла га првосветитељу како би дошао на успење њега блаженог, уистину и пре-блаженог. И дошавши светитељ, нађе га преста-

вљеног из овог маловременог живота ка вечним обитељима. Настаде велики плач и ридање. А светитељ, подигавши руке своје преподобне ка Богу, заповедивши, умири плач и ридање. И сам просузи, но, укротивши сузе, помоли се. И Бог молитвама и његовим доласком ускрсну мртвог.

О дивног чуда! Тело које је било виђено три часа без душе ускрсну (Сава) наједанпут. И одену га у иначке одежде и схиму стави. И одрече се овог света. Још за световног живота уручи скиптар државе сину своме Радославу. И опроштај примивши од светитеља, опет разреши се од овог живота. И беше сабор мноштва Срба, песмама и кандилима украшаваху њега и гробу предадоше преподобно тело у Великој лаври Студеници, првој архимандрији, где и до данас гробница стоји.

Престави се Радослав краљ држећи краљевство 11 година.³ Затим зацари се синовац његов Драгослав, назван Храпави краљ.⁴ И државши краљевство 35 година, сазида цркву где извире река Рашка, названу Сопоћани, храм силаска Светог Духа. А овај Стефан, назван Драгослав, пренесе мошти Симона монаха 1237 (6745) године из манастира Студенице у сопоћанску цркву с великим слављем. И многа чуда и исцељења учини у Сопоћанима.

Године 1389 (6897) добоше Турци у Српску земљу и разбише кнеза Лазара на Косову пољу. Те године задеспоти се син његов Стефан, а престави се владајући 29 година.⁵ Те године монаси манастира Сопоћана сакрише ковчег са телом преподобног Симона монаха од агаренских синова. Многа проливања крви беху и красоте црква плењаху, а иноке оштрици мача предадоше, а други у ропство одведени беху.

Године 1628/29 (7137) јави се свети Симон монах истој обитељи, игуману, који извади тело његово из праха земаљског, и објави своје име. А игуман беше у недоумици, убоја се царствујућих. И опет други и трећи пут такође јави се свети игуману. А игуман, учинивши са братијом својом савет, пође ка митрополиту рашком кир Јосифу и обавести о јављању светог. А он, бојећи се владајућих, не даде им одговора, већ им заповеди да иду у

манастир свој. О јављању светог остави до сабора архијерејског. А Бог, не желећи задржати свога угодника у земљи, већ треће ноћи по извешћу игумана о светитељу, јави се свети архиепископу пећком кир Пајсеју у Патријаршији. А он,⁶ као поштовалац светог, и жељу имајући упознати светог, и по јављању истог дана крете на пут ка манастиру Сопоћанима. Са радошћу отпева Псалам шездесети: „Услиши, Боже, молитву моју; услиши молитве моје!“ (Пс. 60). И опет свети јави се митрополиту рашком и рекавши му да изиђе под Јелеч⁷ град дочекати архиепископа. И када (патријарх Пајсије) беше близу Јелеча, сrete се с митрополитом, који га о јављању светог извести. И захвалност Богу указао. Трећег дана добоше у манастир и заповеди се да буде свеноћно бдење. И у време свете божанске службе обуче се патријарх у све служабне одежде и, службу завршивши, одреди место да се копа, где се светог појави гроб и набоше њивот не-распаднут и отворише га. О дивног чуда! Набоше тело неразрушено, као што се и до данас види: власи главе и брада као да су на живом. И положише њивот на целивање и веру онима који су долазили.

И опет, од почетка ђаво мрзећи добро, допуштењем Божијим изли чашу злобе на сву Српску земљу. Године 1687 (7195)⁸ монаси манастира Сопоћана из страха од Агарена пренесоше тело светог из манастира у Црну гору, близу реке Ибра, где је у пећини црква Арханђела Михаила и Гаврила храм, и проведе до 1701 (7209) године. Опет отуд вољом Божјом пренесен беше свети заповешћу патријарха пећког кир Мојсеја у манастир Студеницу, где и до данас лежи у свом првом пострижењу, у храму Успења Пресвете Владичице наше Богородице и Приснодеве Марије, чинећи многа чуда и исцељења.

Године 1584/1585 (7093) походи цар Мехмед⁹ са великом силом на Босну и узе на веру четири града и пређе Драву реку и Нур и отуд посрамљени вратише се, победи их Зриновић.¹⁰ И цар побеже у Цариград и војске мноштво изгибе, такво мноштво

да се у писање не може сместити. А преостала војска врати се са сераскером Синан-пашом у Београд на Сави реци и Дунаву зимовати по квартирима.

Године 1585/1586 (7094)¹¹ неког бега научи Ђаво и клевету донесе сераскеру говорећи: „Верују Турци светом Сави, крсте се.“ Ох, мени грешном! Одмах посла сераскер и донеше светог Саве мошти и сажеже их у Београду на Врачару месеца априла 27. дана, на Светог Симеона Свештенмученика и сродника Господња. И тада беше бура ветровита и градно камење, тако да нико није могао утећи. И те ноћи упали се кула унутар града где су били оружје и окови, и огњем изгореше, једва нешто могоше одбрани.

По овоме, тих времена и година, рат велики беше, пљачкања и пустошења места и градова и села и манастира. И многе земље опустошише и порушише. И што имам говорити о овоме? Јер ако не поштеде благи Бог свети град Јерусалим, који свим благим беше виновен од почетка, већ га даде Персима и Сараценима грехова ради наших, што би било чудно да и нас не поштеде. Ипак, ако и беху многа пустошења и паљевине, но Божјом благонаклоношћу и до данас сабирају се иноци, велико славље испуњавајући у славу Бога и пречисте његове матере и светих српских просветитеља и свих светих, што од века Богу угодише. Амин.

ТОГА ДАНА (2. ДЕЦЕМБРА) УСПОМЕНА БЛАЖЕНОГ И УВЕК СПОМИЊАНОГ УРОША ЦАРА МЛАДОГ

Стихови: Овога света лишише те.
Тамо у радости ходиш.
Рода светла беше грана.
Роду светило велико јави се.
Ум уперен имајући ка Богу
ума више доброте стече
у други дан овога света пређе.¹

Овај, дакле, блажени и мученик, рода беше света и светла, од лозе Немањине, јер беше благородног и превисоког и храброг цара Стефана син. А сијаше у свету као сунце. И док је родитељ његов још био жив, и једва жив призва велможе и уручи престо државе своје сину своме младом Урошу. И венчају га на царство за живота оца његова. И царском дијадемом обложише га и венац царски положише му и гривну златну и говоре многолетствујући: „Младом цару многа лета!“ И би радост и весеље са жалошћу помешано. По пророку „С вечери удвори се плач, а изјутра радост“ (Пс. 30, 6). Но плачем беше испуњено, јер разлучи се превисоки цар од овог сујетног света, а оста намесник на престолу, млади цар. Но још млад би и уручи се Вукашину управљати царством неко време док не доспе до пунолетства. И клетвом завешташе да се не преступи вишечени завет, а затим га убијају и његов престо уграби (Вукашин). И за кратко напојен би злим отровом од Турака. И ни гроб његов није познат. Погибе успомена његова са шумом.

А благочастиви Урош по очевој смрти подиже цркву преславну у Црној гори, Успење пречисте Богородице, и другу цркву преславну у граду Скопљу у име живоначелне Тројице, и друге обнови. Иако га лишише овог света сујетног, но он тамо весели се са зборовима анђелским и мученичким и са пра-

родитељима својим. И гроб његов зна се и часне мошти његове оглашава, и стоје посред нас и до данас чине исцељења оних који са вером долазе. Овог светог молитвама (Христе Боже) помилуј нас. И нас, људе овог светог и блаженог, спаси!

ЖИТИЈЕ И ПОДВИЗИ И ПОВЕСТ УКРАТКО
БЛАГОЧАСТИВОГ И ПРЕВИСОКОГ И УВЕК
СПОМИЊАНОГ И ХРАБРОГ ЦАРА СТЕФАНА И
СИНА ЊЕГОВОГ УРОША, МЛАДОГ ЦАРА, И О
ЖИВОТУ И О СКОНЧАЊУ ЊЕГОВОМ, И КАКО И
КОЈОМ СМРЋУ ПРЕБЕ ИЗ ОВОГ СВЕТА СУЈЕТНОГ,
И КОЛИКО ПОЖИВЕ, И У КОЈЕ ВРЕМЕ И ГДЕ
СКОНЧА, КОЈЕ САМ НАПИСАО ЈА НЕДОСТОЈНИ,
И МНОГОГРЕШНИ, КОЈИ НИСАМ ДОСТОЈАН ДА
СЕ НАЗОВЕМ АРХИЕПИСКОП ПАЈСЕЈ, А
ЗАПОВЕШЋУ ПРЕБЛАГОГ ВЛАДИКЕ МОЈЕГ
ХРИСТА, И ЊЕМУ ПОСЛУЖИВШИ ПРЕЧИСТА И
ПРЕБЛАГОСЛОВЕНА ВЛАДИЧИЦА И БОГОРОДИЦА,
И СВЕТОГ И БЛАГОРОДНОГ МУЧЕНИКА,
РЕШИСМО СЕ ЗАПОЧЕТИ ПОВЕСТ УКРАТКО
И СА ПРИДВОРНИМА НАШИМ, КАО ШТО ИМАШ
НАПРЕД САЗНАТИ, САМО ДА НЕ ПРЕДАМО
ЗАБОРАВУ, КОЛИКО ПОСТИГНУТИ МОГОСМО
БОЖИЈОМ ПОМОЋУ И СВЕТОГ

Благослови оче!

Добро обдржите! Испитајмо и страних мудраца списе како бисмо што потребно нашли и души корисно придонели, јер сваком уметнику треба још нешто за довршетак дела. Потребно је и царици служити се неким слушкињама. Примимо, дакле, речи као слуге истине и одбацимо зломучне речи безбоштва, да не употребимо за зло доброту, да не преокренемо најпростије веште речи ка превари, већ ако истини нису ни потребна кићена умишљења, већ ка онима који се зло противе и лажноименог разума изразу.

Ово нам је потребно, од овога, дакле, започињемо као од азбуке и упућујемо онима којима још треба млека, прикладним онима који за помоћника призивају Христа, Божију саставну реч, према којој „сваки поклон добар и сваки дар савршен даје се“

(Јак. 1, 17). Непразнословно, дакле, и смерно разумом понизивши се, примамо се жељеног, јер не може, рече Христос, истина примити славу од људи. Оно, дакле, што је тескобно и недомишљено, од језика мојег је. Колико и знадох, оклевах о блаженом почети, што је у вишој сили мојој и немоћно ми усудити се, као неки бедник и дрзник, сматрајући за готову беду. Они који се усудују, ако су као онај Мојсије божаствени законодавац, који је себе издвојио од сваког људског погледа и живот метежи оставио и душегледно очистио и одатле ка боговићењу био потребан, који се удостојио видети човекољубни к нама силазак и Божије речи оваплоћење, и ка својој светлости прилагајући, Бог га је научио и поверио му да буде заступник и своје саплеменике да учи.

И као некад, јави ми се (Урош) у сну, и једном и двапут: „Зашто ме“, рече, „забораву предадосте?“ Једино Господ зна да није лаж, и многе држи неверица. На ово сам се усудио ни због какве похвале. Ово, дакле, помишљах као да не буде од зла, лењах се око речи, бојак се заповеди и смишљах како ја, грешни и непотребни, смем усудити се на ово — не знадох какав беше живот његов. Опет смишљах и реших се од срца и душе и потражих са сваком усрдношћу и подвигом. Једно надох у *Летопису српском*, а друго у *Родослову* и *Хрисовули пећкој*,¹ што је и до данас у Пећкој цркви, а друго слушавши од светопочивших архиепископа који су били пре нас; пошто у ово бејак велики заљубљеник и имах жељу ово разумети и сазнати: одакле произиђе Срби и по чему. И ово уметнух овде на сазнање свакоме ко жели. Прилежно потраживши, рећи ће се истинито, да некад двоструко поднесем подсмех — незнања и уједно неразумевања тешког. Опростиће ми се, онда, сагрешење незнања, осим ако не проистиче од лености, која има разума надменост, а што је са незнањем тешко и мрско и недостојно сваког праштања.

Моје, дакле, не рекох ништа, као што рекох, већ од богонадахнутих пророка и богонаучених рибара и богоносних пастира и учитеља. С Богом

изложих, колико могах, благодати његовом и ревношћу свемоћне царице и свете српске господе и учитеља наших. Према томе, реч Божију нико није дужан тајити ради своје лености, нити скривати Божију истину. Тако и апостол Коринћанима пише: „Ја примих од Господа, што и вама предадох“ (I Кор. 11, 23).

У времена пак она мучитељска, када су сву васељену држали злочастиви и свирепи цареви, у Риму је био Максимилијан учитељ. На источној страни био је Гал мучитељ Максимијан, а између њих царевао је Ликиније мучитељ северним и западним странама, које су Србија.

Тада засија благочастива грана, први међу хришћанима, велики цар Константин. Овај, пак, благочастиви Константин присваја к себи Ликинија и даје му сестру своју Константију за жену. Овај благочастиви цар просијао је у побожности, од племена и господства и сродства Августа ћесара. У његово време роди се Господ наш Исус Христос. А овај Константин беше благочастив и кротак још као млад. Његови родитељи уручише му скиптра царства. И одмах устремљује се на стрица свога Максентија. И би сукоб ратни у странама византијским. Тада се и Константин одважи од јављеног знамења и победи Максентија. А ово чувши на истоку Гал Максимијан, подиже се на царство Максентијево и на царство Константиново. Устреми се цар Константин са војницима својим, призва к себи и зета свога Ликинија цара, који је војевао и борио се против Максимијана. Исекоше многе војнике Максимијанове, и сам зло пропаде и убоги свој живот сконча. И тада по свој земљи не нађе се мучење. Потом благочастиви Константин Велики остави зета свога Ликинија да царује у Риму, а он оде у источне крајеве. А Ликиније у томе мало проведе, преокрену се на идолослужење и поче мучити хришћане. Цар Константин (беше) у Византији са мајком својом. И посла мајку своју у Јерусалим на тражење часног крста Христовог, и нађе га и принесе у Константинов град.

А Констанција, сестра Константинова, роди синове и кћери. Роди кћер Филиминију, на светом

крштењу названу Ирина. Отац ју је присиљавао на брак, и не повинова се и много мучена беше, и не покори се, и тако сконча у љутим мукама. А цар Константин чувши, поче слати зету своме Ликинију изабране слуге своје, једанпут молећи, други пут претећи му, писма пишући да престане са мучењем. Ликиније не хтеде послушати.

Тада посла цар Константин преселити зета свога Ликинија у Солун, како би се оставио мучења. А овај устреми се још на горе и док је био на реци Дунаву, мучио је Јермила и Стратоника и мноштво других. А цар Константин, чувши да је зет његов помаман према хришћанима, и посла те му одсекоше главу. Ово видевши син његов, склони се, и у страху и ужасу даде се у бег у Готску земљу, и тамо поживе и роди синове по роду и колену. Отуд се пресели у Српску земљу и роди сина и назваше га именом Бела Урош, јер имаше власи беле како се родио. Будући да их изгна бугарски цар, пребегоше у Зету, тврду земљу, која је Захумље, и ступи у брак и узе кћер франачког краља по имену Ану, и роди с њом два сина. Њихова имена су: првом Техомиљ, другом Чедомиљ. И ови живљаху не мало времена, и подигоше цркву у шуми у име Светог првомученика Стефана. Тада гласовити људи земље те, у велехвалној својој гордости и у узношењу и порузи, назваше Чедомиља епископом а Техомиља попом. Техомиљ роди четири сина, сваким лепотама украшена, и храброшћу и мужаством. Њихова имена су: Завида, Срацимир, Првослав, Стефан Немања.

Када је (Немања) узрастао до разума, отворише се њему духовне очи да види и позна Свету Тројицу, Оца и Сина и Светог Духа, да је слави у једном божанству, да јој се клања и штудује пречисту Богородицу, матер Господа нашег Исуса Христа и све свете. И дође прво у цркву Светих архистратига сила бестелесних и прими крштење латинске јереси. После дође у цркву Светих апостола Петра и Павла, која је усред Раса, и ту прими свето крштење руком преосвештеног архиепископа Леонтија, који је тада био у тридесетим годинама.

И поче војевати. И придоби од Поморске земље Зету са градовима, и од Рабна² Пилота оба,³ и од Грчке земље Гацково⁴ и Хвосно⁵ цело и Подримље,⁶ и Кострц,⁷ и Дршковину,⁸ и Ситницу,⁹ и Лаб,¹⁰ Липљан¹¹ и Дубочицу,¹² Реке,¹³ Ушку¹⁴ и Поморавље,¹⁵ Загрлату,¹⁶ Левче¹⁷ и Белицу.¹⁸ То све придоби трудом својим. И сазда прво манастир у Топлици¹⁹ Светог Николе и две куле испред; и други храм Пресвете Богородице на реци Косаници²⁰ близу. И опет сазда цркву Светог Николе на реци Ибру, која је у Кончулу.²¹ Потом сазда цркву Светог Борба, која се назива Ступови.²² Затим сазда манастир диван, Успење Богородице, који је велика Студеница. И када је протекло 37 година његове владавине, роди са сужницом својом Аном три сина: Вукана, великог кнеза, и Стефана и Растка. Такође и браћа његова старија почеше градити свете храмове себи у помоћ једнообразно. Завида сазда цркву Светих апостола Петра и Павла са две куле при реци Лиму. Првослав сазда цркву Светог Борба у Будимљу,²³ са две куле. Срацимир сазда цркву Пресвете Богородице Градац са две куле при реци Морави. А Стефан Немања, иако је био најмлађи, ипак на њему испуни се реч песмопевца Давида: „Боже, дај суд твој цару и правду твоју сину цареву“ (Пс. 71, 1). Стефан Немања беше велики жупан и самодржац свих српских и поморских земаља: Диоклитије,²⁴ и Далмације, и Травуније²⁵ и Захумља,²⁶ и остави сина свога Стефана на престолу краљевства. А Вукан беше кнез велики, а Растко побеже у Свету Гору и тамо прими анђелски свети лик и призва и родитеља свога и обновише Хиландар, и свети Сава постави се за архиепископа у Цариграду руком патријарха Манојла. Тада је царевао благочастиви цар Комнин. И дошавши у Српску земљу и сазда манастир Жичу са братом својим Стефаном у име Вазнесења Христа Бога са Маслинове Горе.²⁷ И ту венча брата свога венцем краљевства, и назва се Стефан првовенчани краљ. И ту раздели митрополите и назва епископе, свакоме чин и устав, и уређење краљевства по чину и степену како и доликује.

И роди Стефан Првовенчани краљ са супругом, ћерком грчког цара кир Алексије, четири сина, чија су имена: Радослав, Владислав, Стефан, Предислав. Овај Предислав последова светом Сави и постаде трећи архиепископ и налази се у Великој цркви до данас у гробници, пријатне мирисе испуштајући. Радослав постаде наследник после очеве смрти и венча га свети Сава архиепископ у Жичи још за живота оца свога, краља Стефана Првовенчаног. И тада прими инокски лик и назва се према очевом имену Симон монах. И када минуше три часа, видело се да је тело без душе. Диван је Бог у светитељима својим. И дошавши свети Сава, помоли се, као што је обичај имао, и у тај час оживе духом и постриже га и опет закратко усну, као што и у његовом *Житију* пише.²⁸

Радослав краљ мало времена одржа се, 11 година, те га свргоше и поставише краља Владислава на престо. Стефан Храпави краљ роди два сина: Милутина и Драгутина од Јелене, која беше кћи франачког краља, и беше благочастив. Стефан Милутин роди два сина: Стефана Дечанског и Константина. Стефан Дечански роди два сина: Душмана и Душана. И Душан умре у царствујућем граду. Душман беше непокоран оцу и преступаше заповеди родитеља својих. Трећи његов син је Симеон и две кћери. Прва кћи његова је Јелача, друга Теодора.

Овај Стефан уби цара Михаила бугарског на Бањи Велбушкој²⁹ и са својим родитељем Стефаном Урошем трећим. Овај велики и благочастиви и храбри цар српски Стефан многе ратове имаху с Агаренима и прегна их с оне стране мора, да се више не спомињу у српском пределу. И покори Грчку земљу, то јест Серез са околним градовима до Силиврије, и сам царствујући град и у њему прими почести и дарове и радост и угошћење с весељем. Такође покори под своју област и поморске градове, то јест Шипан и Млет и Дубровник са поморским градовима, тако да су и данак давали овом благочастивом. Такву крепост даде му Господ и прослави га за живота и по смрти украшењем моштију његових. Говоре који су у Призрену (да је тамо) неки део главе и у Грача-

ници два-три дела, а за друго сам Господ зна. Ако понешто и слушамо о њему, но многе судбе Божије дају се свакоме по прошењу, онима који га од свег срца љубе, по Божјој вољи. И поживе 24 године на престолу, престави се 20. децембра.

И остави сина свога младоумног, још младог узрастом, и уручи Вукашину скиптар државе, и заклетвама га закле да се не осили према сину његовом док не достигне до узраста и буде наследник отацтва свог, као што му је дато по роду и колену од прадедова. И тако извећаше и обећање да доше да неће преступити напред речени завет и благочастиви цар Стефан одреши се од овог сујетног света. Јаој Српској земљи тада! И плач непрестани, и жалост, и туга и риданье неутешно беше. О Велика надо и заступниче српски! О сиротих утехо и болесних заступниче, сиротих васпитачу, гладних хранитељу, у ратовима победниче! Јаој нама, српска велика похвало! Плачите горе и шумовита места сва и сва околна земља! Данас растајемо се и потом њега нећемо видети.

По истеку многих година владао је Вукашин док не постаде храбар цар Урош, кад му беше 17 година. Разумом беше толики да су му се сви дивили. Успевао је из дана у дан у побожности и разуму, не примајући савете старих, а држећи савете младих. Стога онај који од искони мрзи добро, ђаво, подиже рат између младог цара и Вукашина, и беше велики метеж и распре међу њима у те дане. Једни беху помагачи цару Урошу, а тако и јесте по правди, а други Вукашину, по неправди, тако да је био велики метеж, раздор и неправде. О неправедног суда! И жалост велика беше. Пошто насилно преоте његов престо, после толике заклетве и завештања, опет показа се преступником. После толике доброте себе у јаму гурну и ров ископа, и што учини, тако закратко и прими по праведном суду.

У то време био је сабор у граду Призрену, у храму архистратига силе Господње Михаила, који је на реци Бистрици под градом, више места Призрена, који подиже из основа превисоки цар Стефан. И гробница његова са телом била је овде. Сабор сабрао

се не мали: и од архиепископа тадашњег, кир Данила, и од митрополита, и епископа, и игумана, и свештеноинока, и инока, и не малог скупа побожних, и сав сабор српски који је под њиховом облашћу, и Вукашин, коме су они судили, не повинова се говорећи „Мени је предато!“ И сабор с архиепископом и са свим народом: „Знамо да је теби поверено док млади цар не достигне узраста, а његово је по роду и колену. Престани, Вукашине, с насилништвом!“ И велики метеж и немир беше. Јао неправедног суда! И никако се покорити не хтеде. Тада патријарх са сабором рече: „Слава теби, Господе, дуготрпеливи и многомилостиви! Погледај с висине свете своје на озлобљене људе своје и види неправедни суд који са насиљем узимају!“ И разиђе се свако на своју страну. И Вукашин раздели (царство) на три дела: Угљеша даде Серез³⁰ и назва га ћесарем, а Гојка деспотом у Трапезунту,³¹ то јест у Трнову, а сам у Српској земљи.

И тада благочастива царица са сином својим доврши цркву која је остала од благочастивог и превисоког цара Стефана у Црној гори³² недовршена, и трудом и подвигом и помоћу пречисте Владичице наше Богородице и помоћу и заступљењем својих прародитеља довршише цркву преславну у похвалу и славу Успења пречисте и преблагословене Владичице наше Богородице и Приснодеве Марије, и до данас назива се Црногорска Богородица,³³ будући да је цар Стефан велики беше основао и недовршена беше, смрт га достиже. Такође и у Скопљу, наспрам граду, подиже цркву преславну у име живоначелне Тројице из основа, пошто раније мања беше сазидана, још од прародитеља, то јест од Милутина. И названа би митрополија првопрестолна још при великом цару Стефану. После је млади цар прошири и украси сваким красотама, иконама часним и одеждама и сасудима красним. И ту је била чудотворна икона, тројеручица, која је и до данас у хиландарској цркви, а после је Божијим допуштењем и агаренским насиљем била разорена коначно, и до данас је знано место.

И неколико година мину и Вукашин расвирепивши се, јаој суде неправедни, и наговори Вукашина

ратоборца Ђаво, који од искони мрзи добро, и он упути своје слуге на убиство. После неколико дана изиђе у лов, као што обичај имаху, и тамо (Урош) прими крај живота — убише га ничим кривог. Јаој неправде! Јаој зависти! О неситости Вукашинове! Која рука подигнути се могла? Како не усахну? Како ли земља сатрпе? Како и сунце не помрачи? Како и ваздух сатрпети може? Којим срцем, којом мишљу, којом савешћу? Свакако помрачен беше умом, изгубио памет, ослепео беше душевним очима, као некада целат када посече божаственог Претечу Јована; тако се и овима помрачи ум. И убише праведнога, ничим кривог, тамо негде ниже Неродимља,³⁴ место звано Судимља. И када беше дубоко вече, однесоше га у манастир звани нови храм Успења пресвете Богородице, у поткриљу града Петрича³⁵ више Неродимља. Пре се звало Породем, после га назва Неродим Стефан Урош трећи, који је у Дечанима. Он је деда овог блаженог Уроша младог. Пошто лажи и злобе прављаху превисоком цару Стефану против родитеља његовог Уроша трећег, многа зла поднесе од сина свога, везивање узама и тамнице и страдања, као што и у *Житију* његовом пише. Пошто је станиште овог блаженог било час у граду Петричу, час у Звечану,³⁶ тамо и крај живота прими. Којим судбама ово беше, сам Господ зна. А цар превисоки Стефан је живео у граду Скопљу, час у Призрену, а често и у Грчкој земљи, у Серезу.

Да се вратимо претходном. И при том манастиру је река која се спушта са горе, село звано Шариник.³⁷ И ту принесоше тело младог цара Уроша, као што и више рекосмо, а да нико о томе није знао, осим оних злочинаца и настојника обитељи са клисијархом. И положише га у гробницу унутар цркве, где се обављају богослужења, које су још од прародитеља сачињене, и покрише плочом каменом. И опело ноћно свршише а да нико о томе није знао, осим Вукашина и оних злочинаца. О Вукашине, буд те испуни сатана и научи те убиству, као некада Јуду на Господа свога и учитеља, ко те научи однети тело праведнога у цркву унутра? Свакако Божијим провиђењем. Ускоро би познато, као некада када уби Кајин Авеља и

када је Господ упитао: „Где је брат твој?“, а он одрицао као да не зна. И Господ: „Крв брата твога вапи ка мени“ (I Мојс. 4, 10). Тако и ово утајити се није могло, ускоро беше познато.

А мати оплакиваше чедо своје. И када беше збор у царским палатама и сабрано сродство, и плач и ридање не мало, питаху једни друге: „Шта би данас? Ево мајка сина тражи, слуге цара траже, и свуда обилазе тражећи и ништа не набоше. Јаој невоље која допаде!“ Царица великог и храброг Стефана прилази Вукашину у плачу и ридању и са дворјанима упита: „Где је млади цар и шта би и камо пође?“ И Вукашин проговори: „Ни ја не знам шта би. Да се не буде повео за својим прародитељима и отишао у Свету Гору, ко зна?“ Мајка, плачући и у прса се ударајући, отиде и посла до града Солуна и до Свете Горе. И свуда претражише и ништа не успеше, вратише се. И би плач до плача и ридање и вапај не мали. „Јаој, шта би младом цару? Камо пође? Шта му би?“ И ништа од користи не беше.

Ускоро, прочу се за његово неправедно убиство и при том родбина и познаници дометнуше плач и ридање. И отиде (мајка) у манастир Успења пресвете Богородице и распита се код настојника, који све потанко исприча. И уверивши се, замоли настојника да открије раку да би видела. И тада би већа жалост и ридање и вапај. И пољуби и царском дијадемом обложи тело и убрисом покри лице његово и умало и живота себе не лиши. О жалости љуте и неутешне! И подиже је настојник и угости духовним беседама. Једва утеши се у неко доба. Славу Богу одадоше, по Јову: „Као што Господу угодно би, тако се и догоди, и нека је име Господње благословено од сада и до века“ (Књ. о Јову 1, 21). И напokon једва утеши се. И нико о овоме не сазнаде — бојаху се Вукашина. А он подели власт, као што и горе рекосмо: Угљешу ћесара у Серез, а у Трново Гојка, а сам би у Српској земљи. И када прође мало дана, Божије судбе ко може избројати онима који учинише неправедно убиство.

Те исте године подигоше се Агарени из Прекоморја на Калипоље³⁸ и насељеници тамо постадоше,

јер је Бог допустио због неправедног убиства. И отуд се покренуше на Андријанов Град³⁹ и заузеше га и покушаше да пређу у Српску земљу. И чувши о прелазу Измаилћана, ћесар Угљеша у граду Серезу посла да свога брата краља Вукашина извести ово: „Радуј се, брате мој, краљу Вукашине у Господу, свагда здраво ми буди на многа лета. Нека ти је знано да су Агарени прешли у Калипоље и отуд у Дренопоље и, како чујемо, покушавају (прећи) на Српску земљу.“ Чувши (ово) краљ Вукашин нимало се не обазре, нити наду потражи од Бога, већ у својој надмености (рече): „Што је Измаилћана, можемо их на коњским копитама разнети.“ Не поузда се у Бога Створитеља, нити се помоли са сузама, нити уздахну са скрушеношћу, као што беше некада видео од превисоког и храброг цара Стефана када устаде на Угре и ушавши у цркву Жичу, архиепископију, и павши пред иконом Спаситељевом, са сузама мољаше се од топлоте срдачне: „Господе Исусе Христе, истинити Боже наш, не посрами нас, за име твоје свето, пред овим поганим народом угарским, већ даруј нам крепост и силу, као што си некада даровао родитељу моме против Бугара, тако и овде помози ми и помоћник ми буди против непријатеља мојих. И нека се посраме и погину, а ми да се утврдимо силом твојом. Да, Господе, не посрами нас, великодародатељу и сило невидљива и недостижна, помилуј нас, амин!“ Када чуше Угри за долазак цара Стефана, дадоше се у бег и многи у води утопише се и неке мачу предадоше, а други једва побегоше и са стидом својим вратише се.

Тако Господ слави оне који славе њега. Што тако чиниш, о Вукашине краљу! Зар ти није приличило прво молбене речи са топлотом срца Богу говорити, као што си видео, већ се уздаш у људе пропадљиве, као што и сам јеси? Ниси ли слушао кадгод блаженог Давида пророка псалме: „Не уздајте се у кнезове, у синове људске, у којима нема спасења“ (Пс. 145, 3)? Шта чиниш, о Вукашине? И нимало на ово није пазио, већ својом надменошћу и непокорношћу нареди да се ускоро окупи војска. И посла брату, ћесару Угљешу, да буде приправан, и место одреди где ће се обојица састати. И када се скупила војска, наста утр-

кивање коњаника и пешака и вапај, као да се земља тресла. И добоше до места званог Чрменски Лугови, близу Андријанопоља на дан хода и више, звано Мостар, после се назва Мустафа-пашина Буприја. И ту негде окупише се обојица, ови од Српске земље, а Угљеша од грчких предела, и беше довољно војника, и пописаху колико их има да се боре са Агаренима и набоше да ће наоружаних коњаника бити око седамдесет хиљада војника и више. Али судбе Божије су неизрециве. И би весеље велико и опијање вином и јела и свака разулареност и несрећеност. И чувши агаренски начелник за долазак Вукашина краља са великом силом, и беху у недоумици великој и ужасу не малом. И извећаху да дају данак и послаше Вукашину избранике своје да их заступају: „Остави нас овде да боравимо и ми ћемо бити као и слуге и данак ћемо давати како хоћеш.“ И добоше као заступници да извиде, уходе и склопе примирје. И добоше до места где беше не мало војника и осмотрише и видеше распуштеност и војнике како тумарају и пијани леже, као обезглављени и без икаквог устројства. Ускоро се вратише своје начелнику и изложише му сву распуштеност, и растројство, и тумарање и пијанство и казаху: „Данас ће наше бити!“ И покренуше се сви Агарени једнодушно и добоше до места где беше војска неприпремљена и изненада нападоше на њих. А они не знадоше за ово пошто је било рано јутро. И разбише српску војску. И беше чудо гледати: допадоше гнева Господњег и страха и бежања, један с другим утркиваху се, један другог не достизаху. Дадосе се у бег и устремише се у бежање, Божијим допуштењем ради неправедног убиства.

Да није Господ допустио, како би могло четири тисуће и пет стотина војника одолети седамдесет тисућа. Ово беше ради неправедног убиства, као и рат и растројство изненадно и беше чудо невиђено: толико војника наоружаних — изненада сви разбијени беху Божијим допуштењем, и многи се у реци утопише, као што навише рекосмо, као некада Фараон. Гневом Божијим гоњени једни се дадоше у бег, друге у ропство одведоше и многа трупла падоше, а највише их се у реци утопи, као и сам Вукашин,

који ту давлeњем измени живот свој и мноштво војника с њим, тако да му ни успомена међу живима не оста, ни гроб се њему не зна ни до данас. Праведним судом Божијим испи чашу коју нали и „јаму ископа и упаде у њу“ (Пс. 7, 16), што засеја, убрзо и пожње. О неситости Вукашинове! О зле нарави! О лукавог разума! О зле тежње, и зависти, и гордости, и својеволжности и малоумља!

Ако и лиши младог цара овог сујетног света, но (он) тамо настанује се у рајским стаништима са зборовима мученика и са својим прародитељима и преподобнима, и тело његово у цркви часно лежи и до данас исцељује оне који са вером долазе, на похвалу и част прародитеља својих и украс сродству своме и на поругу невернима. А Вукашин беше позориште кукавно у блату и рибама и птицама храна. Нити се гроб њему зна, погибе успомена његова са шумом — праведан суд Божији. И тако тамо погибоше, као што напред писасмо и указасмо, и беху у грабежу. Јаој невоље, јаој пустошења! И Агарени вратише се Андријановом граду са победом и радошћу, а наши у жалости и тескоби: једни брата жељаше, једни чеда своја, други сроднике своје. И би вапај и плач и ридање. Као што Рахила оплакиваше чеда своја, тако и овде зби се. И многе у ропство одведоше, са срамом испуљиваху их, а који побегоше и дому добоше, жалосни и посрамљени, машући главама један другоме „јаој нама!“ говораху.

А Угљеша док је био у рату, задоби рану љуту и даде се у бекство с отицањем крви, и не имајући завоја нити склоништа и никако не имајући где главу склонити, већ узашавши на некакве брежуљке, где паде с коња и ту му дође крај живота, душу Богу предаде. Погребоше га његови послужитељи, а за гроб његов и до данас зна се, а нека чудна знамења показује и људи белеге остављају. Тело његово однесе неки иноци у манастир близу Сереза, који је он саздао из основа, исцељења творећи. А гроб његов беше близу Харманлије, и до данас је камењем означен.

Потом, сабраше се преостали Срби и тражили су кога ће за краља на престо поставити. Пошто од бла-

гочастивог и христољубивог племена Немањиног не имаше никога, оста лоза бесплодна. Од Уроша не беше порода, пошто младостан беше. Опет већаше да поставе кнеза Лазара и послаше у Босну по њега, пошто беше узео Милицу, благочастиву госпођу, од Вуканових сродника, као што ћеш ускоро сазнати.

И да сазнаш сродство, овде ћу изложити укратко да не останеш у неверици, слушај и разуми темељ Србима. Још по раздељењу народа названи су Срби по неком Јелину који насели Јеладу. Код зидања куле (Вавилонске) беху помешани народи, и одатле прозва се Србин. Отада прође много година.

У време Августа цара роди се Господ наш Исус Христос. Просија у хришћанству први благочастиви цар Константин, а Ликиније беше Србин и присвоји га к себи и даде му сестру своју и остави у Риму царевати, а сам оде у источне земље, звану Византију. Ликиније се преокрену на мучитељство и мучише своју кћер Ирину мученицу многим љутим мукама, као и многе друге. И роди Ликиније синове и кћери по роду и колену и до Беле Уроша, као што и раније изложисмо. И Бела Урош роди два сина: Техомиља и Чедомиља. Техомиљ роди четири сина: Завиду, Срацимира, Првослава, Стефана Немању.

Роди свети Немања Стефана првовенчаног краља и Вукана великог и Рашка,⁴⁰ који је свети Сава. И роди Стефан првовенчани краљ четири сина: Радослава, Предислава, Владислава, Стефана. Стефан роди Милутина и Драгутина. Милутин роди Стефана Дечанског и Константина. Стефан Дечански роди цара Степана и Душана. Цар Степан роди Уроша. Оста лоза бесплодна, као што напред рекосмо.

Друга грана: Вукан велики кнез роди Стефана, Стефан Димитрија, који постаде инок. Димитрије роди синове и кћери, први Вратко кнез. Вратко кнез роди Николу жупана и кнегињу Милицу, која се удаде за кнеза Лазара.

И ово да сазнаш о кнезу Лазару. Одакле беше и како, у Житију његовом, које је у Раваници, не нађох, осим у неком летопису. Старином беше од града Прибца и отац му Примац. И од њега беше. И назван би на крштењу Стефан. беше смиран и кротак

превазилазећи вршњаке своје мудрошћу и разумом. И саветоваху се родитељи његови да га дају благочастивом и превисоком цару Стефану у службу. И дадоше га и толики разумом беше да су му се дивили сви. Пролазише дан за даном и веома се радоваше превисоки цар са царицом због њега. беше много омиљен и преименоваше га Лазарем како се истим именом не би подударао са царем. И договараше се са царицом које добро да учине. И смислише да за њега удају Милицу, госпођу из свога сродства, као што и навише рекосмо. Присвојише га себи и пошто прође извесно време, дадоше му кнежевину у Босни. И роди кнез Лазар синове и кћери.

Први син његов би Стефан, велик и силян, такав као нико други; и Вука и Лазара и четири кћери. И Вук и Лазар наведоше Турке на Српску земљу, и попленише и поробише и плен велики узеше, и тамо и живота лишише се. Награду примише од руку њихових: на Ускрс Христов убијени бише. Њих Муса Бајазитов посече, Вука и Лазара. Говоре да, пошто ту близу њиховог погубљења не беше свештеник, поделише између себе јабуку и уместо тела и крви Христове узеше, помолише се. Главе им одсекоше. И Муса треће године дође на Српску земљу и нападе на Ново Брдо и не успе ништа. Опет после годину дана пође на Бугаре и са братом Кришчијом расу Бугаре. Исте године убијен би на Искарју,⁴¹ у Бугарској земљи, са братом Кришчијом. Када је прошло седам година узео (престо) Отман Амурат, син Мухамедов. Пете године царства свога поплени Српску земљу. Тада деспот Стефан беше болестан у ногама, више него раније, и позва нећака свога Бурђа. Постави га за деспота све Српске земље. Године 1427 (6935), шесте године Амуратове владавине, измени живот Стефан 19. дана јуна, а живео је 38 година по смрти кнеза Лазара. Године 1457 (6965) убише Угри кнеза цилског Орхила⁴² у Београду, зета деспота Бурђа. И те године престава се деспот Бурђе 24. децембра, на навечерје Рођења Христовог, у Смедереву.

Опет на претходно да се вратимо, јер сам желео споменути укратко о свему, али нам немогуће беше током путовања. И после много година, када је било

престављење великог и храброг цара Стефана године 1356 (6864), и после њега беше млади цар Урош седамнаест година. И лишише га овог света. И тада беше у праху земаљском, а од престављења свог 1372 (6880) године, 211 година, и године 1583 (7092) објави се као свети. И беше манастир (Неродимље) запустео коначно и град разоборен, као што се и до данас може видети, осим врата градских, која сведоче записом и тврдошћу. А друго је разоборено, тако да је и црквено куће коначно пало и пребивалиште постаде разбојницима и зверима и пуно смећа беше, јер се нико није бринуо о томе.

Ипак, свемоћна царица и Владичица, свима нама помоћница и покровитељка и заступница, не остави тако ову обитељ, већ као што некада у цркви неориској⁴³ чудо показа, тако и (овде учини да се) молбом мученика Уроша и његових прародитеља (обнови) ораспали храм, да не буде коначно заборављен и, опет, да се благочастива лоза напоскон обнови. Тако Бог прославља оне који га славе.

И у само то време дође неки пастир, ником знано одакле беше, или од којих родитеља или племена, само говорећи о себи да је од Овчег Поља.⁴⁴ И дође у село Шајковце,⁴⁵ близу манастира плачући и ридајући и молећи да приђе и помогну му како би се црква почистила и отребила и смеће изнело. И дођоше људи са женама и децом на више дана и почистише цркву, а свод црквени беше пропао. И умиливши се мало, отпочину, па завапи и говораше људима: „Приђите и помозите да извадим мошти светог Уроша, младог цара!“ И ругаху му се као неком јуродивом и не хајући одлажаху и говораху као да се обезумио и не верујући му: „Одакле он зна младог цара и колико је година отада и где је он био?“ Опет плакаше и мољаше их: „Ја знам где је.“ И ругаху му се и понижаваху га. И говораху један другом ругајући се: „Хајдемо да видимо мошти светог Уроша!“ И дошавши у цркву, беше дан недељни, и сабраше се околна села и беше сабор не мали, и повика: „Дођите и припомозите!“ И подиже камен велики на гробу унутар цркве и нађоше мошти красне, сложене, како испуштају мирисе доброми-

рисне, да су се дивили сви и много часова заборавивши се неверовања ради, једва напоскон пренуше се и ускликнуше: „Господе, помилуј и прости нашем неверству!“ И изнесе красне мошти из бокова земље и сакупише све кости испуњене мирисима добромирисним и однеше их на реку шареничку да их омију, јер су дуго времена биле у блату земаљском. И омише их и сабраше све и унесе их у цркву. И ту се десише неки рукоделци и сачинише ћивот красан од дрвета орахова. И положише мошти у ћивот, испуњен благим мирисом и красотама, тако да су се сви дивили. И те ноћи поче дозивати онај пастир: „Јаој мени, јер су остале мошти у реци!“ И сви потражише усрдно и ништа не нађоше. Опет завика. И одвратише реку на другу страну и сви прилежно потражише и нађоше један зуб који беше испао. И сви прославише Бога и ставише (зуб) на место своје. И прочу се на све стране чудо преславно, сваки ум оних који слушају удивљујући. И сви стицаху се на преславно виђење и из далеких крајева долажаху на исцељење. И оздрављаху они који су долазили са вером. И дођоше архијереју, који се тада налазио у митрополији новобрдској Грачаници, кир Василију, мужу врлине и часном и кротошћу испуњеном као ико такав. И испросише од њега писмо и изложише му о бившем догађају. И удививши се због овога, рекао је: „Благодаримо Господа!“ Предавши им писмо (упућено) хришћанима ради помоћи за обнављање цркве, опет и сам дође свеосвећени митрополит вишперечени ради виђења. Поклонивши се светом, хвалу уздаде Богу видевши такве ствари у последње време, пошто се тако изволело Богу и светом. И пођоше на све стране милостиње ради и дођоше у место звано Јањево.⁴⁶ И ту неки благоверни хришћанин, звани Јова Живковић, ктитор постаде и усрђе велико имајући према овом храму Матере Божије и према новојављеном светом, обећа обновити колико могућан буде. И дође у манастир запустели и незбринут ни од кога. И започну обнављати цркву са усрђем. И са другим ктиторима цркву обновише и разоборено сазидаше и плочом покрише и унутра украсише. И када беше славо-

словље и када се братство сакупило и ктитори околни припомогаоше и прилог дадоше, ови њиве, други ливаде, неки пашњаке и млинове, и остали по могућности колико ко могаше. И довољно беше обитељи за храну. И украсише храм иконама и књигама и одежама.

После неког времена вишеречени онај пастир паде у заборав све до данас. Шта имамо рећи, беше нека помисао Божија, као што Господ говори у Јеванђељу: „Не може се град сакрити уврх горе стојећи, нити свећњак под посудом, него на свећњаку, да онај ко улази види светлост“ (Мат. 5, 14, 15). Тако се испуни на овом блаженом Урошу, младом цару. Не остави га Господ да остане у праху земаљском, већ напослетку објавивши (га светим) преко неког страног пастира на извештење иноверним јеретицима и на похвалу прародитељима својим и свем српском роду на част и славу, а иноверним на прекор и поругу. Тако би о овом.

И долазећи у годину 1594 (7103),⁴⁷ пошто беше објављивање светог, а по истеку дванаест година, и тада рат беше велики на будимској страни, то јест на Јаноку.⁴⁸ И те године сажегоше мошти прекрасне и чудотворне светог Саве Српског. Неки бег, поуком Ђаволском, који од искона мрзи добро, дође сердару Синан-паши. Арбанас беше дошао зимовати ту у Београду, и зло наносити и облагивати — и говори: „Верују Турци светом Сави и крсте се.“ И посла сердар улаке и добоше у манастир Милешеву неочекивано, да нико о томе није знао, и похараше раку свету са моштима и однесоше у Београд чудотворне и прекрасне мошти и сажегоше их, ох мени грешном, на пољу Врачареву месеца априла 27. дан на Светога Симеона, сродника Господња и Свештеноченика. И тада знамење неко беше, бура ветровита и градно камење, тако да су се запрепастили многи и једва утекли у своје домове. Беше светитељ и преподобан, и још за живота жељаше мученички венац задобити. И не лиши га Господ и венцем мученичким увеза се. И потом ратови беху велики и нереди и до данас.

По истеку неког времена мени смерном и многогрешном, као што и горе рекох, јави се једном

(Урош) у сну и принесох му тропарак и кондак. Опет из љубави и у срѣћа долажах поклонити се и опет ми се јави говорећи: „Зашто ме забораву предадoste?“ И дивих се много часова шта имам учинити са овим, ја невешт, бејаш у недоумици одакле ћу почети. Опет по Божијем допуштењу, колико ми Господ разум подари, реших се и са придворнима започех стихире, прво мало вечерње и на стиховно, потом и велике вечерње, са читањима из пророка и друго по реду, канон смешан, први Богородици, потом пророку (Авакуму),⁴⁹ затим и светом (Урошу), све по реду како доликује славословљу, и службу бдења састависмо, као што имаш сазнати. Не знам ја грешни и непотребни да ли ће бити угодно пророку и светом. Сам Господ зна. Молим вас и убеђујем, оци и браћо и чеда, ако шта буде погрешно, било у којој стихири или у којем реду, или у којој речи, исправљајте, а не куните, Господа ради. Јер не писа Дух Свети нити муж свети, већ рука грешна и дух малаксао, у последња времена невољна и насилна од безбожника. Сам Господ зна да само од у срѣћа и љубави ово написах вашој љубави, да благодат Божија буде са свима вама и „будемо ми једно стадо и један пастир“ (Јов. 10, 16), и јер њему доликује слава, част и поклоњење, Оцу и Сину и Светоме Духу, и сада и увек и у векове векова, амин.

Кратко повесно слово о светом кнезу Стефану Штиљановићу

Када се престаи свети Јован Бранковић, деспот српски, госпођа његова Јелена, кћер Стефана Јакшића, не имајући наследника (по) оцу, дете мушког рода, владала је сама са кћерима неко време. Потом је призвала из приморских страна кнеза захумског Стефана Штиљановића, сродника деспотовог, и уручила му чин деспотски над народом српским. И по неком времену, због турског присуства, вишеречена госпођа Јелена остави град Купиник¹ и са кћерима својим и иметком отиде преко Дунава брату свом кнезу Марку Јакшићу у град Вилагош.² А Стефан кнез усели се у град Моровић.³ Тамо деспотски чин добро држаше и против безбожних Агарена много борише се. Напокон, и на мноштво силе турске устремљаваше се. Не могавши поднети, пресели га краљ угарски Владислав 35. преко Драве реке са народом српским многим. И даде му град Шиклош⁴ године 1508. Тамо Стефан кнез поживе свето и праведно у свом деспотском звању и чину са људима својим седам година. И престаи се из овог пролазног живота месеца октобра четврти дан. Тог дана погребен беше с доличном почашћу негде близу града на прекрасном месту.

А госпођа његова Јелена, по неком времену, због турског присуства, оде у Чешку земљу у град Праг и тамо поживе извесне године. А по неком времену устреми се турски цар Сулејман на Угарску земљу преко својег паше званог Амир. Узе град Шиклош од краља Фердинанда. Тада Турци набоше мошти светог и праведног Стефана, целе, нераспаднуге и с одећом, (по чему вишеречени паша Амир разабра да је свети (Стефан) сродник њему. А њега, Амира, раније, у дечачком добу Турци су уграбили и отргли од његове вере. Но ипак, љубав побеђује код сродства. Распита се како набоше (мошти). И сазнаде како је озго небеском светлошћу показан гроб, а од људи ко је и какав човек био. Разјасни сродство. Тада га предаде Теофилу игуману, који га

и пренесе у манастир његов Шишатовац⁵ године 1543. А супруга његова бивша, Јелена, када дочу о њему, похита са љубављу према светом. И по смрти његовој, не губећи времена, дође у манастир Шишатовац, где многе сузе са радошћу и умилним речима изливаше, примивши ту и монашки лик. И у близини манастира три године испоснички подвизаваше се. У преподобности окончала је живот века овог. А по смрти тело њено, Јелисавете монахиње, било је пренесено у манастир и у припрати Велике цркве, са леве стране до зида сахрањено. Слава Богу, у Тројици једином. Амин.

...КОГА¹ НЕИЗРЕЦИВОМ БОЖАНСКОМ
БЛАГОНАКЛОНОШЋУ ИЗБАВИТЕЉА СПАСА НАШЕГ
ГОСПОДА СВА ЗЕМЉА ПРИМИ, ЖИВОНОСНО И
ИСТИНИТО ПРОПОВЕДАЊЕ СВИМА У СЛУХ
О ОВОМЕ ЈАВЉАЈУЋИ

Људи који седе у тами неразумља, видеше светлост велику (Исаија 9, 2; Матеј 4, 16): „Разумом одлажи избависмо се и царству небеском придружисмо се.“ Већ лепоту прве светлости човек прекрати и због преузношења изгнан би из раја. Опет нови човек Христос оваплоћењем својим на раније његово поштовање подиже и обожи човека и свукуда испуни истините службе и усред људи положи. А свете храмове испуни милошћу и славом и тајнама освети и храну рајску свима отвори, јер стара времена пробоше и, ево, посташе сасвим нова.

Стога и наша смерност са Сабором свим поуздано разуме и нађе у законима светих отаца и у хрисовуљи светих царева које су митрополије и епископије под Светом и Великом црквом преосвештеном Архиепископијом пећком, која обухвата све Србе и Бугаре и северне и друге крајеве. Ипак, по заповести честитог везира, ми, и не желећи, дођосмо у митрополију рудничку и ту нађосмо свеосвећеног митрополита, верног човека, кир Арсенија. И свеосвећени и свечасни митрополит кир Силвестар дође са нама и из других крајева не мало црнаца и властеле. И уз нас беше клир свети Велике цркве. Са нашим допуштењем изабраше судом божанским и испитивањем црквеним међу свештеноиноке часног јеромонаха Антонија, осведоченог од многих као достојног и назваше да буде настојник и управитељ епископије вршачке и целог кадилука, које је (...) владика кир Симеон све оставио. (А пошто виде наша) смерност свештеноинока кир Антонија јеромонаха, мужа испуњеног врлинама и часног и душа људских спасиоца, а по Духу Светом брата и саслужитеља наше смер-

ности, са горереченим архијерејима, који желеше, рукоположих га уз призивање Светог и живоначелног Духа да прими освећену архиепископију вршачку. Међутим, на службу неленосно и са страхом (Божјим, као и сви архијереји, да рукополаже свештенике, и подбаконе и да усавршава овештенике, такође и игумане у манастирском управљању и душеспасно вођење духовних отаца, и цркве Божије да освећује где немају раније освећење), а уз то и све друго да обавља по закону Божијем (и по правилу) светих отаца и поучава сав народ хришћански у спасењу корисном за душу.

А опет, христољубиви саборе, који сте у освећеној епископији вршачкој свештеноиноци, иноци, свештеници и властела, и сви христоименити људи, послушајте њега и закону повинујте се и поштујте га уместо lika Христовог и уместо наше смерности. Јер ко архијереју част (указује), самом Христу долази. Зато, ако се ко нађе нагао и неразуман и оглуши се о нашу посланицу, такав ће не мало негодовање дочекати и клетву с изопштењем, јер наша смерност благослови њега и шта хоће по закону благословити — да је благословено, и шта хоће по закону свезати — да је свезано.

И писа се ова синђелија у сваком очувању и поузданости и даде се у руке свеосвећеном епископу вршачком кир Антонију године 1611² (!), месеца децембра, 16. дана.

ПАЈСИЈЕ, МИЛОШЋУ БОЖЈОМ АРХИЕПИСКОП
ПЕЊКИ И СВИХ СРБА И БУГАРА И НЕКИХ
СЕВЕРНИХ ОБЛАСТИ ПАТРИЈАРХ, КОГА
НЕИЗРЕЦИВОМ БОЖАНСКОМ
БЛАГОНАКЛОНОШЋУ ИЗБАВИТЕЉА СПАСА
НАШЕГ БОГА СВА ЗЕМЉА ПРИМИ, ЖИВОНОСНО
И ИСТИНИТО ПРОПОВЕДАЊЕ СВИМА У СЛУХ О
ОВОМЕ ЈАВЉАЈУЋИ

Људи који седе у тами неразумља, видеше светлост велику (Исаија 9, 2; Матеј 4, 16): „Разумом избависмо се и царству небеском придружисмо се.“ Већ лепоту прве светлости човек прекинути и због преузношења изгнан би из раја. Опет нови човек Христос оваплоћењем својим на раније његово поштовање подиже и обожи човека и свукуда испуни истините службе и усред људи положи. А свете храмове испуни милошћу и славом и тајнама освети и храну рајску свима отвори, јер стара времена пробоше и, ево, посташе сасвим нова.

Стога и наша смерност са Сабором свим поуздано разуме и нађе у законима светих отаца и у хрисовуљи светих царева које су митрополије и епископије под Светом и Великом црквом преосвешћеном Архиепископијом пећком, која обухвата све Србе и Бугаре и неки део северних крајева. Уза све то, деси се да к нама дође свеосвећени и свечасни митрополит захумски владика кир Симеон хаџија, и свеосвећени митрополит новобрдски кир Силвестар, и свеосвећени митрополит хвостански (?) кир Виктор, и свечасни митрополит скопски и нагорички кир Михаило, и свечасни епископ полошки кир Никанор и из других крајева не мало црнаца и властеле. И уз нас беше клир Свете и Велике цркве. И тада дође проигуман кир Мардарије са саборном посланицом из Свете Горе Атонске, из манастира Хиландара, царске и свете монашке обитељи и жељу имаше примити степен архијерејски. Са нашим допуштењем изабраше судом

божанским и испитивањем међу свештеноиноке часног јеромонаха проигумана гореречног кир Мардарија, осведоченог од многих као достојног. И назвасмо да буде митрополит манастира Хиландара и свих Срба. А пошто виде наша смерност овог свештеноинока, кир Мардарија јеромонаха, мужа испуњеног врлинама и часног и душа људских спасиоца, а по Духу Светом брата и саслужитеља наше смерности, са горереченим архијерејима рукоположих га уз призивање Светог и живоначелног Духа да прими освећење архијерејско. Међутим, и да служи Богу неленосно и са страхом Божијим, као и сви архијереји, да рукополаже свештенике, и чтеце, и подбачке и да усавршава свештенике, такође и игумане у манастирском управљању и душеспасно вођење духовних отаца, и цркве Божије да освећује где немају раније освећење, и да обнавља осуће трпезе и оснива цркве, а усто и све архијерејске послове да обавља по закону Божијем и по правилу светих апостола и предању светих отаца и поучава сав народ хришћански у спасењу корисном за душу и да подстиче свом природом спасење свих поверених му душа, колико је могућно свих.

А опет ви, христољубиви саборе, који сте у манастиру хиландарском, свештеноиноци и иноци и свештеници и сви христоименити људи, послушајте њега уместо лика Христовог и уместо лица наше смерности. Јер ко архијереју част (указује), самом Христу долази. Зато, ако се ко нађе нагао и неразуман и оглуши се о посланицу наше смерности и увреди њега, или га ожалости, или оклевета или поругу нанесе, да буде заустављен и изопштен и проклет од Господа Бога и Пречисте његове матере и без опроштаја у овом веку и у будућем, јер наша смерност благослови њега да шта хоће по закону благослови — да је благословено, и шта хоће по закону свезати — да буде свезано и на небесима.

И писа се ова синђелија у сваком очувању и поузданости и даде се у руке свеосвећеном митрополиту хиландарском кир Мардарију у Пећи године 7143, а од рођења Христа Бога 1635, месеца јула 18. дана, индиктиона 3, круг сунца 3, луне 18.

Синђелија вретанијском и ровишком митрополиту Михаилу¹

ПАЈСИЈЕ, МИЛОШЋУ БОЖЈОМ АРХИЕПИСКОП ПЕЊКИ И СВИХ СРБА И БУГАРА И НЕКОГ ДЕЛА ГРКА И СЕВЕРНИХ ОБЛАСТИ ПАТРИЈАРХ, КОГА НЕИЗРЕЦИВОМ БОЖАНСКОМ БЛАГОНАКЛОНОШЋУ ИЗБАВИТЕЉА СПАСА НАШЕГ БОГА СВА ЗЕМЉА ПРИМИ ЖИВОНОСНО И ИСТИНИТО, ПРОПОВЕДАЊЕ СВИМА У СЛУХ О ОВОМЕ ЈАВЉАЈУЋИ

Људи који седе у тами неразумља, видеше светлост велику (Исаија 9, 2; Матеј 4, 16): „Разумом одлажи избависмо се и царству небеском придружисмо се.“ Већ лепоту прве светлости човек прекрати и због преузношења изгнан би из раја. Опет нови човек Христос оваплоћењем својим на раније његово поштовање подиже и обожи човека и свукуда испуни истините службе и усред људи положи. А свете храмове испуни милошћу и славом и тајнама освети и храну рајску свима отвори, јер стара времена пробоше и, ево, посташе сасвим нова.

Стога и наша смерност са Сабором свим разуме и нађе у законима светих отаца и у хрисовуљи светих царева које су митрополије и епископије под Светом и Великом црквом преосвештеном Архиепископијом пењком, која обухвата све Србе и Бугаре и северне крајеве. По престављењу епископа вретанијског кир Гаврила, нека му је вечна успомена, деси се да тим поводом к нама дође свеосвећени митрополит новобрдски кир Јефтимије, и свеосвећени епископ врањински кир Јосиф, и свеосвећени епископ хвостански (?) кир Виктор и егзарх бањски кир Филип, Иларион бискупски и из других крајева не мало инока и властеле. И уз нас беше клир Велике цркве. Са нашим допуштењем изабраше међу свештеноиноке часног јеромонаха кир Михаила из манастира Хопова, осведоченог од многих као достојног и назваше да буде настојник и управитељ епископије вретанијске, коју назва ровишком неки благочастиви Србин. А

пошто виде наша смерност овог свештеноинока, кир Михаила јеромонаха, мужа испуњеног врлинама и часног и душа људских спасиоца, а по Духу Светом брата и саслужитеља наше смерности, са горереченим архијерејима рукоположих га уз призивање Светог и живоначелног Духа да прими своју гореспоменуту епископију ровишкуну. Да чини како је и до сада у њој било и да служи Богу неленосно и са страхом Божијим, као и сви архијереји, и да рукополаже свештеноиноке, и чтеце, и подђаконе и да усавршава свештенике, такође и игумане у манастирском управљању и душеспасно вођење духовних отаца, и цркве Божије да освећује где немају раније освећење, а усто и све архијерејске послове да обавља по закону Божијем и по правилима светих апостола и предању светих отаца и поучава сав народ хришћански у спасењу корисном за душу, за спас поверених му душа, колико је могућно свих.

А опет ви, христољубиви саборе, који сте у тим крајевима, свештеноиноци и иноци и свештеници и властела, и сви христоименити људи, послушајте њега и закону повинуйте се и поштујте га. Јер ко архијереју част (указује), самом Христу долази. Зато, ако се ко нађе неразуман и оглуши се о ову посланицу и увреди њега, такав ће не мало негодовање дочекати према црквеном уставу, јер наша смерност благослови њега; и шта хоће по закону благословити — да је благословено и шта хоће по закону стезати — да буде свезано и (на) небесима.

И писа се ова синђелија у сваком очувању и поузданости и даде се у руке свеосвећеном епископу вретанијском кир Михаилу године 7155, а од рођења Христа Бога 1647. месеца априла, 2. дан, индикта 15, круг сунца 15, месеца 11.

ПАЈСИЈЕ, МИЛОШЋУ БОЖЈОМ АРХИЕПИСКОП ПЕЋКИ И СВИХ СРБА И БУГАРА ПАТРИЈАРХ

Понизност моја пише свукуда, свим православним хришћанима где год да се налазе: свеосвећеним митрополитима, богољубљеним епископима, преподобним игуманима, свештеноиноцима и иноцима, побожним протојерејима, поштованим свештеницима световним и свим хришћанима који благоверно верују у Христа. Милост Божија нека је са вама и са чедима вашим. Нека је поуздано вашој милости да тако долази ова братија, проигуман Симеон и старац Георгије, из Свете Горе, из манастира званог Симен (Есфигмен)¹, храма Вазнесења Господњег, који је на Маслиновој Гори² и чији ктитор је био благочастиви Бурђе деспот.³ И хрисовуље видесмо, а црквени им се покров порушио и пропао од дугог времена и сами нису могућни обновити у ова времена. И сами очевици томе бејасмо. И поискаше од нас писмо уверења ради да се потрудим преко вас православних да им неку помоћ учините, према могућности и усрђу своме не би ли се опет (црква) обновила и покрила вашом помоћи и да вам буде вечни помен и вашим родитељима. Зато се смилујте, тако помиловани били у дан плаћања, како нас учи свети апостол: „Онај ко украшава цркву Божију, душу своју краси“ и Јован Златоусти: „Милостиње које се узносе на Суд, равнају се са самим престолом Владичиним.“ И милостињама греси очишћују се и друго само знадосте. Пружите руке на помоћ тргујући док још времена имамо, док трг стоји, да би милост Божија била са вама православнима. Амин.

Писа се ово од постања године 7141 (1633) на Косову, месеца марта 25, индикта првог.

ОНОМ КОЈИ У МИЛОСТИ ПРЕСВЕТОГ ДУХА ЖИВИ
И ВЕЛИКОМ И ПРЕВИСОКОМ САПРЕСТОЛНИКУ
АПОСТОЛА И УЧИТЕЉУ ВАСЕЉЕНСКОМ, ВЕЛИКОГ
И СЛАВНОГ БЛАГА НЕБЕСКИХ ЧУВАРА, РЕЧЈУ
СВЕТОГ, И НАЧЕЛНИКУ ЗАПАДНИХ И ИСТОЧНИХ
КРАЈЕВА, СВЕТИЛУ РИМСКОГ ЈЕЗИКА, ВЕЛИКОМ
И ПРЕДИВНОМ И БОГОМ ИЗАБРАНОМ СВЕТОМ
ГОСПОДИНУ ОЦУ ПАПИ УРБАНУ ОСМОМ

Ја, много у понизности клањајући, љубим и молим Господа Бога и пречисту његову матер за дугогодишњи живот и дуговечност и у миру и мирној управи, које на непријатеље и супротстављање водим.

Будући да је к нама дошао многопоштовани господин Фрањо Леонарди, муж заиста узорит и научен, по заповести, како рече, светој твојој и Свете скупштине за ширење вере¹ и будући да је саборовао са нама здруживања ради и сједињења престола. Познато је да је твоја светост Богом знана и (да је он) овластио и нашу смерност. Иако су неке разлике међу нама, како и од служења вишереченог архиепископа са нама и нашим јеромонасима прихватисмо, ми држимо се преданог нам од светих апостола и светих седам Сабора.² И ви знате о томе добро. И ми верујемо и признајемо оно што нам је предано: Адам, један од нас, тело и страдање и мука Христова јесте, И поштујемо и „Верујем у јединог Бога Оца сведржитеља“ до краја и, на крају, и у Духа Светог који од Оца исходи и који на Сину почива,³ Господа животворећег; коме се с Оцем и Сином клањамо и славимо, и остало. Христос Бог Син и Реч, оваплоћујући се, лик је невидљивог Бога. Зато рече Филипу апостолу: „Ко је видео мене, видео је и Оца“ (Јов. 14, 9). Гледај: Ум непрестано Речју излази из Духа. Тако се раба Реч из Духа и свукуда креће, а из Духа никако не одлази. Пророк Давид рече: „Речју Господњом небеса утврдише се“ и Духом. Видиш ли да је Отац почетак Сину и Духу. И опет Псалам 35: „Јер

у теби је извор живота и у светлости твојој видимо светлост“ (Пс. 35, 9). Разуми да је Отац извор живота: „И у светлости твојој видимо светлост“, у Сину Свети Дух и, опет, камо идеш од Духа твога и од лица твога камо беже. И у Псалму 138. лице је Исус Христос — разуми Отац је почетак Сину и Духу. И у 60. Псалму: „Не одврати ме од лица свога и Дух свети свој немој узети од мене“ (Пс. 50, 11). Лице је Син; не рече нигде Дух од Речи. Ако су једно Божанством, но у томе има Син, али од Оца. Уистину је почетак Отац и од кога је Реч, а од њега Дух, јер Речју и од човека Дух произлази. Опет Исаија говори у 61. глави: „Дух Господњи је на мени, јер ме помаза“ (Ис. 61, 1) и друго. Разуми овде да Дух од Оца излази, на Сину почивајући. И опет Исаија говораше у 42. глави: „... Слуга кога изабрах и миљеник мој кога изволе душа моја положивши дух мој на њега“ (Ис. 42, 1) и друго. Слично Исаија говораше у 41. глави — ишти у Библији: „Не бој се, робе мој Јакове!“ (Ис. 41, 10) и настави: „... кога изабрах, изливам“, рече, „дух мој на семе твоје и благослов мој на потомство твоје“ (Ис. 44, 3). Ко је семе Јакову? Очигледно, као што Христос, Син Божији, тело примивши од семена његовог, помаза са Духом Светим. И опет, Петар апостол у *Делима*, глава 10, говорећи о овоме: „Исуса из Назарета помаза Бог Духом светим и силом“ (Д. ап. 10, 38), Јоил, глава друга: „И“, рече, „у последње дане излићу дух мој на свако тело“ (Јоил 2, 28). Разуми овде, не рече излијмо од духа нашег, ја Отац и Син мој, већ од духа мога. И свугде налазимо од једног лица: и почетак Речи и Духа, а не од Сина Дух. Сина ради и топлота. Ватра је Отац, зрака Син, топлота Дух, Свети од Оца изиђе и дође. У Старом завету и у Новом свугде ћеш наћи једнако писање: од кога Син, Реч, од тога и Дух Свети — оба од Оца, а Отац ни од кога, као што од ватре светлост, то јест зрака и топлота. Ватра је Отац, зрака Син, топлота Дух, не пре ватра, затим зрака и топлота. Не бива тако, већ пошто ватра, тиме зрака и топлота. И поново, као што сам Христос о Духу говори: „Он ће ме прославити, јер ће од мојег примити“ (Јов. 17, 14) и Син

овога излази од Оца и иде. Опет рече Христос: „Ја ћу умолити оца и даће вам другог утешителя да буде са вама у векове — духа истине“ (Јов. 14, 16, 17), ишти Јован, зачело 14. И опет у зачелу: „Ако“, рече, „ја не идем, утешитель неће доћи к вама“ (Јов. 16, 7), а имаше тога од оца од искона у себи. „И овога ради“, рече, „ја ћу умолити оца“ (Јов. 16, 26.). Да разумемо Оца (као) почетак Сина и Духа. Сам Христос рече и исповедати научи да од Оца Дух Свети Сином појављује се и отуд почетак има и произлази. Ми верујемо и признајемо и да не мислите ви, браћо Латини, да не признајемо Дух Свети Очев и Синовљев. Да не да Бог! Јер Дух Свети је и Очев и Синовљев, али од Оца Сином излази. И ви укоревајте нас да је излазак Светог Духа само од Оца назван, а не од Сина. Ми говоримо са вером у једног Бога, то јест да свети васељенски Први и Други сабор утврди, знате о томе добро, као што и навише рекосмо, „Верујем у једног Бога и Духа Светог“, који је од Оца проистекао. Тако јесте. И проклеше и утврдише ко ће разорити или променити, што ми овога држимо се. Павле апостол рече: „Ако ко Духа Христова нема, он није његов“ (Рим. 8, 9). И опет посла Бог Дух Сина свога у срца ваша. Видиш ли, од кога је Син од тога (је) и Дух. Све што има Син и Дух, од Оца имају. Отац и Син и Дух равни су божанством. Почетак Сина и Духа је Отац. Ово предочих вашој љубави да не кажете да се из светих књига не научисмо. И опет, један Свети Дух, један Господ Исус Христос, Син у славу Бога Оца, амин.

А о другим светим мноштвима која су у сагласности са Светом Тројицом, да је почетак Сину и Духу Отац, нисмо докони писати. И, опет, о преснацу⁴ предстојаше нам много говорити, али нам није било могуће због насиља иноверника.⁵ И опет, као што Господ предаде Јакову веру Божију, научивши га свештено бавити се: „И даде им свети хлеб рекавши: „Узмите и једите. Ово је тело моје““ (Мк. 14, 22), а такође и чашу вина наливши и воде топле, рекавши: „Пијте из ње. Ово је крв моја Новог завета. Ово чините за моје спомињање“ (Мк. 14, 23, 24) и друго. И не рече бесквасно правити. И такође на тајној

вечери квасан хлеб послужише, и сами знате. Тога ради, шаљемо (ово) вашој светости по вишереченом архиѣакону, честитом оцу Вићенцу архимандриту и оцу Јефтимију, клисару овог манастира Успења Богородичиног, чиме, у име наше смерности и понизности, свете стопе твоје љубим, просим и молим уразумите нас колико можете. Вама је узмножно све, а ми смо у жалости и тескоби. Ипак се уздамо да вишеречени наши изасланици приме какву помоћ и милост од очинског милосрђа светости твоје.

И ми предлажемо, како рекосмо истом архиѣакону, да ћемо поставити у поменик име светости твоје и унапред папа римских, како знамо да је било у стара времена. И нама писмо пошаљите ако су шта саборовали свети оци источни и западни. Тога ради да узнамо ако је добро што се држимо преданог нам од светих апостола и светих Сабора. И Господ позивањем светих да сједини како да будемо једно стадо и један пастир у самом Господу нашем Исусу Христу. А њему слава и сила с Оцем и пресветим Духом и сада и увек и у векове векова. Амин.

1

На *Минеју* за мај (1612)

Ова књига, звана *Минеј месеца маја*, царског храма Успења пречисте Владичице наше Богородице Приснодеве Марије митрополије Грачанице Липљанске и да је нико не однесе из вишеречене митрополије било којом вражијом злобом, него да служи где је приложена у Дом Матере Спаситељеве за душу многотрудившег. Ако ли се ко усуди однети је из овог места, да му буде противница Мати Божија на страшном суду Христовом уместо молби и избављења. Амин.

Набох овај *Минеј* непотписан у Митрополији Грачаници ја, грешни и недостојни Пајсеј, заповешћу преблагот Владике Христа и молитвама пресвете Богородице подигнут бејах на овај престо, који нисмо достојни ове милости одговор речју дати, руком преосвећеног патријарха пећког и господина мога кир Јована. Године 1612 (7120), месеца јула, 15. дана, индикта 9. и потписах руком својом смерни, Пајсеј митрополит новобрдски године 1612 (7120).

2

У *Пећком поменику* (1612/1613)

Године 1612/1613 (7121), родитељи митрополита темишварског кир Неофита.

3

У *Пећком поменику* (161...)

Мачва, године 161(...) (712...), родитељи митрополита београдског кир Висариона.

У Пећком поменику (1618)

Овај поменик преписах ја, смерни и многогрешни, последњи настојник свете ове Велике цркве, који нисам достојан назвати се архиепископ. Заповешћу преблагот Владике нашег Исуса Христа и оне која га је родила, пресвете Владичице наше Богородице, постављен бејаш на овај Свети престо. И ово преписах само љубави ради. А име ако хоћеш сазнати оног ко је преписао и ово писао, овако има, шест слова:¹ четири десетице двоструко, и један који је испред свих, и два пута два у двоструком, и двапут педесет двоструко, и двапут два и један који је испред свих и три двоструко, к њима два прилажем. И имаш сазнати годину која је протицала тада, 1618 (7126), месеца маја 14.

У Пећком поменику (1618/1619)

Самоков,¹ године 1618 (7126)².

Самоков, Софроније егзарх, године 1618/1619 (7127).

А ово (су) помени од Угровлаха, неких Срба, посланих Козмом хацијом, који се о овоме трудио. Беше године 1618/1619 (7127) у Грачаници. Дође нам о саборима. У Проскомидији (налази се) потпис о овоме.

Последњи пут Босна, године 1618/1619 (7127).

На Апостолу (1618/1619)

Ова књига Апостол припада мени, смерном архиепископу Пајсеју. Године 1618/1619 (7127).

На Псалтиру (1618/1619)

Пајсеј патријарх пећки. Године 1618/1619 (7127) купих ову књигу за 350, за дуг од Макарија Кратовског.

На Златоустовим беседама (1619)

Ова света и душеспасна књига звана Златоуст, о Аврааму беседа, почиње тридесет трећом и дошавши до четрдесет шесте, пет беседа, припада мени смерном и многогрешном Пајсеју, који нисам достојан назвати се архиепископ. Заповешћу преблагот Владике Христа и оне која га је родила, његове матере, пресвете Владичице наше Богородице, Приснодеве Марије, постављен бејаш на овај Свети престо. Тада протицаше година 1614/1615 (7123), а писах ово године 1619 (7127), месеца фебруара, 26. у ћелији Војсиловици.¹

Ову (књигу) купих још у Пустини Анића² док сам се (у њој) налазио.

На Четворојеванђељу (1619/1620)

Ова света и божаствена књига, *Тетрајеванђеље*, Архиепископије, донесена беше мени, смерном архиепископу Пајсеју из Жиче, у Пећку цркву. И да је нико не однесе из ове цркве. Да није благословено, већ проклето од Господа Сведржитеља и пречисте његове матере и од свих светих, док се по одлуци Божијој не обнови вишеречена Архиепископија Жича. Писах године 1619/1620 (7128).

На Минеју за септембар (1619/1620)

Ова света и божаствена књига звана *Месец септембар*, Прве архиепископије Жиче, донесена беше у Свету цркву Пећку мени смерном архиепископу Пајсеју из лавре Студенице у Пећку цркву. Опет заповедих да служи цркви Ваведена свете међу светима, која је Анђелова Топлица. И да је нико не однесе из ове Свете цркве, док се опет одлуком Божијом не обнови вишеречена архиепископија Жича. Тамо да се однесу и никуд другде. Да није благословено, већ проклето од Господа Сведржитеља и пречисте његове матере. Потписах године 1619/1620 (7128).

На Минеју (вероватно 1619/1620)¹

Ова књига манастира Жиче донета мени, смерном Пајсеју архиепископу пећком.

Уз портрет патријарха Јована у пећкој цркви Светих апостола [1620]

Године 1613 (7122) престапи се преосвештени архиепископ и господин мој Јован трећи, обновитељ Светог места овог. А његов гроб би у царствујућем Константину граду, близу Јени-капије,¹ месеца октобра 14. Тако њему догоди се по одлуци Божијој. Последњи настојник Велике цркве, који нисам достојан назвати се архиепископ Пајсеј, из љубави и усрђа.

На прозору цркве Светог Димитрија у Пећи (вероватно 1620)¹

Заповешћу блаженог и преосвећеног архиепископа пећког и мојег господина кир Јована поче се обнављати овај храм године 1614 (7122), месеца маја другог.

На Лествици (1620)

Ова света и душеспасна књига звана *Лествица* манастира званог Убожац,¹ у Анђеловој Топлици, и да је нико не однесе из ове цркве. Да није благословено. И потписах својом руком ја, смерни Пајсеј, године 1620 (7129), месеца октобра дванаестог, како је и раније припадала овој цркви.

У Пећком поменику (1620/1621)

18

Неродимља Горња, године 1620/1621 (7129).

19

Последњи пут 1620/1621 (7129) ... Влашка ...

20

Године 1620/1621 (7129), овде поменик из Угровлашке неких православних хришћана.

21

Жиг патријарха Пајсеја на оловним плочама крова Пећке патријаршије (1620/1621)

Смерни Пајсеј, архиепископ пећки, године 1620/1621 (7129).

22

У Пећком поменику (1621/1622)

Место Призрен, пут Спиридонов године 1621/1622 (7130).

23

У Минеју за мај (1622)

А после неког времена донета би мени, смерном и многогрешном, који нисам достојан назвати се архиепископ Пајсеј, на благослов од свег братства. Опет је беше неки брат утајио од нас. Затим сами тамо побосмо Божијом жељом. И исприча нам братија — игуман, кир Лаврентије, јеромонах Јефtimiје, Нестор и Аћим и сва братија. Опет је набох и приложих мана-

стиру који се назива Убожац, храм Ваведења Богородице, свете међу светима, који је у Анђеловој Топлици. И да је нико не однесе из ове Божије цркве. Да није благословено, већ клето и проклето и да му је противница Мати Божија на страшном суду уместо милости и избављења. И потписах својом руком. Тада протицаше година од створења света 7129, а од рођења Христовог 1619 (!) [1620], месеца новембра првог, а када ово потписах (беше) година 1622 (7131), индикта шестог, месеца октобра једанаестог. Тада игуман беше кир Мартирије. И црква до свода беше (подигнута); мала оста пошто силна глад би у те дане. А књиге ко је мислио да је утајио, онај ко се брине о овој Божијој цркви у тешким временима само једином Богу је знано, пошто све изложисмо свевиђењем оку.

24

У Пећком поменику (1622/1623)

Године 1622/1623 (7131) пут Рачана.¹

25

На Минеју за март (1623)

Ова света и душеспасна књига звана *Месец март*. Њу набосмо у неким крајевима како је била однесена. Опет заповедисмо да је на службу Пресвете Богородице, која се назива Убожац, и да је нико не однесе из ове цркве. Да није благословено, већ клето и проклето, јер је и раније била овде. И потписах својом руком ја, смерни Пајсеј, бивши тада архиепископ пећки. Тада година беше 1623 (7132), месеца октобра једанаестог, на Убошцу, индикта седмог, епакта другог.

26—27

У Пећком поменику (1623/1624)

26

Братија манастирска, године 1623/1624 (7132).

27

Пут Силвестров у Самоков, године 1623/1624 (7132).

28

На Четворојеванђељу (1624)

Ову свету књигу звану *Четвороглав, Јеванђеље*, набох у ћелији Шашковачкој¹ непотписану и заповедих да је за службу у овој ћелији и да је нико не однесе. Да није благословено, већ да је цркве Грачанице Липљанске. И потписах ја, смерни и многогрешни Пајсеј, тадашњи архиепископ српски. Године 1624 (7132), месеца јануара петог, индикта шестог у Шашковцу.²

29—32

У Пећком поменику (1624/1625)

29

Године 1624 (7133) славни Београд, Срем, Бреково¹, Кумша, Добановци², Карловци.³

30

Бачка године 1624 (7133), месеца септембра. Штав,¹ Сентиван,² Лебен село,³ Плав,⁴ Град Укљин,⁵ Столник,⁶ Грабовац ћелија.⁷

31

Херцеговина, пут Силвестров, године 1624/1625 (7133).

32

Град Софија 1624/1625 (7133).

33

На Лествици (1624/1625)

Ову *Лествицу* манастира Богослова Умрака (!) набох. У грађана (!) бејах. И узео је Прохор и други *Псалтир* од мене. Ако да Бог да се обнови, да се опет дају у кога остану по мојој смрти. Смерни Пајсеј архиепископ, године 1624/1625 (7133).

34—42

У Пећком поменику (1625/1626—1627)

34

Пут ка Тетову и Гостивару, године 1625/1626 (7134).

35

Богочувани град Бечкерек,¹ године 1625/1626 (7134). Пајсеј.

36

Влашка, пут године 1625/1626 (7134), Пајсеј.

37

Самоков, пут Лонгинов године 1625/1626 (7134).

38

Пут 1626/1627 (7135) године, Пајсеј смерни, Срем.

39

Ово братство манастира Ремете, зване Ораховичке,¹ године 1626/1627 (7135).

40

Манастир Бешеново,¹ братија, године 1626/1627 (7135).

41

Богочувани град Пешта, године 1627 (7136).

42

Богочувани град Будим, пут године 1627 (7136), октобар.

43

На Зборнику (1627/1628)

Ова света и души корисна књига Свете и Велике цркве Дома Спасова¹ и да је нико не однесе из ове Божије цркве. Да није благословено и да му се освети Владика Христос на дан награде, већ овде да је на службу. И потписах ја, смерни Пајсеј, године 1627/1628 (7136), Пећ.

44

Уз Слова Григорија Богослова (1628)

Ова књига звана *Богослов Благовештења храма Ждрела на Млави*.¹ И потписах ја, смерни архиепископ Пајсеј, године 1628 (7137), месеца децембра 29. Тако набох на старом потпис.

45—48

У Пећком поменику (1628/1629)

45

Игумана Лонгина пут године 1628/1629 (7137).

46

Године 1628/1629 (7137) Пајсеј смерни, Темишвар. Тополовац.¹ Село Сефкерин.² Глогоњ.³ Мала Црепаја⁴ у Влашкој. Зељдуш.⁵ Село Чока.⁶ Јанка Хид.⁷ Торак.⁸ Деска.⁹ Село Набус.¹⁰ Јанка Хид. Арад.¹¹ Ечка.¹²

47

Године 1629/1630 (7138) Михаило Топлица, Крушевац.

48

Пут самоковски године 1629/1630 (7138). Пүни и скраћени *Псалтир*.

49

Уз *Псалтир* (1630)

Ову свету и душеспасну књигу звану *Чатовник*,¹ са сликама, набох ја, смерни архиепископ Пајсеј, у Горњем Срему у ћелији Прибиној Глави,² храму Светих сила бесплотних. И узех је извода ради. И много метежа тада беше због ове књиге, па је сами донеше у село Врдник³ проигуман кир Теодор и игуман Силвестар. И беше се веома распала и преповезах је и покрпих љубави ради. Тада је била 1626/1627 (7135) година када је узех. А повезах је године 1630 (7138). И тада је послах опет где је била раније. И да је нико не узме из ове Божије цркве, да није благо-

словено, већ клето и проклето и у овом веку и у будућем, већ онде да је у храму Архангела, више села Прибина Глава.

И потписах својом руком. И тада невољу имах од владајућих, једином Богу је знано, но све ћу изложити свевидећем оку. Писах ово месеца децембра 13, индикта 13, круг луне 13, круг сунца 25. И многа вам лета, моја братијо, који ми дадoste ову књижицу, опет (је) Божија и ваша.

50

На Четворојеванђељу (1630)

Ова света и душеспасна књига (припада) мени смерном архиепископу Пајсеју. Купих је за 2400 аспри године 1623/1624 (7132), па је 1629/1630 (7138) оковах и позлатих и приложих Великој цркви Пећкој, храму Вазнесења Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа. И да је нико не узме из ове Божије цркве. Да није благословено и да му се освети Господ у дан награде и да му буде противник свети Арсеније са Богородицом на страшном суду. И потписах својом руком месеца јула 14.

Ово приложих за своју вечну успомену. Јао мени грешном!

51

На Типику (1630)

Овај Типик манастира Војсиловице потписах својом руком ја, смерни Пајсеј архиепископ, октобра 26, године 1630 (7139).

52

У Минеју за март (1630/1631)

Ова књига месеца марта манастира Војсиловице; и да је нико не узме, да није благословено. И потписах ја, смерни Пајсеј, својом руком године 1630/1631 (7139).

53

На Триоду (1630/1631)

Ова света и душеспасна књига звана Триод покајнички манастира Војсиловице, храма рођења Пресвете Богородице и да је нико не узме из ове Божије цркве, да није благословено и да му је противница мати Божија уместо милости. И потписах ја, смерни Пајсеј, својом руком године 1630/1631 (7139).

54

На зиду храма у Жичи (1630/1631)

Године 1630/1631 (7139) добох ја, смерни Пајсеј.

55—56

У Пећком поменику (1631/1632)

55

Пут у Карловце године 1631/1632 (7140). Сместих крушедолске инокиње.¹

56

Пут архиђакона Михаила године 1631/1632 (7140), Бања Велбушка.¹

57

На једном листићу (1632)

Ово саставих ја, смерни Пајсеј, године 1632 (7141) фебруара 18. И тада рукоположисмо четири попа и четири ђакона, прве недеље часног поста у суботу.

58—61

У Пећком поменику (1632/1633—1633/1634)

58

Пут Никонов, Самоков, године 1632/1633 (7141).

59

Пут игумана Василија године 1632/1633 (7141), Морача.¹

60

Пут игумана Василија, Самоков, године 1633/1634 (7142).

61

Године 1633/1634 (7142), Лонгин.

62

На зиду цркве Светих апостола у Пећи (1634)

Допуштењем Оца и помагањем Сина и извршењем Светог Духа, обнови се овај Свети и божаствени храм трудом и бригом свеосвећеног архиепископа кир Пајсеја. И ислика се неки оронули део колико нам могућно беше у љубави и усрђу са целим братством године 1634 (7142), индикта другог.

Те године и трпезарију прекрих у великој нужди, смерни Пајсеј. Тада је еклисијарх био кир Спиридон, а игуман кир Василије и спахија кир Теодор и остала братија. Бог да их прости.

63—65

У Пећком поменику (1634/1635—1640/1641)

63

Те године Михаило, Будим, 1634/1635 (7143), затим Доротеј.

64

(...) Самоков (...) 1636/1637 (7145), Псалтир.

65

Године 1640/1641 (7149) пут Рудник.¹

66

Уз Службу светом јеванђелисти Луки (1641)

Ову књигу, Службу бдену светом апостолу јеванђелисти Луки, набох у манастиру Раваница¹ како је била благочастивог и христољубивог Бурђа деспота у граду Смедереву за његовог живота. Затим је била донета у манастир Раваницу. И узех је из аманета те је преписах да се нађе и код нас ова света Служба. Опет је послах где је и била и ко је хоће отуд узети, да је проклет и неблагословен. И потписах својом руком ја, смерни и многогрешни архиепископ Пајсеј пећки, године 7149, а од рођења Христова 1641 (...) игуман кир Михаило јеромонах, смерни архиепископ пећки и патријарх, а мошти светог апостола Луке (...)

67

У Зборнику [1642]¹

(...) И тада са нама (беше) архиђакон Григорије. И онда постригосмо старца Стојана и наде-нусмо име њему монах Сава, јер се догоди на дан Светог Саве, 14. јануара. И ту дође поп Тома талиновачки² и поп Лука неродимски и поп Младен. И

поверисмо попу Младену да долази ради литургије док не да Бог и мати Божија неког свештеника. И тада потписах књиге које су црквене — распале и разнебићене. И преноћисмо две ноћи. И тада са нама беху поп Стефан јеромонах и спахије³ Милош и Стојко. Тога ради да је на службу Пречистој Богородици и светим апостолима и светом пророку Авакуму и светом младом цару Урошу.⁴ Пошто (Урош) не имаше правило (службу), стога реших се с Божијом помоћу и матере Божије. И ако шта буде погрешно, не куните, Господа ради, и пошто писа рука грешна и непотребна и дух малаксао, а не Дух свети.

68

На Минеју (1642)

Али који је написао Призрен, слагао је.¹ Бојао се да је не узму у Пећ, јер је светог Арсенија архиепископа. Баш лукавство калуђерско! Опет иза неког времена догоди се нама, смерном, да дођемо близу манастира.² И нађох у овој књизи *Службу светом апостолу Андреји Првозваном* и узех је на зајам и преписах својом руком. Бог да прости онога коју је оставио и ко јој је саздаатељ. И беше се расула, испале свештице, скидана. И поправих је, па је послах да је опет на службу где је и била. И потписах својом руком ја смерни и многогрешни Пајсеј бивши тада архиепископ у невољним временима. Авај, авај, авај мени грешном! Тада је била година 7150, а од рођења Христовог 1642, месеца фебруара 21. Тада је игуман био Калист, а у световном животу Јаков, муж са врлинама. Није се затекао када ми смерни дођосмо. Нека је воља Господња. И да је нико не узме из ове Божије цркве Светог апостола Андреје. Да није благословено, већ клето и проклето, већ овде да је на службу, где је за душу оног који се трудио. И нашу грешност не заборавите Господа ради и помените и вама ће Господ дати помен.

69

У штампаној књизи (1642)

После неког времена преповезах ову божаствену књигу ја, смерни и многогрешни архиепископ пећки Пајсеј, године 1642 (1750), месеца августа 30. у Пећи својом руком. Из љубави коју имадох према светом мученику Стефану Урошу трећем тада оградих мост на Петраковцу. И тих дана поставише игумана Аврамија у Дечанима.

70

На Четворојеванђељу (1643)

Ово свето *Четворојеванђеље* (припада) мени смерном, који сам тада био архиепископ у невољним временима, смерном и многогрешном, који нисам достојан назвати се архиепископ Пајсеј. Мигом преблагот Владике Исуса Христа и оне која га је родила, свемоћне Царице и Владичице наше Богородице, и светих српских просветитеља, подигоше ме на овај престо. И ово свето Јеванђеље нађох у неком месту и узех га. Затим га дадох дијаку Станоју, да му је благословено и да ме спомиње ако му да Бог и буде свештеник. Године 1643 (7151), месеца априла, 18. дана. И тог дана престави се владика кир Михаил, бивши архијакон светопочившег (патријарха) Јована, па беше (митрополит) скопски, те остави и би неко време са нама. Овде му се догоди крај.

71

На Требнику (1643)

Ову књигу малопотребну дадох у село Лукавац Велики,¹ храм Светог великомученика Георгија, да служи у том храму и нигде другде. Да није благословено, већ овде да служи док не да Бог бољу. Ово потписах ја, смерни Пајсеј, бивши тада архиепископ пећки, године 1643 (7151), месеца августа 30. Ту се затекао поп Никола.

72

На Триоду (1644)

Опет, ову набох распалу и без ичије бриге и узех је. Уредих је колико ми могућно би, па је дадох где је и била да је на службу у Светог оца. Ја, смерни Пајсеј архиепископ пећки, својом руком године 1642/1643 (7151), а донесох ову књигу године 7152, а од рођења Христовог 1644, месеца маја 30, на Вазнесење Господње.

73

У Пећком поменику (1645/1646)

Село Драгљевци, Метохија, године (1645/1646) 7154.

74

На Зборнику (1647)

Да се зна. Преповезах ову књигу ја, смерни и многогрешни, тадашњи архиепископ Пајсеј, у невољна времена. Једини Бог зна, само из усрба према српским просветитељима. И велики крпеж имаше. Тада је била година 7155, а од рођења Христа Бога нашег 1647, круг сунца 15, а луне 11, индикт 15. Тада беше са нама архиђакон Григорије хаџија.

75

У Пећком поменику

Доротеј, Ниш.

76

На Требнику

Ова књига манастира Убошца. Набох је у ћелији Глоборичкој и заповедих опет да служи где је и раније. И потписах својом руком ја, смерни Пајсеј.

77

На штампаном Псалтиру

Овај Псалтир (припада) мени, смерном архиепископу Пајсеју.

78

На Четворојеванђељу

Ово Четворојеванђеље приложи Јефtimiје јеромонах из Прекала¹ Великој цркви² да служи за његову душу. И потписах ја, смерни и многогрешни архиепископ Пајсеј.

Од досадашњих превода списа патријарха Пајсија на савремени српски језик појављивали су се *Житије светог цара Уроша*, *Служба светом Симону*, *Служба светом цару Урошу* и два записа, који у овом издању имају бројеве 49 и 68. *Житије* је у основи добро превео Лазар Мирковић 1936. године (*Старе српске биографије XV и XVII века*, Цамблак, Константин, *Пајсије*, превео Лазар Мирковић са предговором Павла Поповића, Српска књижевна задруга, коло XXXIX, књига 265, *Старе српске биографије*, III свеска, Београд 1936, стр. 127—151). У преводу је било извесних пропуста насталих махом због грешака у самом издању Илариона Руварца (*Житије цара Уроша од Пайсија, пећског патријарха (1614—1646)*, Гласник СУД, Београд 1867, стр. 213—232; *Прилози за српску повест*, III, *Српски Родослов*, *Летопис Матице српске*, 150, 2, Нови Сад 1887, стр. 77—82). Стога се ни издање ни превод не могу сматрати довољно поузданим. Ми смо се одлучили на нови превод *Житија светог цара Уроша* настојећи да донесемо нека своја решења држећи се што више Пајсијеве изворне синтаксе. Задржавали смо непреведене све оне лексичке слојеве који су и данас схватљиви, али који се у неким случајевима осећају као архаизми. Обе службе превео је 1970. године у оквиру *Србљака* Димитрије Богдановић (*Србљак*, *Службе*, *канони*, *акатисти*, III, приредио Борђе Трифуновић, превео Димитрије Богдановић, Српска књижевна задруга, Београд 1970, *Служба светом Симону*, стр. 301—353, *Служба светом цару Урошу*, стр. 355—391). Обе службе доносимо према овом Богдановићевом преводу. У њих уносимо у нашем преводу оне изостављене делове којих у саставу служби има. Два споменута записа превео је Борђе Трифуновић наводећи их као илустрацију у излагању о патријарху Пајсију (Б. Трифуновић, *Кратак преглед југословенских књижевности средњег века*, Филолошки факултет Београдског универзитета, Београд 1976, стр. 144—145). Ова два записа у нашем

издању носе бројеве 49 и 68. Ми их доносимо у нашем преводу. Сви остали Пајсијеви списи (*Синаксарско житије светог Симона, Синаксарско житије светог цара Уроша, Кратко повесно слово о светом кнезу Стефану Штиљановићу, Синђелија вршачком епископу Антонију, Синђелија хиландарском митрополиту Мардарију, Синђелија вретанијском и ровишском митрополиту Михаилу, Пастирска посланица, Посланица папи Урбану Осмом, Записи, натписи и белешке*) појављују се овде први пут у нашем преводу. Сви преводи рађени су према издању Пајсијевих списа које смо приредили у оквиру још нештампане докторске дисертације (*Књижевно дело патријарха Пајсија*). Списе распоређујемо по жанровима, а унутар њих по хронологији. Кроз текстове преведених списа појављују се обле заграде и имају двојаку улогу: да означе извесне наше интервенције и, друго, да укажу на годину која се изворно појављује у старом означавању времена.

Подаци о рукописима Пајсијевих списа пружају најосновнија обавештења. Библијске цитате означавали смо у оквиру самих превода. Дати су само најнежнији коментари. Речник мање познатих речи и регистар односе се на све списе.

Различита је очуваност рукописа патријарха Пајсија. Извесним се изгубио траг и остали су само преписи са преводима на новорускословенски језик. Има и таквих списа који су такође на овом језику познати само у штампаном облику. Значајно је, ипак, да су остали и такви списи који су са Пајсијевим аутографима. Већина ових рукописа носи трагове пропадања, са доста великим и ненадокнадивим оштећењима.

1. *Служба светом Симону*. Позната је у Раковачком србљаку из 1714. године, који је изгубљен. Неде из друге половине XVIII века један је препис *Службе* на новорускословенском језику с извесним прерадама, у рукопису збирке Матице српске у Новом Саду, број 4818. У штампаном облику *Служба* је у богослужбеним србљацима на новорускословенском језику (Римнички србљак 1761, Венецијански 1765, Београдски 1861. и 1986).

2. *Служба светом цару Урошу*. Очувана је у Пајсијевом аутографу. Пајсије је рукопис однео у Неродимље по завршетку *Службе* и других списа посвећених светом цару Урошу уочи Светог Саве 1642. године. С Урошевим моштима рукопис је пренео у фрешкогорски манастир Јазак монах Христифор. Сада је он у збирци Патријаршијске библиотеке у Београду, број 33. *Служба* је на странама 79а—113б. Данас постоји препис *Службе* на српскословенском језику у рукопису с почетка четврте деценије XVIII века, сада у збирци Музеја Српске православне цркве број 333. Раније је припадао библиотеци манастира Јаска. Зна се да су у прошлости постојала још два преписа *Службе*: пишпатовачки и раковачки. *Служба* је штампана у богослужбеним србљацима (1761, 1765, 1861. и 1986. године).

3. *Синаксарско житије светог Симона*. Није сачувано ништа од овог списа на српскословенском језику. Постоји само један лист овог *Житија* у препису на новорускословенском из друге четвртине XVIII века у оквиру Чуда Богородице, сада у Архиву Српске академије наука и уметности, број 266, лист 54. *Житије* је штампано у Римничком и Венецијанском србљаку.

4. *Синаксарско житије светог цара Уроша*. Сачуван је пишчев аутограф уз *Службу светом цару Урошу*, сада у збирци Патријаршијске библиотеке у Београду, број 33, на странама 104а—105б. Спис је познат на српскословенском језику у јазачком препису (Музеј Српске православне цркве, број 333, стране 116—12а).

5. *Житије светог цара Уроша*. Сачувано је у оригиналу заједно са *Службом* и *Синаксарским житијем светог цара Уроша* (збирка Патријаршијске библиотеке, бр. 33, странице

114a—143b). У њему недостају три листа, на почетку, у средини и на крају. У јазачком препису (Музеј Српске православне цркве, број 333, стране 18a—32a) недостаје лист у средини и на крају, али су касније допуњени новорускословенским језиком.

6. *Кратко повесно слово о светом кнезу Стефану Штиљановићу*. Није познато на српскословенском језику. Сви преписи су на новорускословенском. Један је био у Србљаку манастира Шишатовца, други у *Словима* светог Јефрема Сирина из Шишатовца, али њима се изгубио траг. Такође још два изгубљена преписа била су, један у православној цркви у Шиклошу, а други у библиотеци фрањевачког манастира у Будиму. Данас се *Слово* може наћи у препису у једном зборнику Патријаршијске библиотеке у Београду, број 175, затим као посебан извод који је урадио Вићентије Поповић у штампаном *Јеванђељу* из 1735. године и, најзад, на дрвеној плочи из 1767, која је до Другог светског рата припадала манастиру Шишатовцу, а сада је у Музеју Српске православне цркве у Београду, број 3933.

7. *Синђелија вршачком епископу Антонију*. Спис је сачуван само у преводу на новорускословенски језик. Сачињен је код руских власти када је Антоније дошао у Русију. Сада се чува у Главном архиву Министарства иностраних дела Русије у Москви у одељку Греческије дела за годину 7120, број 2. Препис је са знатним оштећењима.

8. *Синђелија хиландарском митрополиту Мардарију*. Постоји само превод на новорускословенском и, као и претходни спис, чува се у Москви, у Министарству иностраних дела, Греческије дела за годину 7146, број 8.

9. *Синђелија вретанијском и ровишком митрополиту Михаилу*. Исте је судбине као и два претходна списка. Препис се чува у Москви, у Министарству иностраних дела, Греческије дела, за годину 7156, број 5.

10. *Пастирска посланица*. Сачувана је као аутограф и налази се у светогорском манастиру Есфигмену. После прикупљених прилога по српским крајевима есфигменски монаси однели су је у свој манастир. Има извесних оштећења текста.

11. *Посланица папи Урбану Осмом*. Чува се као Пајсијев аутограф у Ватиканској библиотеци (*Scritture Originali riferite nelle Congregazioni Generali*, vol. 264, f. 347a—348a).

12. *Записи, натписи и белешке*. У највећој мери сачували су се као аутографи. Извесни су изгубљени и познати само у издањима. Највећи део Пајсијевих записа, односно белешки, налази се у *Пећком поменику* (Архив Српске академије наука и уметности, број 61). Према хронолошком редоследу овог издања они су обухваћени следећим бројевима: 2 (40a), 3 (40a), 4 (116a), 5 (60a), 6 (63a), 7 (60b), 8 (59b), 18 (62a), 19 (61a), 20 (66a), 22 (64a), 24 (62a), 26 (11b),

27 (64b), 29 (70b—71a), 30 (72a, 73b, 74b), 31 (76a), 32 (69b), 34 (29b), 35 (35b), 36 (79a), 37 (65b), 38 (83a), 39 (78a), 40 (78b), 41 (78a), 42 (86a), 45 (32b), 46 (91a—93b), 47 (93b), 48 (94b), 55 (99b), 56 (101a), 58 (95a), 59 (100a), 60 (100b), 61 (104b), 63 (105b, 106a), 64 (31b), 65 (108a, 108b), 73 (86b), 75 (105a).

За остале записе или натписе наводићемо уз њихов број према овом издању место и збирку данашњег чувања: 1 (Софија, Народна библиотека „Кирил и Методиј“, бр. 1352—1269/8, 1a), 9 (Београд, Народна библиотека, стара изгорела збирка, бр. 5, 4a), 10 (Београд, Народна библиотека, стара изгорела збирка, бр. 5), 11 (Николац код Бијелог Поља, бр. 47, предња страна задњих корица), 12 (Дечани, бр. 12, 8a); 13 (Пећка патријаршија, бр. 44, 166b), 14 (Грачаница, *Минеј*), 15 (на зиду цркве Светих апостола у Пећи уз портрет патријарха Јована), 16 (на северној страни прозора са западне стране цркве Светог Димитрија у Пећи), 17 (Пећка патријаршија, бр. 98, 3b), 21 (на оловним плочама крова Пећке патријаршије), 23 (Кијев, библиотека Кијевске духовне академије, донето према издању: Извѣстія церковно-археологического общества при Кіев. Дух. Акад. за 1881. годъ. Составилъ Н. И. Петров. Кіевъ 1882, стр. 70), 25 (Пећка патријаршија, бр. 32, 181a), 28 (Пећка патријаршија, бр. 13, 255b), 33 (Лењинград, Публична библиотека, Гилфердинг, бр. 49, 279b), 43 (Пећка патријаршија, бр. 83, 259b), 44 (Раније у манастиру Ремети, изгубљено), 49 (Минхен, Бајернска државна библиотека, Cod. slav. 4, 1a), 50 (Београд, Патријаршијска библиотека, бр. 263, 260b), 51 (Николац код Бијелог Поља, бр. 10, последња страна), 52 (Пећка патријаршија, бр. 33, IIb), 53 (Призрен, Епископија Рашко-призренска, бр. 2, 1a), 54 (Жича, на северном зиду унутар храма испод куле), 58 (на једном листићу, како је забележио Иларион Руварац: *О пећким патријарсима*, стр. 61, изгубљено), 62 (Пећ, црква Светих апостола, западни зид), 66 (у рукопису манастира Раванице — Врдника, изгубљено), 67 (Београд, Патријаршијска библиотека, бр. 33, 144a), 68 (Хлудов, бр. 158, 251b), 69 (Дечани, III-20), 70 (Дечани, бр. 6, 241b), 71 (Лењинград, Публична библиотека, бр. 24, 159b), 72 (Кијев, Кијевска духовна академија, бр. 134-0.8.15), 74 (Беч, Народна библиотека, Cod. slav. 131, 245b), 76 (Лењинград, Публична библиотека, Гилфердинг, F XVIII 36, 14b), 77 (Београд, Архив САНУ, бр. 159, 337b), 78 (Софија, Народна библиотека „Кирил и Методиј“, бр. 872, 308b).

Служба светом Симону

- 1 Чтенија изостављамо.
- 2 Канон Богородици смењује се напореда са Каноном светитељу, но он изворно не улази у саму Службу, те га овде не преносимо.
- 3 У преводу је нарушен Пајсијев акростих, који према очуваном облику *Службе светом Симону* у Римничком србљаку гласи: „Пајсиј недостојни“. Акростих обухвата почетна слова тропара прве, треће, четврте, пете и шесте песме првог Канона. У четвртој песми акростих укључује и иницијал богородична. Реч „недостојни“ у коначном поретку акростиха делимично је скраћена и гласи „недостони“.

Служба светом цару Урошу

- 1 У Пајсијевом аутографу повремено се изостављају најаве богородична на местима где уобичајено стоје. У таквим случајевима ознаке за богородичне стављамо у обле заграде.
- 2 Мисли се на светог пророка Авакума, који се такође слави другог децембра, када и свети цар Урош.
- 3 Чтенија изостављамо.
- 4 Пајсије је замислио да се у оквиру *Службе светом цару Урошу* међусобно смењују три канона: Богородици, светом пророку Авакumu и светом цару Урошу. Овакав распоред канона једино се појављује у Пајсијевом аутографу. У преписима *Службе светом цару Урошу* и штампаним србљацима изостављају се канони Богородици и пророку Авакumu. Ми такође у овом издању изостављамо оба канона.
- 5 Пајсије саопштава акростих најпре у најави Канона светом цару Урошу, да би га затим спровео кроз тропаре свих осам песама и наставио преко светилна и завршних стихира. Изворно, акростих има извесних скраћења и у читању гласи: „Пајсеј недостојни, поју те, блжне Урошу“. Ни у овој *Служби* превод у извесним случајевима није очувао акростих.
- 6 Уз песме Канона светом цару Урошу Пајсије не наводи ирмосе.

Синаксарско житије светог Симеона

- 1 Стефан је преузео српски престо 1196. године, а не како овде стоји 1182.
- 2 Односи се на *Житије светог Саве* Теодосија Хиландарца, према коме је у највећој мери састављено ово

Синаксарско житије.

- 3 Краљ Радослав је владао од 1228. до 1234. године и не може се говорити о једанаест година његове владавине.
- 4 Из даљег излагања очигледно је да је реч о краљу Стефану Урошу Првом. Пре њега на престолу је био краљ Стефан Владислав (1234—1243). Период владавине краља Стефана Уроша Првог приближан је ономе који се наводи за „Драгослава Храпавог“. Краљ Стефан Урош Први владао је од 1243. до 1276. године.
- 5 Стефан Лазаревић је био на престолу од 1389. до 1427. године, што превазилази наведени период од 29 година.
- 6 Облик трећег лица једине у овом случају, као и даљи ток излагања, говоре о каснијим изменама овог списка.
- 7 Град код Новог Пазара.
- 8 Интерполација којом се прати даља судбина моштију светог Симона.
- 9 Реч је о Сулејману Другом Величанственом, који је тридесетак година раније ратовао опседајући град Сигет, где је 1566. године умро.
- 10 Сигетски кнез Никола Зрински, бранио град од турске опсаде. Погинуо 1566. године.
- 11 За исти овај догађај патријарх Пајсије у свом *Житију светог цара Уроша* наводи годину 7103 (1584/1585), што уноси велике разлике. О питању спаљивања моштију светог Саве постоји знатна литература, која се може пратити у раду Реље Новаковића *Подаци о години спаљивања моштију св. Саве у „Бранковићевом летопису“ и у Пајсијевом „Житију цара Уроша“*, Прилози за КЈИФ, XXII, 34. Београд 1956, стр. 255—262.

Синаксарско житије светог цара Уроша

- 1 Ово *Синаксарско житије* спада у такозвана „стишна“ житија, јер се на његовом почетку налази низ „стихова“.

Житије светог цара Уроша

- 1 Патријарх Пајсије иде у ред ретких српских писаца који у својим списима упућују, макар и само делимично, на изворе својих списка.
- 2 Израз Рабан означава арбанашку земљу.
- 3 Област у залеђу Скадра. „Оба Пилота“ односи се на Горњи и Доњи Пилот.
- 4 Очигледно, Пајсије погрешно бележи назив Патково, области између Баковице и Призрена, у југозападној Метохији.

- 5 Област око Пећи, у северној Метохији.
- 6 Део Метохије око средњег поречја Белог Дрима.
- 7 Средишњи део Косовске котлине, данашње Штимље.
- 8 Област реке КLINE у Метохији.
- 9 Предео око истоимене реке на Косову.
- 10 Област око реке Лаб на Косову.
- 11 На Косову пољу.
- 12 Област око реке Јабланице, око данашњег Лесковца.
- 13 У подножју планине Јастрепца, уз леву обалу Јужне Мораве.
- 14 Област око Нишаве и Власине.
- 15 Предео око Јужне Мораве.
- 16 Област између Јастрепца и ушћа двеју Морава.
- 17 Око изворишта реке Лугомира.
- 18 Област северно од Левча, око истоимене реке.
- 19 Јужно од Јастрепца, око истоимене реке. Манастир Светог Николе је код данашње Куршумлије.
- 20 На ушћу Косанице у Топлицу.
- 21 Некадашње седиште епископије и митрополије, на реци Ибар.
- 22 Бурбеве Ступови.
- 23 Жупа у горњем поречју Лима.
- 24 Област од ушћа Бојане у Јадранско море до Боко-которског залива са ширим залеђем, све до извора реке Таре и Лима.
- 25 Област од Боко-которског залива до Дубровника са залеђем.
- 26 Област од Дубровника до Неретве са дубоким залеђем.
- 27 Брдо крај Јерусалима са кога се Христос узнео на небо после ускрснућа.
- 28 Односи се на *Житије светог Саве* Теодосија Хиландарца.
- 29 Ранији назив за данашњи град Бустендил у западној Бугарској.
- 30 Град у североисточној Грчкој.
- 31 На Црном мору у Малој Азији.
- 32 Планина изнад Скопља (Скопска црна гора).
- 33 Манастир Матејча код Куманова.
- 34 Западно од данашњег Урошевца, једна од немањихких владарских резиденција.
- 35 Некадашњи утврђени град на Косову североисточно од Призрена, код Неродимља.
- 36 Утврђен град на Косову више Митровице.
- 37 Западно од Урошевца, код данашњег села Језерце.
- 38 Галипоље, полуострво на западној обали Дарданела.
- 39 Андријанов град, Андријанопољ, Дренопоље — данашњи град Једрене у Турској, према самој граници са Грчком.
- 40 Свакако варијанта имена Растко.
- 41 Река у Бугарској, улива се у Дунав.

- 42 Гроф Улрих II Цељски (? — 1456). Ожењен Катарином, ћерком деспота Бурба Бранковића.
- 43 Није нам познат овај назив.
- 44 Област у данашњој Македонији, источно од Вардара, око града Свети Никола.
- 45 Село у Лабу на Косову, јужно од Подујева.
- 46 Место на Косову, источно од Приштине.
- 47 Ова година се разликује од оне која је за исти догађај у *Синаксарском житију светог Симона*.
- 48 Данас место Бур, у јужној Мађарској.
- 49 У Пајсијевом аутографу *Служба светом цару Урошу* налази се „укрштена“ са *Канонем Богородици* и *Канонем светом пророку Авакуму*.

*Кратко повесно слово о светом кнезу
Стефану Штиљановићу*

- 1 Некадашње утврђење у јужном Срему.
- 2 Раније утврђено место, североисточно од Арада, у данашњој Румунији.
- 3 Утврђење у Срему, јужно од Шида.
- 4 Град у јужној Мађарској.
- 5 Манастир на Фрушкој гори.

Синђелија вршачком епископу Антонију

- 1 Почетак *Синђелије* је оштећен.
- 2 Сасвим је аргументована студија Мирка Јевтића (*Синђелија епископа Антонија (1619 године)*, Преглед црквене Епархије нишке, XV, 1, Ниш 1934, стр. 29), која показује да је епископ Антоније фалсификовао ову *Синђелију*.

*Синђелија вретанијском и ровишком
митрополиту Михаилу*

- 1 Вретанијска или Ровишка епархија обухватала је од 1609. године до друге половине XVII века православне Србе под аустријском влашћу (од сењског приморја до Буре и Коморана). Седиште јој је било у манастиру Марчи, у Славонији.

Пастирска посланица

- 1 Грчки манастир на источној обали Свете Горе, у близини манастира Хиландара.
- 2 Синоним за Свету Гору.

- 3 Деспот Бурба Бранковић издао је 1429. године повељу манастиру Есфигмену, којом се обавезује на годишње давање по педесет литара сребра. У време када српске државе нема, патријарх Пајсије овом *Посланицом* настоји да подсети Србе, између осталог, на овакав деспотов завет према братству манастира Есфигмена.

Посланица папи Урбану Осмом

- 1 Конгрегација за пропаганду вере основана је у Риму 1622. године.
- 2 Православна црква у свом учењу признаје одлуке само седам васељенских црквених Сабора.
- 3 Једна од основних разлика између католичког и православног учења јесте питање Светог Духа. По католичком учењу, Свети Дух проистиче од Оца и Сина (*filioque*), а по православном само од Оца.
- 4 У православном учењу сматра се да је хлеб који се узимао на Тајној вечери био спремљен од ускислог теста, то јест са квасцем.
- 5 Очигледно патријарх Пајсије мисли на турска насиља.

Записи, натписи, белешке

4

- 1 Загонетка којом Пајсије саопштава своје име заснована је на збиру и множењу одређених бројева и на положају слова са бројном вредношћу у оквиру азбуке. Добијање свог имена Пајсије је замислио на следећи начин: „четири десетице двоструко“: $(4 \times 10) \times 2 = 80 = \Pi$; „један који је испред свих“: број један = А; „два пута два у двоструком“: $(2 \times 2) \times 2 = 8 = \text{И}$; „двапут педесет двоструко“: $(2 \times 50) \times 2 = 200 = \text{С}$; „двапут два и један који је испред свих“: $(2 \times 2) + 1 = 5 = \text{Е}$; „три двоструко, и њима два прилажем“: $(3 \times 2) + 2 = 8 = \text{И}$. Из свега излази име ПАИСЕИ, а у читању Пајсеј.

5

- 1 Данас место у западној Бугарској, у близини манастира Риле.
- 2 Сматрамо да овај запис спада у 1618. годину, и то иза 14. маја, када је *Поменик* преписан, јер се тиче нечијег путовања, а не помена.

11

- 1 Ђелија некадашњег манастира Свете Богородице, између Грачанице и Јањева.

- 2 Не знамо где се налазила Пүстиња Анића. Можда је истоветан топоним са Јүнић Пүстињом, у којој је био манастир са црквом Светог Николе.

14

- 1 Овај запис везујемо за 1619/1620. годину, јер се и два претходна односе на књиге које су из Жиче донете у Пећ.

15

- 1 Једна од цариградских капија. Јени-капија је позната по погубљењу кажњеника. Пајсије у овом натпису не каже да је патријарх Јован погубљен, јер то се подразумевало, али на један метафоричан начин указује да се његов живот окончао „близу Јени-капије“, где „његов гроб би“. То никако не значи да је патријарх тамо и сахрањен, јер реч „гроб“ овде има управо тај пренесени смисао.

16

- 1 Те године је завршена обнова цркве Светог Димитрија, па зато овај Пајсијев натпис сврставамо у то време.

17

- 1 Манастир у околини Новог Брда посвећен Ваведењу Богородице.

24

- 1 Монаси манастира Раче на Дрини, у близини Бајине Баште.

28

- 1 У подножју Велетина, југоисточно од Грачанице.
2 Село два километра југоисточно од Грачанице.

29

- 1—3 Места у Доњем Срему.

30

- 1—5 Места у Бачкој.
6 Назива се још Стони Београд, сада град Секешфехервар у Мађарској.
7 У склопу манастира Грабовца, који је јужно од града Сексарда, у Мађарској.

35

- 1 Данас град Зрењанин.

39

- 1 Манастир Ораховица у Славонији, источно од Пакраца, звао се и Ремета.

40

- 1 Фрушкогорски манастир.

43

- 1 Црква Светих апостола у склопу Пећке патријаршије.

44

- 1 Манастир у Горњачкој клисури на реци Млави.

46

- 1 Некадашње место у околини Темишвара у Румунији.
2—3 Места у Банату.
4 Некадашње село, сада само атар села Црепаје у Банату.
5 Некадашње место у Банату.
6 Некадашње село у атару садашњег села Томашевца у Банату.
7 Место у Банату, сада Јанкаид, или Јанков Мост.
8 Данас села Велики и Мали Торак у Банату.
9—11 Места у западној Румунији.
12 Место код Зрењанина.

49

- 1 Синоним за *Псалтир*.
2 Манастир на западним обронцима Фрушке горе.
3 Село у средишњем делу Фрушке горе, северозападно од Ирига.

51

- 1 Манастир са црквом посвећеном Богородици, између Грачанице и Јањева.

55

- 1 Монахиње манастира Крушедола, на Фрушкој гори.

56

- 1 Стари назив за град Ђүстендил у Бугарској.

59

- 1 Манастир Успења Богородице крај Колашина, у кањону Мораче.

65

- 1 Црква Успења Богородице испод планине Рүдник.

- 1 Манастир са црквом посвећеном Вазнесењу, у околини Буприје, задужбина кнеза Лазара.

- 1 Први део записа изгубљен. Пајсије је отишао у Неродимље да би однео списе које је саставио и посветио светом цару Урошу.
- 2 Село Талиновац налази се северно од Урошевца.
- 3 Питање хришћана спахија није још довољно разјашњено. О томе видети подстицајан рад Сретена Петковића *Манастир Пећка патријаршија и његове спахије*, Балсапа, XIII—XIV, Београд 1983, стр. 353—359.
- 4 Патријарх Пајсије је замислио да се *Служба светом цару Урошу* на богослужењу појављује заједно са *Каноном Богородици* и *Каноном светом пророку Авакуму*, о чему сведочи у *Житију светог цара Уроша*.

- 1 Пајсије се осврће на очигледно присвајање овог *Минеја*, јер је неки калуђер на књизи уместо ранијег „пећки“ написао „призренски“.
- 2 Манастир Светог Андрије Првозваног на реци Трески код Скопља.

- 1 Можда данашње село Бегов Лукавац или Суви Лукавац код Истока.

- 1 Село између Истока и Пећи, на Источној реци.
- 2 Мисли се на Пећку патријаршију.

Агарени — Турци

адамант (грч.) — дијамант, челик

алилуја (јевр.) — „Славите Бога!“

аманет (тур.) — завет

амин (јевр.) — нека тако буде, заиста

архиђакон (грч.) — први служитељ у цркви

архиепископ (грч.) — поглавар самосталне православне цркве

архиепископија (грч.) — седиште самосталне православне цркве

архимандрија (грч.) — већа црква, лавра

архимандрит (грч.) — старешина већег манастира

бденије — вечерње или свеноћно богослужење

бесквасни хлеб — хлеб од неукислог, пресног, теста, преснац, какав се по римокатоличком заступању користи на Светој тајни причешћа (евхаристији)

благовѣран — побожан

благодат — милост, сила Божија

благоухање — миомирис, пријатан мирис

блажени — синоним за срећан, посебна врста светих подвижника

богородичан — строфа црквене поезије посвећене Богородици

вечерња — главно вечерње богослужење

Владика — Господ (Исус Христос)

Владичица — Богородица

година — средњовековно рачунање времена у Србији углавном је било према цариградској ери, по којој је период од стварања света до Христовог рођења износио 5508 година (уколико се односи на време од 1. јануара до 31. августа) или 5509 (ако припада распону од 1. септембра до 31. децембра). Разликом година од стварања света и бројком 5508, односно 5509, добија се година после Христа, тј. нове ере

дијадема (грч.) — круна, владарско достојанство

сијак (грч.) — најнижи чин у свештенству, не може самостално богослужити

добродетељ — врлина, добро дело

еклесијарх (грч.) — особа која се у православној цркви стара о свеколиком реду у храму

епакт (грч.) — разлика у броју дана којима сунчева година премашује месечеву

епископ (грч.) — архијереј, владика

уго — јарам, терет
игуман (грч.) — старешина манастира
икос (грч.) — похвална строфа која прати кондак
индикт (грч.) — круг од 15 година
инок — монах, калуђер
ипостасно (грч.) — лично, сопствено
ирмос (грч.) — узорна строфа испред песама канона

јереј (грч.) — свештеник
јерес (грч.) — кривоверје, учење које се у некој цркви осуђује
јеромонах (грч.) — свештеник монашког реда
јутрење — јутарње богослужење

канон (грч.) — правило, византијска песничка врста, основни део службе
катизма (грч.) — група од неколико псалама, који се читају као литургијска целина; цео псалтир је подељен на 20 катизми
квартир (нем.) — станиште, смештај
квасни хлеб — хлеб од ускислог теста, справљен са квасцем; у православној цркви држи се до тога да су управо такви хлебови коришћени на Тајној вечери и да се једино такви, а не бесквасни хлебови, морају користити за свету тајну причешћа
кедар (грч.) — врста зимзеленог дрвета, симбол усправности, узвишености
кир (грч.) — господин (као титула)
клир (грч.) — свештенство
колесница — кола, двоколица
кондак (грч.) — строфа црквене поезије која у канону долази после шесте песме
круг месеца (луње) — циклус од 19 година
круг сунца — циклус од 28 година
ктитор (грч.) — оснивач неке задужбине, најчешће цркве

лавра (грч.) — већи манастир, обично владарски
литургија (грч.) — служба Божја, главно црквено богослужење

минеј (грч.) — месечник, богослужбена књига са песмама за сваки дан
миро (грч.) — свето или освећено уље, миомирисно уље које истиче из моштију светих
мошти — посмртни остаци светих
муж — човек, одрастао мушкарац

ништ — сиромашан

обитељ — манастир
образ — лик, обличје, монашки чин
октоих (грч.) — осмогласник

отац — монах
отпуст — благословена молитва којом се црквена служба завршава
отрок — младић, дечко од 7 до 15 година

плот — тело
подвиг — монашка аскеза, борба
подобан — песма која мелодијом представља образац другим песмама
преласт — обмана, лукавство, дражи
преподобан — свети монах
преснац — пресни хлеб
преставити се — умрети
Приснодева — Богородица
промисао — Божје старање
проскомидија (грч.) — поменик
псалтир (грч.) — збирка од 150 (151) псалама, књига у којој су псалми

риза — свештеничка одежа, монашка хаљина

светилан — врста црквене песме која се пева после канона
сераскер (тур.) — војни командант
сердар (тур.) — војсковођа
синђелија (грч.) — посланица издата и упућена епископу или владици, којом се потврђује њихов избор
скиптар (грч.) — жезло, обележје владарске моћи
стихира (грч.) — врста литургијске песме која се пева уз одређене стихове псалама
схима (грч.) — образ, виши степен монаштва

таланат (грч.) — врста новца, дар Божји
тропар (грч.) — строфа црквеног песништва

ћелија (грч.) — монашка соба, посебна кућица или колиба за монашки живот
ћемер (тур.) — црквени свод, купола, труло
ћивот (грч.) — ковчег

улак (тур.) — гласоноша

финик (грч.) — врста палме, урма, симбол животности и вечне младости
црноризац — монах, калуђер

чтеније — читање

Авакум, пророк 103, 134
 Август, римски цар 87, 98
 Авељ, други син Адама и Еве 93
 Авраам, праотац Јевреја 64, 121
 Аврамије, игуман 135
 Агарени 81, 90, 94—97, 105; в. и Турци
 Алексије, византијски цар 90
 Амир-паша 105
 Амурат (Мурат II), султан 99
 Ана, жена Беле Уроша 88
 Ана, жена Стефана Немање 77, 89
 Андријанов Град, в. Једрене
 Анђелова Топлица, в. Убожац
 Антоније, вршачки епископ 107, 108
 Арад, град 129
 Арсеније, митрополит 107
 Арсеније I, архиепископ 79
 Аћим, калуђер 124
 Бајазит I, султан 99
 Бања Велбушка, град 90, 131
 Бачка, област 126
 Бела Урош, син Ликинијев 88, 98
 Белица, област 89
 Београд, град 82, 99, 102, 126
 Бистрица, река 91
 Бечкерек, град 127
 Бешеново, манастир 128
 Богородица, Богоматер, Владичица, Дева Марија, Мати Божија, Пречиста, Приснодева Марија, Царица 41—46, 49—54, 58, 63, 65, 67—70, 72—75, 85, 88, 92, 99, 110, 119—121, 125, 134, 135

Богородица, манастир 89
 Босна 81, 98, 99, 121
 Бреково, село 126
 Бугари 88, 90, 95, 99, 107, 109, 111, 113
 Будим, град 102, 128, 133
 Будимље, жупа 89
 Вавилон, Вавилонска кула 98
 Василије, игуман 132
 Василије, митрополит 101
 Велбужд, в. Бања Велбушка
 Византија 87, 98
 Виктор, хвостански митрополит 109, 111
 Вилагош, град 105
 Висарион, београдски митрополит 119
 Витлејем, град 75
 Вићенцо 118
 Владислав, краљ 78, 90, 98
 Владислав, угарски краљ 105
 Влашка 124, 127, 129
 Војсиловица, манастир 121, 130, 131
 Вратко, кнез 98
 Врачар, у Београду 82, 102
 Врдник, село 129
 Вретанијска митрополија 111, 112
 Вршачка епископија 107, 108
 Вук Лазаревић, кнез 99
 Вукан Немањић, велики кнез 77, 89, 98
 Вукашин Мрњавчевић, краљ 67, 83, 91—97
 Гаврило, арханђел 55
 Гаврило, вретанијски епископ 111
 Гали 87
 Гацково, област 89
 Георгије, калуђер 113
 Глоборичка ћелија 136
 Глогоњ, село 129
 Гојко Мрњавчевић 92, 94

Горњак, манастир 128
 Гостивар, место 127
 Готска земља 88
 Грабовац, манастир 126
 Градац, манастир 89
 Грачаница, манастир 90, 91, 101, 119, 120, 126
 Григорије, архијакон 133, 136
 Григорије Богослов 128
 Грчка, Грчка земља 89, 90, 93, 96
 Давид, старозаветни цар 89, 90, 115
 Далмација, област 89
 Данило, архиепископ 92
 Деска, село 129
 Дечани, манастир 93, 135
 Димитрије, жупан 98
 Диоклитија, област 89
 Добановци, село 126
 Доротеј 133, 136
 Драва, река 81, 105
 Драгаљевци, село 136
 Драгослав, назван Храпави краљ 80; в. Стефан Урош I
 Драгутин, краљ 90, 98
 Дренопоље, в. Једрене
 Дришковица, област 89
 Дубочица, област 89
 Дубровник, град 90
 Дунав, река 82, 88, 105
 Душан, цар, в. Стефан Душан
 Душман, син краља Стефана Дечанског 90, 98
 Бураћ Бранковић, деспот 99, 113, 133
 Бурђеви Ступови, манастир 89
 Ечка, место 129
 Ждрело на Млави, в. Горњак
 Живковић Јова, ктитор 101
 Жича, манастир 77, 79, 89, 90, 95, 122, 131

Завида, родоначелник лозе Немањића 88, 89, 98
 Заглата, област 89
 Захумље, област 88, 89
 Звечан, град 93
 Зельдуш, село 129
 Зета 88
 Зриновић (Зрински) 81
 Ибар, река 77, 79, 81, 89
 Измаилџани 95; в. и Турци
 Иларион 111
 Ирина, кћи Лакинијева 88, 98
 Исаија, пророк 62, 116
 Искар, река 99
 Исус Христос, Владика, Син Божији 35—42, 44—46, 49, 52—54, 56, 58, 59, 63, 65—69, 71, 73, 75, 84—88, 95, 98, 99, 103, 107—113, 115—121, 125, 128, 133, 135, 136
 Јаков, в. Калист
 Јаков, библијски патријарх 116, 117
 Јанка Хид, село 129
 Јанок, место 102
 Јањево, град 101
 Једрене, град 95—97
 Јелада 98
 Јелача (Јелена), кћи краља Стефана Дечанског 90
 Јелена, жена краља Стефана Уроша I 90
 Јелена, жена Стефана Штиљановића 105, 106
 Јелена, кћи Стефана Јакшића, жена деспота Јована Бранковића 105
 Јелеч, град 81
 Јелисавета, в. Јелена, жена Стефана Штиљановића
 Јермил, мученик 88
 Јерусалим, град 40, 82, 87
 Јефтимије, јеромонах 118, 124, 137
 Јефтимије, новобрадски митрополит 111
 Јов, из Библије 94
 Јован, патријарх 119, 123, 135
 Јован Бранковић, деспот 105
 Јован Златоусти 113, 121

Јован Претеча 93, 117
 Јоил, пророк 116
 Јона, пророк 70
 Јосиф, врањински епископ 111
 Јосиф, рашки митрополит 80
 Јосиф, старозаветни патријарх 41
 Јуда Искаротски 93
 Кајин, први син Адама и Еве 93
 Калипоље (Галипоље), полуострво 94, 95
 Калист, игуман 134
 Карловци, град 126, 131
 Козма, хација 120
 Комнин, византијски цар 89
 Константија, сестра цара Константина Великог 87
 Константин, син краља Стефана Милутина 90, 98
 Константин Велики, римски цар 87, 88, 98
 Константинов град 79, 87, 123; в. и Цариград
 Кончул, манастир 89
 Косаница, река 89
 Косово, Косово поље 80, 113
 Костриц, област 89
 Кришчија, брат султана Мусе 99
 Крушевац, град 129
 Крушедол, манастир 131
 Кумша, село 126
 Купиник, град 105
 Лаб, област 89
 Лаврентије, игуман 124
 Лазар Хребелановић, кнез 80, 98, 99
 Левач, предео 89
 Леђен, место 126
 Леонарди Фрањо, апостолски визитатор 115
 Леонтије, архиепископ 88
 Ликиније, римски цар 87, 88, 98
 Лим, река 89
 Липљан, град 89
 Лонгин, иконописац и књижевник 127, 129, 132

Лука, јеванђелист 66, 76, 133
 Лука, поп 133
 Лукавац, село 135
 Макарије Кратовски 121
 Максентије, стриц цара Константина Великог 87
 Максимијан, цар 87
 Максимилијан, цар 87
 Мала Црепаја, село 129
 Манојло, никејски патријарх 89
 Мардарије, хиландарски митрополит 109, 110
 Марко, јеванђелист 42
 Марко Јакшић, властелин 105
 Мартирије, игуман 125
 Матејча, манастир 92
 Мачва, област 119
 Метохија, област 136
 Мехмед (Сулејман Величанствени), султан 81
 Милешева, манастир 102
 Милица, кнегиња, жена кнеза Лазара 98, 99
 Милош, спахија 134
 Милутин, краљ, в. Стефан Милутин
 Михаило, архијакон 131, 133, 135
 Михаило, бугарски цар 90
 Михаило, вретанијски митрополит 111, 112
 Михаило, скопски и нагорички митрополит 109
 Михаило Топлица 129
 Млава, река 128
 Младен, поп 133, 134
 Млет, острво 90
 Мојсеј, патријарх 81
 Мојсије 86
 Морава, река 77, 79, 89
 Морача, манастир 132
 Моровић, град 105
 Мостар, Мустафа-пашина Буприја, место 96
 Муса, султан 99
 Мухамед, султан 99
 Нађус, село 129
 Назарет, град 116

Немања, в. Стефан Немања
 Неофит, темишварски митрополит 119
 Неродимље, жупа, град и манастир 93, 100, 124, 133
 Нестор, калуђер 124
 Никанор, полошки епископ 109
 Никола, жупан 98
 Никола, поп 135
 Никон 132
 Ниш, град 136
 Ново Брдо, град и рудник 99
 Нура, река 81
 Овче Поље, област 100
 Ораховица, в. Ремета
 Орхил (Улрих II Целски), гроф 99
 Павле, апостол 117
 Пајсије, Пајсеј, патријарх 66, 81, 85, 109, 111, 113, 119—137
 Персијанци 82
 Петар, апостол 116
 Петраковац, место 135
 Петрич, град 93
 Пећ, Пећка патријаршија 79, 86, 107, 109—111, 113, 119, 120, 122—126, 128—137
 Пешта, град 128
 Пилот, област 89
 Плав, место 126
 Подримље, област 89
 Поморавље, област 89
 Породим, град 93; в. и Неродимље
 Праг, град 105
 Првослав, жупан 88, 89, 98
 Предислав, син краља Стефана Првовенчаног 78, 90, 98; в. и Сава II
 Прекале, село 137
 Прекоморје, 94
 Прибац, град 98
 Прибина Глава, манастир 129, 130
 Призрен, град 90, 91, 93, 124, 134

Примац (Прибац) Хребелановић, отац кнеза Лазара 98
 Прохор 127
 Пустиња Анића 121
 Рабан, арбанашка земља 89
 Раваница, манастир 98, 133
 Радослав, краљ 33, 36, 78—90, 98
 Рас, град 88
 Растко Немањић 77, 89, 98; в. и Сава Немањић
 Рахила, из Библије 97
 Рачани, калуђери 125
 Рашка, река 80
 Рашко, в. Растко Немањић
 Реке, област 89
 Ремета, манастир 128
 Рим 87, 98, 115
 Ровишка митрополија, в. Вретанијска митрополија
 Рудник, планина 133
 Рудничка митрополија 107
 Сава, монах 133
 Сава, река 82
 Сава Немањић, Сава I, архиепископ 33, 36, 37, 54, 56, 57, 66, 73, 77—80, 82, 89, 90, 98, 102, 133; в. и Растко Немањић
 Сава II, архиепископ 79; в. и Предислав
 Самоков, град 120, 126, 127, 129, 132, 133
 Сарацени 82
 Света Гора, Света Гора Атонска 77—79, 89, 94, 109, 113
 Свети Андрија Прозвани, манастир 134
 Свети Арханђео, манастир 91
 Свети Никола, манастир 89
 Сентиван, град 126
 Серез, град 90, 92—95, 97
 Сефкерин, село 129
 Силвестар, митрополит 107, 109, 126, 129
 Силиврија, место 90
 Симен (Есфигмен), манастир 113

Симеон, вршачки владика
 Симеон, захумски митрополит 109
 Симеон, проигуман 113
 Симеон, свети 66, 73, 77, 78, 82, 102; в. и Стефан Немања
 Симеон, син краља Стефана Дечанског 90
 Симон, свети 33—58, 77—82, 90; в. и Стефан Првовенчани
 Синан-паша, велики везир 82, 102
 Ситница, предео 89
 Скопље, град 83, 92, 93
 Смедерево, град 99, 133
 Соломон, старозаветни цар 37, 62
 Солун, град 88, 94
 Сопотани, манастир 80, 81
 Софија, град 127
 Софроније, егзарх 120
 Спиридон, епископ 124, 132
 Страцимир (Страцимир), кнез 88, 89, 98
 Срби 33, 35, 36, 38, 39, 47, 50, 80, 86, 97, 98, 105, 107, 109—111, 113, 120
 Србија, Српска земља 39, 75, 79—81, 87—89, 91, 92, 94—96, 99
 Срем, област 126, 127, 129
 Станоје, дијак 135
 Стефан, поп 134
 Стефан, син Вукана Немањића 98
 Стефан Дечански, краљ 90, 93, 98, 135
 Стефан Душан, цар 83, 85, 90—95, 98—100
 Стефан Јакишић, властелин 105
 Стефан Лазаревић, деспот 80, 99
 Стефан Милутин, краљ 90, 92, 98
 Стефан Немања, велики жупан 77, 83, 88, 89, 98; в. и Симеон, свети

Стефан Првовенчани, краљ 33, 34, 36, 41, 47, 77—82, 89, 90, 98; в. и Симон, свети
 Стефан Урош I, краљ 78, 80, 90, 98
 Стефан Урош II, в. Стефан Милутин
 Стефан Урош III, в. Стефан Дечански
 Стефан Штиљановић, деспот 105, 106
 Стојан, в. Сава, монах
 Стојко, спахија 134
 Столник (Стони Београд), град 126
 Стратоник, мученик 88
 Студеница, манастир 38, 39, 43, 48, 49, 57, 78, 80, 81, 89, 122
 Судимља, место 93
 Сулејман, султан 105
 Талиновац, село 133
 Темишвар, град 129
 Теодор, проигуман 129, 132
 Теодора, кћи краља Стефана Дечанског 90
 Теофил, игуман 105
 Тетово, град 127
 Техомиљ, син Беле Уроша 88, 98
 Тома, поп 133
 Топлица, област 89
 Тополовац, место 129
 Торак, село 129
 Травунија, област 79, 89
 Трапезунт, град 92
 Трново, град 92, 94
 Турци 80, 82, 83, 99, 102, 105; в. и Агарени и Измаиљани
 Убожац, манастир 122, 123, 125, 136
 Угљеша Мрњавчевић, деспот 92, 94—97
 Угарска, Угри 95, 99, 105
 Угровлашка, Угровласи 120, 124
 Укљин, град 126
 Урбан VIII, папа 115—118

Урош I, краљ, в. Стефан
 Урош I
 Урош, цар 59—76, 83—103,
 134
 Ушка, област 89
 Фердинанд, угарски краљ
 105
 Филиминија, в. Ирина
 Филип, апостол 115
 Филип, егзарх бањски 111
 Франци 88, 90
 Харманлија, место 97
 Хвосно, област 89
 Херцеговина 126
 Хиландар, манастир 89, 92,
 109, 110
 Хопово, манастир 111

Цариград, град 81, 89; в. и
 Константинов град
 Црна гора (Скопска), пла-
 нина 81, 83, 92

Чедомилъ, син Беле Уроша
 88, 98
 Чешка 105
 Чока, село 129
 Чрменски Лугови 96

Шајковци, село 100
 Шариник, село 93
 Шашковац, село 126
 Шиклош, град 105
 Шипан, острво 90
 Шишаговац, манастир 106
 Штав, место 126

Владимир Јанковић

Патријарх Пајсије, рад сликара Јована из 1663. године, икона,
Национални музеј у Равени, инв. број 1519.

МѢСѢЦА: РѢШЕНЫ
 ПАЧЕШЕ ЖЕ ВЪ СТОИИ ЕЛЖЕ
 ННА О ОУРОЩА МЛАГОУ
 НИСА... СПРАД НАМЛАДОН
 ВЕТЕЛНА. ГЛА. ПУНЕНІИ:
 ЗАКОУ ОУТНУДНБІМНЧЕ.
 СПРАЖДЕ СЕГО СЛТАЛИШЕНІА.
 ОУРОШУ СЕЧТНІПРІСЛЖНЕ:
 НТО СКОУ ДТН МЛЕСЕ ОНАКАГОУ.
 СРѢШЕ ПАСВОЕ НАЗІРАИ. ТВО
 РЕЦІИМЪ СТОУН ПНІАМІ?~
 УЛНІКАНДЕРАНЪ БАІВЪ МНЧЕ.
 РАДѢ ПОДАШНІАМЪ ДНЪ. ВІ
 ДТНІЕМЪ ЧТНІИ МОЩЕИ ТВО
 НХЪ. ВЕСЕЛЦЕ ПРІЖДЕ ПОВІН.
 СПРІТІО ПРІ ПЧЕ МЛНЕСЕ ОНАСА.
 ПОВРІЦІИМЪ СТОУН ПАМІТЪ
 МІРНАІЕ ВО ННІСЛГО, В ПАСЮ:~

Почетак Службе светом цару Урошу. Београд, Патријаршијска библиотека, 33, 79а.

Стара српска књижевност у 24 књиге
књига шеснаеста

ПАТРИЈАРХ ПАЈСИЈЕ
САБРАНИ СПИСИ

Уредник
Милисав Савић

Рецензент
др Радмила Маринковић

Ликовно-графичка опрема
Добрило М. Николић

Технички уредник
Сека Кресовић Бунета

Коректура
Коректорско одељење Просвете

Издавачи
Издавачко предузеће Просвета
Београд, Добрачина 30

за издавача
Драган Мининчић, директор

Српска књижевна задруга
Београд, Српских владара 19

за издавача
Радомир Радованац, директор

Штампа
Београдски издавачко-графички завод
Београд, Булевар војводе Мишића 17

Тираж
2 000 примерака
Београд 1993.
ISBN 86-07-00722-x

Ово издање је штампано уз помоћ Министарства
за културу Републике Србије

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

929:22/29 Пајсије патријарх

ПАЈСИЈЕ, српски патријарх

Сабрани списи / патријарх Пајсије ; [превод
Димитрије Богдановић и Томислав Јовановић ; при-
редио Томислав Јовановић]. — Београд : Просвета :
Српска књижевна задруга, 1993 (Београд : БИГЗ).
— 170 стр. : илустр. ; 20 см. — (Стара српска књи-
жевност)

Стр. 9—30: Патријарх Пајсије / Томислав Јовановић.
— Пропратни текстови: стр. 141—166. — Речник мање
познатих речи: стр. 157—159.

ISBN 86-07-00722-x

1. Богдановић, Димитрије 2. Јовановић, Томислав
886.1—97

а) Пајсије, српски патријарх (?—1647)
14075916